

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τμήμα: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

**Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: Ευρωπαϊκές Πολιτικές Νεολαίας,
Επιχειρηματικότητας, Εκπαίδευσης και Πολιτισμού**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Θέμα: «ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΕΝΤΑΞΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ»**

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: Μαυρίδου Μαρία (Α.Μ : myr17007)

Επιβλέπων καθηγητής: Νίκας Χρήστος

Εξεταστής καθηγητής: Κουτσοπιάς Νικόλαος

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2020

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι όλα τα στοιχεία στην παρούσα εργασία, τα απέκτησα τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω, επίσης υπεύθυνα ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δε συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπον καθηγητή της εργασίας μου, κ. Νίκα Χρήστο, για την καθοδήγησή του. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τους εργασιακούς συμβούλους και υπεύθυνους των Κοινωνικών Κέντρων, του Blue Refugee Center της Solidarity Now και του Κοινωνικού Κέντρου της Κάριτας Ελλάς, στην Θεσσαλονίκη, για την στήριξη τους κατά την διεξαγωγή της έρευνας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στους ανθρώπους που με στήριξαν σε όλη την διάρκεια συγγραφής της διπλωματικής εργασίας. Στην Δάφνη Χατζηαντωνίου, την Κωνσταντίνα Χατζούδη, την Έλλη – Άννα Λιάρου και την Λυδία Αθανασίου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διεθνής μετανάστευση αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο. Η διαδικασία της ένταξης των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής, είναι ένα πάγιο ζήτημα για τον δυτικό και ευρωπαϊκό κόσμο. Παρότι, οι μετανάστες αποτελούν ζωτικό κομμάτι της οικονομίας των ανεπτυγμένων χωρών, αφού συγκροτούν το φθινό εργατικό δυναμικό, η ένταξή τους στην ευρύτερη κοινωνία, με όρους ισότητας, δεν υποστηρίζεται πάντα. Προς παρόμοια κατεύθυνση αντιμετωπίζονται και οι πρόσφυγες. Οι ροές των προσφύγων που άρχισαν να καταφθάνουν το 2015 από τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ασίας, ζητώντας προστασία και καταφύγιο από την φρίκη του πολέμου, αποτελούν ένα δύσκολο διαχειρίσιμο ζήτημα για την Ευρώπη και για την Ελλάδα. Η παρούσα διπλωματική, διερευνά τις προοπτικές της κοινωνικής και της οικονομικής ένταξης των προσφύγων και των μεταναστών στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Δεδομένου του μεγάλου αριθμού των υπηκόων τρίτων χωρών που έχουν καταθέσει αίτημα για διεθνή προστασία στην Ελλάδα, ως χώρα πρώτης υποδοχής, την παρούσα νομοθεσία για το άσυλο στην Ευρώπη, την Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την μετανάστευση και τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν, η ένταξη φαντάζει ένα πεδίο αρκετά δύσβατο. Παρόλα αυτά, προσπάθειες καταβάλλονται, τόσο από τοπικούς, κρατικούς, μη κυβερνητικούς, διεθνείς και ευρωπαϊκούς φορείς, όσο και από τους ίδιους τους υπηκόους τρίτων χωρών. Η ένταξη ορίζεται ως μια αμφίδρομη και μακροχρόνια διαδικασία. Με την καλύτερη οργάνωση των κρατικών μηχανισμών που εμπλέκονται στην κοινωνική και μεταναστευτική πολιτική, δεδομένου ότι η οικονομία στην Ελλάδα και την Ευρώπη οδεύει προς την άνθηση και όχι το αντίθετο, το ζήτημα της ένταξης, καθώς και τα οφέλη της ένταξης, μπορεί να φέρουν θετικό πρόσημο.

ABSTRACT

International migration is a timeless phenomenon. The process of integrating newly arrived immigrants into host societies is a long-standing issue in the Western and European worlds. Although immigrants are a vital part of the economies of developed countries, as they comprise a 'cheap labor force', their integration into the wider society, on terms of equality, is not always implemented. Refugees are being treated in a similar manner. The influx of refugees who began arriving in 2015 from Middle East and Asia countries, seeking protection and shelter from the horrors of war, is a difficult task for Europe and Greece to undertake. This dissertation explores the prospects for the social and economic integration of refugees and migrants in Greece and Europe. Given the large number of third-country nationals who have applied for international protection in Greece, as the first host country, the current asylum law in Europe, the European Immigration Agenda and the prevailing economic and social conditions, integration seems to be a field that is quite inaccessible. Nevertheless, efforts are being made, both by local, state, non-governmental, international, and European actors, and by third-country nationals themselves. Integration is defined as a two-way and long-term process. With the better organization of state mechanisms involved in social and immigration policy, given that the economy in Greece and Europe is moving towards prosperity and not the other way around, the issue of integration, as well as the benefits of integration, can bear a positive sign.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Ένταξη, ενσωμάτωση, μετανάστευση, μετανάστες, πρόσφυγες, προσφυγική κρίση, υπήκοοι τρίτων χωρών, αιτούντες άσυλο, Ευρωπαϊκή Ένωση, αγορά εργασίας, οικονομική ένταξη, μη κυβερνητικές οργανώσεις, Ύπατη Αρμοστεία, θεσμικό πλαίσιο για την μετανάστευση, Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την μετανάστευση.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	4
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	11
ΔΙΕΘΝΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	11
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ, ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	11
1.1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	11
1.1.2 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	14
1.1.3 ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	16
1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	17
1.2.1 ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	17
1.2.2 ΤΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	19
1.2.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΤΤΗΣ Η΄ ΚΑΤΑΤΜΗΜΕΝΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	19
1.2.4 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	22
1.2.5 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ	25
1.2.6 Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	25
1.2.7 Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	27
1.3 ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	28
1.3.1 ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	28
1.3.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	30
1.3.4 ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	32
1.3.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	33
1.4 ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ	34
ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ «ΤΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ» ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	38
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	38
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	38
2.1.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	38
2.1.2 ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ	39
2.2 Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	41
2.2.1 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΤΑΜΠΕΡΕ	41

2.2.2 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ	42
2.2.3 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗΣ	43
2.2.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ	44
2.3 ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	47
2.3.1 ΚΟΙΝΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΣΥΛΟΥ – ΚΕΣΑ	47
2.3.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΥΛΟ	49
2.3.3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ – Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	49
2.3.4 ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	51
2.3.5 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ – ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙΙ	52
2.3.6 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΤΟΥΡΚΙΑΣ	54
2.4 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	55
2.4.1 Η ΝΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	55
2.4.2 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	59
ΕΝΤΑΞΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	59
3.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΕΙΣ	59
3.1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ	59
3.1.2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	61
3.1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ.....	64
3.1.4 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	65
3.1.5 ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ- ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ.....	66
3.1.6 ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ.....	67
3.1.7 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΕΜΠΟΔΙΑ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	68
3.2 ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ.....	70
3.2.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	70
3.2.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΝΤΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	71
3.2.2 ΟΙ ΕΝΤΕΚΑ ΚΟΙΝΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	73
3.2.4 ΤΑΜΕΙΟ ΑΣΥΛΟΥ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗΣ.....	75
3.2.5 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ.....	76
3.2.6 ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΣΑΡΑΓΟΣΑ	76
3.3 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	77
3.3.1 ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΣΥΛΟΥ.....	77
3.3.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	80
3.3.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	81

3.3.4 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.	82
3.3 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ.....	84
3.3.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	84
3.3.2 ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ.....	85
3.3.3 ΜΗ ΚΥΒΕΝΡΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ – ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ.....	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	91
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	91
4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	91
4.1.1 ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	92
4.1.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	92
4.2 ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	93
4.2.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	93
4.2.2 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	93
4.2.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	94
4.2.4 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	94
4.2.4.1 ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	95
4.2.4.2 ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	100
4.3 ΣΥΝΕΤΕΥΞΗ.....	105
4.3.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΝΗΣΕΩΝ ΣΥΝΕΤΕΥΞΗΣ	105
4.3.2 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	111
4.3.3 ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.	114
4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	114
4.4.1 ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	117
4.4.2 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΣΗ	118
4.5 ΕΠΙΛΟΓΟΣ	118
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....	133
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	147

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε ένα κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο το οποίο συνεχώς μεταβάλλεται, διέπεται με όρους παγκοσμιοποίησης και καπιταλισμού, η απόφαση της μετακίνησης με σκοπό την αναζήτηση μιας καλύτερης οικονομικής και ποιοτικής καθημερινής ζωής, καθιστά την μετανάστευση ως ένα διαχρονικό φαινόμενο. Ο διαχωρισμός των χωρών του κόσμου, σε αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες, δημιουργεί μια κατάσταση οικονομικής και κοινωνικής ανισορροπίας και ταυτόχρονα, ορίζει ένα εύφορο έδαφος για την μετανάστευση. Ο δυτικός κόσμος, θεωρείται περισσότερο εξελιγμένος, σε όλους τους πυλώνες που συγκροτούν την κοινωνία. Η Ευρώπη, αποτελεί μέρος του δυτικού κόσμου και ταυτόχρονα, στόχο και τελικό προορισμό για πολλούς υπηκόους τρίτων χωρών. Επιπροσθέτως, η αύξηση της ζήτησης ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού για την κάλυψη θέσεων εργασίας, τις οποίες ο γηγενής πληθυσμός αρνείται να καλύψει, ανοίγουν τον δρόμο για την μετανάστευση εργατικού δυναμικού, προερχόμενο κυρίως από τις αναπτυσσόμενες περιοχές. Επιπλέον, από το 2015 και έπειτα, μεγάλος αριθμός προσφύγων από την Συρία και άλλες χώρες της Ανατολής, ξεκίνησε να καταφθάνει στην Ευρώπη, με απώτερο σκοπό, να διαφύγει από την φρίκη του πολέμου και των βίαιων συγκρούσεων. Η Ελλάδα, ως ανατολικό σύνορο της Ευρώπης, αποτελεί χώρα πρώτης υποδοχής. Δέχτηκε και συνεχίζει να δέχεται, αιτήματα ασύλου για διεθνή προστασία. Το ζήτημα της διαχείρισης των μεγάλων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, τόσο σε επίπεδο υποδοχής αλλά και σε επίπεδο ένταξης, απασχολεί την Ευρώπη, όπως και κάθε κράτος-μέλος της. Η σύνθεση της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Μετανάστευση, βασισμένη στις έντεκα κοινές βασικές αρχές ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί το κοινό πλαίσιο αναφοράς των κρατών-μελών της, με στόχο, κάθε κράτος – μέλος να αναπτύξει ή να εξελίξει τις πολιτικές γραμμές και δράσεις του. Η διαδικασία της ένταξης είναι μια μακροχρόνια και αμφίδρομη διαδικασία. Απαιτεί την συμμετοχή τόσο της κοινωνίας υποδοχής, όσο και των ίδιων των μεταναστών και προσφύγων, οι οποίοι θέλουν να ενταχθούν. Ακόμη, η διαδικασία της ένταξης, δεν απαιτεί την αποποίηση της πολιτισμικής ταυτότητας του εντασσόμενου πληθυσμού, αλλά την διατήρησή της στο νέο κοινωνικό περιβάλλον, με σεβασμό πάντα, στα ανθρώπινα δικαιώματα. Η εκμάθηση της γλώσσας, ορίζεται ως ο πρώτος βασικός παράγοντας ένταξης, καθώς αποτελεί μέσο επικοινωνίας και κατανόησης. Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας, είναι ένας ακόμη βασικός παράγοντας. Παρότι, το φαινόμενο της μετανάστευσης δεν είναι καινούργιο, η ένταξη των νεοαφιχθέντων στις κοινωνίες υποδοχής, είναι μια πολύπλευρη διαδικασία.

Η παρούσα διπλωματική εργασία, στόχο έχει την διερεύνηση των προοπτικών της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η βιβλιογραφική και η εμπειρική έρευνα που παρουσιάζονται στα παρακάτω κεφάλαια, προσπαθούν να απαντήσουν στο ερώτημα, αν οι κοινωνίες υποδοχής έχουν την δυνατότητα να εντάξουν του πληθυσμούς αυτούς. Η διπλωματική εργασία, αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Τα τρία πρώτα είναι αποτέλεσμα βιβλιογραφικής έρευνας και το τέταρτο, της εμπειρικής έρευνας. Το πρώτο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας, αναφέρεται στην διεθνή μετανάστευση και στην προσφυγική κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Γίνεται μια ιστορική αναδρομή και παρουσιάζονται οι ορισμοί και οι θεωρητικές προσεγγίσεις για την μετανάστευση. Επιπλέον, γίνεται μια αναφορά στην πρόσφατη προσφυγική κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη και παρατίθενται βασικοί ορισμοί, σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης. Το δεύτερο κεφάλαιο, αναλύει το θεσμικό πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την νομοθετική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θέματα που αφορούν την μετανάστευση. Ακόμη, παρουσιάζονται οι επίσημοι φορείς και τα

νομικά πλαίσια διαχείρισης της μετανάστευσης στην Ευρώπη, αλλά και η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα. Το τρίτο κεφάλαιο, αποσαφηνίζει το εννοιολογικό πλαίσιο της ένταξης, παραθέτει στατιστικά στοιχεία για την Ευρώπη και την Ελλάδα, καθώς και καλές πρακτικές. Παράλληλα, αναφέρονται και τα βασικά σημεία της ελληνικής εθνικής στρατηγικής για την ένταξη. Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η εμπειρική έρευνα. Τα μεθοδολογικά εργαλεία που επιλέχθηκαν είναι το ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις κλειστού τύπου και η δομημένη συνέντευξη. Το ερωτηματολόγιο, αφού μεταφράστηκε σε τέσσερις γλώσσες, -αραβικά, περσικά, αγγλικά, γαλλικά- απαντήθηκε από πρόσφυγες και μετανάστες, ωφελούμενους δύο κοινωνικών κέντρων στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Στην συνέντευξη συμμετείχαν τέσσερις εργασιακοί σύμβουλοι, από τα δύο κοινωνικά κέντρα. Σκοπός της εμπειρικής έρευνας είναι να συγκρίνει τα αποτελέσματα των δυο ερευνητικών μεθοδολογικών εργαλείων, ώστε να καταλήξει σε συμπεράσματα σχετικά με το αρχικό ερώτημα.

Το ερώτημα, τελικά, απαντάται εν μέρη. Ενώ, υπάρχει ένας ικανός ευρωπαϊκός σχεδιασμός και πλαίσιο δράσεων των τοπικών και διεθνών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, αλλά και η διάθεση από έναν αρκετά μεγάλο αριθμό προσφύγων και μεταναστών να ενταχθούν, παράλληλα, παρατηρείται ένα κενό στην εφαρμογή. Τα κράτη- μέλη δεν είναι ακόμα σε θέση να υλοποιήσουν τις εθνικές στρατηγικές ένταξης. Παρότι, η ένταξη αποτελεί μια μακροχρόνια διαδικασία, η αμεσότητα στην διεξαγωγή των ενταξιακών δράσεων, αποτελεί ζητούμενο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΕΘΝΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ, ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης κατέχει έναν σημαντικό και αποφασιστικό ρόλο σε διάφορες περιόδους στην ιστορία της ανθρωπότητας και ειδικότερα του ελληνικού κόσμου. Κατά την περίοδο της αρχαιότητας, οι μεγάλες μεταναστεύσεις που έλαβαν χώρα συντέλεσαν στη διαμόρφωση του πολυφυλετικού και πολεοκρατικού χαρακτήρα του ελληνικού έθνους. Κατά την ίδια ιστορική περίοδο, ένα μεγάλο μέρος του ελληνικού πληθυσμού θα μεταναστεύσει κινούμενο προς την λεκάνη της Μεσογείου και την Μαύρη Θάλασσα, ενώ θα εξαπλωθεί μέχρι τα βάθη της Ασίας κατά την περίοδο των ελληνιστικών χρόνων.¹

Κατά τον 6^ο και 7^ο αιώνα παρατηρείται ένα μεγάλο κύμα μετανάστευσης προς τον ελλαδικό χώρο από τα σλαβικά φύλα ενώ ακολουθούν οι αλβανικοί πληθυσμοί. Τουρκικά φύλα μετακινούνται προς την Μικρά Ασία και την Βόρεια Ελλάδα και κατά τον 16^ο αιώνα, Εβραϊκοί πληθυσμοί αποκτούν μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα. Κατά την ίδια χρονική περίοδο, παρατηρείται μετακίνηση πληθυσμών προς την περιφέρεια και τα νησιά του ελλαδικού χώρου αλλά και σε γενικότερα εδάφη που απαρτίζουν τον ιστορικό χώρο. Οι ελληνικοί πληθυσμοί επιστρέφουν στα Βαλκάνια, την Μικρά Ασία, τη Θεσσαλονίκη και εγκαθίστανται σε Αίγυπτο, Αυστροουγγαρία και Νότια Ρωσία. Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, ελληνικοί πληθυσμοί μεταναστεύουν σε πολύ πιο μακρινά μέρη του κόσμου, όπως η Αυστραλία, η Αμερική αλλά η Δυτική Ευρώπη. Μόνο μετά το 1922 αρχίζουν και παρατηρούνται επιστροφές Ελλήνων και αποχωρήσεις αλλογενών, όταν οι ξεριζωμένοι πληθυσμοί της Μικρασιατικής Καταστροφής

¹ Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης., Γ, Ρακκάς., (επιμ.), *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση*. Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις (σελ.11).

βρίσκουν μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα και παράλληλα μουσουλμανικοί και βουλγαρικοί πληθυσμοί αποχωρούν από την Βόρεια Ελλάδα.²

Η Γενική Απογραφή Πληθυσμού που έλαβε χώρα το 1928, καταμέτρησε 182,196 Πόντιους πρόσφυγες που κατάφεραν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα, μετά την μικρασιατική καταστροφή.³

Η μονοδιάστατη σχέση του ελληνικού λαού με την μετανάστευση και την μετακίνηση συναντάτε για 4 ή 5 αιώνες, μέχρι την δεκαετία του 1980. Ήταν ο ελληνικός πληθυσμός που συνεχώς μετακινούνταν και μετανάστευε, αφήνοντας πίσω τον αρχικό τόπο κατοικίας του. Βασικές αιτίες που συνδέονται με τις μεγάλες μετακινήσεις αποτελούν πολεμικά ή πολιτικά γεγονότα καθώς και εθνικές καταστροφές, κυρίως κατά τον 20^ο αιώνα. Οι Έλληνες του Πόντου, αφού βίωσαν την τουρκική γενοκτονία και τους συνεχόμενους ξεριζωμούς, κατάφεραν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα κατά το τέλος του 20^{ου} αιώνα και αποτελούν χαρακτηριστική περίπτωση της νεότερης ιστορίας.⁴

Ουσιαστικά, τη χρονική περίοδο κατά την οποία διήρκεσαν οι τούρκικοι πόλεμοι μέχρι και την περίοδο της μικρασιατικής καταστροφής, τα κύματα των προσφύγων που προκλήθηκαν, κατάφεραν να φτάσουν στην Ελλάδα την χρονική περίοδο μεταξύ 1885-1932, από Καύκασο, Κριμαία, Θράκη, Ανατολική Ρωμυλία, Θράκη, Μικρά Ασία και Πόντο.⁵

Οι πληθυσμοί της Δυτικής Ευρώπης έχουν συνδεθεί με την μεταναστευτική εμπειρία με έναν εντελώς διαφορετικό χαρακτήρα απ' ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί. Οι Ισπανοί, οι Άγγλοι, οι Πορτογάλοι, οι Γάλλοι θα μετακινηθούν σε όλη σχεδόν την υφήλιο και θα βρουν μόνιμες κατοικίες ως άποικοι σε χώρες όπως η Βόρεια και Νότια Αμερική, η Νότια Αφρική και η Αυστραλία. Οι μετακινήσεις αυτές των Δυτικών λαών που συχνά παίρνουν μαζική μορφή συσχετίζονται με την δημιουργία της αποικιοκρατίας καθώς και της επικρατούσας από την

² Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης, Γ, Ραγκάς., (επιμ.), . *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση.* Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις., (σελ.12).

³ Παπαδοπούλου, Δ., *Όψεις του Προσφυγικού Φαινομένου, Το Προσφυγικό Φαινόμενο, Η Ελληνική και η Διεθνής Εμπειρία,* (σελ 26).

⁴ Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης, Γ, Ραγκάς., (επιμ.), . *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση.* Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις., (σελ.11-12).

⁵ Παπαδοπούλου, Δ., *Όψεις του Προσφυγικού Φαινομένου, Το Προσφυγικό Φαινόμενο, Η Ελληνική και η Διεθνής Εμπειρία,* (σελ 26).

Δύση, παγκόσμιας αγοράς. Έτσι, οι Ευρωπαίοι έποικοι δημιούργησαν και το πρώτο δίκτυο της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Συγκεκριμένα στην Βόρεια και Νότια Αμερική, όπου το μεγαλύτερο μέρος των εγχώριων πληθυσμών προς εκμετάλλευση εξοντώθηκε από τους δυτικούς αποικιοκράτες, λαμβάνει χώρα και η πρώτη μαζική εισροή μεταναστών, κυρίως μαύρων σκλάβων.⁶

Όσον αφορά τον Ευρωπαϊκό Νότο, αντιμετωπίζεται ως μια «ειδική περίπτωση», στο σύνολο του καπιταλιστικού μοντέλου που παρουσιάζει η Ευρώπη. Τα βασικά χαρακτηριστικά τα οποία τον διακρίνουν είναι η έκταση που λαμβάνει ο αγροτικός και τουριστικός τομέας, η όψιμη εκβιομηχάνιση, η οικογενειακής μορφής ανεπίσημη κερδοσκοπική οικονομία και η επίσημη κερδοσκοπική ανάπτυξη. Όλα αυτά συνδιαμορφώνουν ένα νέο μοντέλο μετανάστευσης που διαφέρει από το φορντιστικό μοντέλο της νόμιμης μετανάστευσης που εμφανίστηκε μετά την μεταπολεμική περίοδο και την περίοδο εκβιομηχάνισης των χωρών της Βόρειας Ευρώπης. Το νέο μοντέλο έχει ως βασικό χαρακτηριστικό του την παράνομη μετανάστευση και τις διαφορετικές εθνικότητες που εισέρχονται στο νότιο τμήμα της Ευρώπης. Ακόμη, στις χώρες υποδοχής παρατηρείται η συνύπαρξη των υψηλών ποσοστών ανεργίας, παράλληλα με το φαινόμενο της μετανάστευσης.⁷

Κατά τον 20^ο αιώνα παρατηρείται η εξαγωγή κεφαλαίων και ο πολιτικοστρατιωτικός έλεγχος, μέσα, με τα οποία συντελείται η παγκοσμιοποίηση, και σταματά η εξαγωγή εποίκων. Παράλληλα, ένα αντίστροφο μεταναστευτικό κύμα κάνει έντονη την εμφάνισή του. Αυτό της εξαγωγής εργατικού δυναμικού. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως οι μαζικότερες μετακινήσεις πληθυσμών αναφέρονται στις μετακινήσεις πέρα από τον αναπτυγμένο, δυτικό κόσμο. Ακόμη και στις μέρες μας, εκατομμύρια Αφρικανοί μετακινούνται και μεταναστεύουν. Η μετανάστευση αυτή αποτελεί επακόλουθο των πολέμων και των λιμών που αντιμετωπίζουν

⁶ Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης, Γ, Ρακκάς., (επιμ.), . *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση.* Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις., (σελ.12-13).

⁷ Κασίμης, Χ., & Παπαδόπουλος, Α. (2012). «Εισαγωγή». Στο: Χ, Κασίμης., Α, Παπαδόπουλος., (επιμ.),. *Μετανάστες στην Ελλάδα, Απασχόληση και Ένταξη στις Τοπικές Κοινωνίες.* Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια. (σελ.13-14).

οι Αφρικανικές χώρες. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η κατάρρευση των συνόρων και των δασμών συμβάλλει στην πύκνωση των μετακινήσεων εργατικού δυναμικού.⁸

Τα τελευταία χρόνια, έχει παρατηρηθεί αυξημένη ροή μεταναστών στις Ευρωπαϊκές χώρες του Νότου. Αυτό οφείλεται κυρίως σε λόγους γεωγραφικούς, στην σχετική ευκολία στην προσπέλαση συνόρων και στο πλήθος των ακτογραμμών.⁹

Συμπερασματικά, μέσα στα χρόνια, οι άνθρωποι μετακινούνται για διαφορετικούς λόγους. Γιατί στοχεύουν σε ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο, για να προσφέρουν στον εαυτό τους αλλά και στα μέλη της οικογένειάς τους περισσότερες και καλύτερες ευκαιρίες ή για να προστατευτούν από διωγμούς και πολέμους. Οι κύριες ομάδες ανθρώπων που μετακινούνται είναι τρεις. Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι εσωτερικά εκτοπισμένοι. Οι μετανάστες, μετακινούνται, εφόσον το επιλέξουν, από την χώρα τους με σκοπό να καλυτερέψουν την ζωή τους. Οι πρόσφυγες, αναγκάζονται να μετακινηθούν για να προστατευτούν από πολέμους και διωγμούς και δεν λαμβάνουν προστασία από την χώρα τους. Οι εσωτερικά εκτοπισμένοι, σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, δεν μετακινούνται από την χώρα τους και παραμένουν υπό την προστασία της.¹⁰

1.1.2 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Σε όλες τις φάσεις της ιστορίας της ανθρωπότητας, παρατηρείται η μετακίνηση ατόμων, ομάδων και ολόκληρων πληθυσμών. Από κοινωνιολογική άποψη η μετανάστευση αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά από εποχή σε εποχή. Παράλληλα με το φαινόμενο της μετανάστευσης διαμορφώνεται και η ιδιαίτερη στάση του πληθυσμού της τοπικής κοινωνίας απέναντι στους μετανάστες.

Τα κύρια αίτια της μετανάστευσης:

- Η αναζήτηση για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και οικονομικής ευημερίας.

⁸ Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης, Γ, Ρακκάς., (επιμ.), . *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση.* Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις., (σελ.13).

⁹ Κασίμης, Χ., & Παπαδόπουλος, Α. (2012). «Εισαγωγή». Στο: Χ, Κασίμης., Α, Παπαδόπουλος., (επιμ.),. *Μετανάστες στην Ελλάδα, Απασχόληση και Ένταξη στις Τοπικές Κοινωνίες.* Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια., (σελ.12-13).

¹⁰ Παπαδοπούλου, Δ., *Όψεις του Προσφυγικού Φαινομένου, Το Προσφυγικό Φαινόμενο, Η Ελληνική και η Διεθνής Εμπειρία,* (σελ.4).

- Η οικογενειακή επανένωση.
- Η τροπή σε φυγή από συνθήκες που απειλούν την ασφάλεια και την ζωή του ατόμου.

Στο δυτικό κόσμο, η μετανάστευση αποτέλεσε μια φυσική εκδήλωση της ανθρώπινης φύσης, στο πλαίσιο της αναζήτησης του καινούργιου. Μια φυσιολογική μετακίνηση του πληθυσμού από μια χώρα σε μια άλλη ή από ένα τμήμα της χώρας σε ένα άλλο, με σκοπό την αναζήτηση μιας καλύτερης τύχης. Η λογική αυτή συμπεριφορά της ανθρώπινης φύσης πήρε νομική μορφή λόγω των υπάρχουσών αναγκών του οικονομικοκοινωνικού συστήματος. Η αναζήτηση του αναγκαίου εργατικού δυναμικού, ως βασικός σκοπός της μετακίνησης των ατόμων και των πληθυσμών, είχε ως απόρροια την μείωση του κόστους παραγωγής. Η μετανάστευση δηλαδή, συντέλεσε στην κάλυψη των ευρύτερων οικονομικών, κοινωνικών και ιδεολογικών αναγκών στις πρώτες βιομηχανικές κοινωνίες, συμβάλλοντας στην αύξηση του κέρδους, μειώνοντας παράλληλα, το κόστος παραγωγής. Παρόλα αυτά, η μετανάστευση στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες μετατράπηκε σε πρόβλημα. Η εξέλιξη και η εδραίωση της τεχνολογίας στις βιομηχανίες σήμανε και την αντικατάσταση του ανθρώπινου δυναμικού με μηχανές, οι οποίες έχουν την ικανότητα να εργάζονται ακατάπαυστα.

Η μετανάστευση σε μια πιο σύγχρονη μορφή, αποτέλεσε προϊόν κοινωνικών συνθηκών και απαιτήσεων, σε επίπεδο δομής της κοινωνίας, σε μια εποχή όπου υπήρχε – και συνεχίζει να υπάρχει – ανισότητα στην κατανομή των αγαθών σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς και της παγκοσμιοποίησης, σε επίπεδο επαφών και σχέσεων. Έτσι, οι δυτικές κοινωνίες, χρησιμοποιώντας τεχνικές ελέγχου και επιτήρησης, μετατρέπουν την μετανάστευση σε κοινωνικό πρόβλημα, από την στιγμή κατά την οποία οι μετανάστες δε χρειάζονται πια στην παραγωγική διαδικασία. Όταν ο αριθμός των μεταναστών ξεπεράσει το όριο το οποίο απαιτείται για την λειτουργία της παραγωγικής διαδικασίας, οι μετανάστες χαρακτηρίζονται ως ανεπιθύμητοι. Επομένως, ο μετανάστης, από απαραίτητο εργαλείο στην βιομηχανική ανάπτυξη και εξέλιξη, μετασχηματίζεται σε ιδιαίτερη κοινωνική κατηγορία, αναπαριστώντας συμβολικά μια μορφή απειλής για την εθνική και πολιτιστική ταυτότητα και ισορροπία της κοινωνίας. Από την άλλη ο ίδιος ο μετανάστης, παρουσιάζεται ως κοινωνικά περιθωριοποιημένος, αποτυχημένος, ο οποίος στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς, είναι υπεύθυνος για τον εαυτό του.

Ο 20^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται ως αιώνας της μετανάστευσης καθώς σημειώθηκαν οι πιο σημαντικές μετακινήσεις και αλλαγές στην σύνθεση του πληθυσμού, είτε με ειρηνικό είτε με βίαιο τρόπο.¹¹

Συνεπώς, δημιουργούνται δύο βασικές κατηγορίες εξωτερικής μετανάστευσης. *Η αποικιακή, εκμεταλλευτικού τύπου, που αναφέρεται στην εξαγωγή υψηλά εξειδικευμένου προσωπικού σε χώρες του Τρίτου κόσμου, και Η εξαρτημένη μετανάστευση, που αναφέρεται στην εξαγωγή ανθρώπινου δυναμικού από χώρες με χαμηλή οικονομική και πολιτική ισχύ.*¹²

1.1.3 ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Στη σημερινή εποχή η μετανάστευση χαρακτηρίζεται ως σύγχρονη μετανάστευση καθώς συνδέεται με την εκβιομηχάνιση και τις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις που αυτή έφερε. Συμπερασματικά, οι βασικοί λόγοι που δημιουργούν την μετανάστευση είναι οικονομικοί. Με βάση ορισμένα κριτήρια, η κάθε μεταναστευτική κίνηση χαρακτηρίζεται διαφορετικά, Ειδικότερα:

- Μόνιμη ή προσωρινή, ανάλογα με την χρονική διάρκεια.
- Εκούσια ή ακούσια, ανάλογα με το βαθμό κατά τον οποίο η επιλογή της μετακίνησης του ατόμου διέπεται από την ελεύθερη βούλησή του.
- Ατομική ή ομαδική, ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που μετακινούνται.
- Νόμιμη ή παράτυπη, ανάλογα με τον νομικό χαρακτήρα της μετακίνησης. Αν δηλαδή, το άτομο ή τα άτομα, καταγράφονται στην χώρα υποδοχής.
- Εσωτερική ή εξωτερική/διεθνής, ανάλογα με το γεωγραφικό εύρος της μετακίνησης.
- Μετανάστευση για εκπαιδευτικούς λόγους ή για λόγους ειδίκευσης.
- Επιστροφή πληθυσμών και Παλιννόστηση, πρόκειται για μετακίνηση ατόμων τα οποία διέμειναν εκτός της χώρας προέλευσής τους με νόμιμο ή και παράνομο τρόπο.
- Κυκλική μετανάστευση, που αναφέρεται στην εποχιακή εργασία.
- Κοινωνική μετανάστευση/ Οικογενειακή επανένωση, που αναφέρεται στα εξαρτώμενα μέλη των οικογενειών που μετακινούνται με νόμιμο τρόπο, με καθεστώς πρόσφυγα ή μετανάστη, και εγκαθίσταται σε μια νέα χώρα.

¹¹ Ελληνική Αστυνομία., *Το φαινόμενο της μετανάστευσης.*

¹² Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης, Γ, Ρακκάς., (επιμ.), . *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση.* Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις., (σελ.13).

- Η μετανάστευση που οφείλεται σε περιβαλλοντικούς λόγους, όπως οικολογικές καταστροφές.
- Η μετανάστευση υψηλής ειδίκευσης εργαζομένων, που αναφέρεται σε μετακίνηση ατόμων σε εργασιακό πλαίσιο και εξειδικευμένα στελέχη.¹³

1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

1.2.1 ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Η νεοκλασική οικονομική θεωρία προσεγγίζει σε μακροοικονομικό επίπεδο την μετανάστευση και θέτει την αγορά εργασίας στο επίκεντρο, ως βασική αιτία της μετακίνησης των μεταναστών. Υποστηρίζει πως οι γεωγραφικές διαφορές της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας προκαλούν την διεθνή μετανάστευση. Με βάση την νεοκλασική οικονομική θεωρία, διαφαίνεται μισθολογική ανισορροπία σε χώρες που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά εργατικού δυναμικού σε σχέση με τα ποσοστά επενδυτικού κεφαλαίου. Αντίθετα, μισθολογική ισορροπία παρουσιάζουν χώρες με υψηλά ποσοστά επενδυτικού κεφαλαίου σε σχέση με τα ποσοστά εργατικού δυναμικού. Επομένως, το φαινόμενο της διεθνούς μετανάστευσης επηρεάζεται από τις μισθολογικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Οι μετανάστες αποφασίζουν να μετακινηθούν από μια χώρα που παρουσιάζει χαμηλούς μισθούς σε μια χώρα που παρουσιάζει, υψηλότερους μισθούς. Αντίστοιχα, η προσφορά εργασίας στην χώρα εγκατάστασης αυξάνεται, ενώ μειώνεται η ζήτηση, συνεπώς και το μισθολογικό ύψος.¹⁴

Μέχρι και τον 19^ο αιώνα, ο παράγοντας εργασίας θεωρούνταν σταθερός, κατά τις κλασικές οικονομικές θεωρίες. Παρά την κινητικότητα που παρουσίαζαν τα αγαθά και την σταθερότητα των λοιπών συντελεστών παραγωγής, όπως το κεφάλαιο και η γη, ο συντελεστής εργασίας, δηλαδή το εργατικό δυναμικό, άρχισε κι αυτό να μετακινείται ακολουθώντας την επιρροή του καπιταλισμού. Επομένως, όπως τα αγαθά και τα εμπορεύματα, έτσι και τα άτομα έχουν την δυνατότητα να μετακινηθούν ανεμπόδιστα με σκοπό να καλύψουν τα κενά που υπάρχουν στην αγορά, φέρνοντας σε ισορροπία την προσφορά και την ζήτηση. Οι εργάτες μετακινούνται, και η μετακίνησή τους αυτή μεταφράζεται ως αντίδραση στο οικονομικό πλαίσιο που

¹³ Διαδικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων.,(15 Ιανουαρίου του 2019), *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*.

¹⁴ Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). Α., Τριανταφυλλίδου, Θ, Μαρούκης., (επιμ.), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Κριτική., (σελ.32).

αναφέρονται, στην μισθολογική ανισότητα και στην ενδεχόμενη ανεργία από περιοχή σε περιοχή.¹⁵

Παράλληλα, παρατηρείται και το αντίστροφο φαινόμενο. Η μετακίνηση εργατικού δυναμικού από χώρες με υψηλά ποσοστά επενδυτικού κεφαλαίου σε χώρες με χαμηλά ποσοστά επενδυτικού κεφαλαίου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το κεφάλαιο αυτό να παρουσιάζει υψηλές αποδόσεις και να προσελκύει επενδύσεις. Σαν συνέχεια, παρατηρείται η ροή εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης κινούμενο προς αυτές τις χώρες, που στοχεύει σε ακόμα υψηλότερες χρηματικές απολαβές. Να σημειωθεί, πως η διεθνής μετανάστευση εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού διαφέρει από την διεθνή μετανάστευση ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού. Η πρώτη αναφέρεται στις διαφορές που παρουσιάζονται ανά χώρα στις επιδόσεις του ανθρώπινου κεφαλαίου, ενώ η δεύτερη αναφέρεται στις μισθολογικές αποκλίσεις που παρουσιάζονται ανά χώρα.¹⁶

Σε μικροοικονομικό επίπεδο λοιπόν, το βασικό χαρακτηριστικό της νεοκλασικής οικονομικής θεωρίας, υποστηρίζει πως η μετανάστευση αποτελεί μια συνιστώσα ελεύθερων προσωπικών επιλογών, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς και της ελεύθερης γεωγραφικής μετακίνησης όλων των συντελεστών παραγωγής εργασίας και κεφαλαίου.¹⁷ Ο κάθε άνθρωπος διαθέτει το δικό του «ανθρώπινο κεφάλαιο», το οποίο περιλαμβάνει τη μόρφωση, τις δεξιότητες, την ψυχολογική και σωματική υγεία. Σκοπός του κάθε ανθρώπου είναι η καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση του «προϊόντος» του και εύρεση της καλύτερης δυνατής συνθήκης αξιοποίησης του. Συμπερασματικά, η μετανάστευση μπορεί να θεωρηθεί ως μια πρακτική που υιοθετείται από το άτομο με στόχο την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου του.¹⁸

¹⁵ Μαρούκης, Θ., (2009), *Οικονομική Μετανάστευση στην Ελλάδα: Αγορά Εργασίας και Κοινωνική Ένταξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση., (σελ.80-81).

¹⁶ Συκάς, Θ.,(2008), *Αλλοδαποί Μετανάστες στις περιοχές της Ευρωπαϊκής υπαίθρου: Η περίπτωση της Ελλάδας*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Θεσσαλονίκη., (σελ.21).

¹⁷ Ξηρουχάκης, Π., Κουρλιάρος., (Ιανουάριος του 2011), Η., *Τοπικές αγορές εργασίας και μετανάστευση: θεωρητικές και εμπειρικές διαστάσεις της συμβολής των μεταναστών στην τοπική ανάπτυξη*.

¹⁸ Χριστοδούλου, Δ., Νίκας, Χ., (2012), *Η Διεθνής Οικονομική Στη Εποχή Της Παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο., (σελ.147).

1.2.2 ΤΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Με βάση την θεωρία για τα Νέα Οικονομικά της μετανάστευσης, η μετανάστευση θέτει ως επίκεντρο της ένα σύνολο ανθρώπων, μια οικονομικοκοινωνική μονάδα, για παράδειγμα την οικογένεια ή το νοικοκυριό και όχι το άτομο. Στην οικονομικοκοινωνική μονάδα, ανήκουν μέλη που συμβιώνουν και συμμετέχουν συνολικά για την αύξηση του εισοδήματός τους και για την μείωση του κινδύνου απώλειας του εισοδήματος, σε περιπτώσεις αλλαγών στην αγορά εργασίας ή στην παραγωγή προϊόντων. Για την μείωση των κινδύνων, η οικονομικοκοινωνική μονάδα λαμβάνει αποφάσεις που αφορούν το κάθε εργαζόμενο μέλος της. Κάποια μέλη μπορεί να χρειαστεί να μεταναστεύσουν προκειμένου να αυξηθεί το εισόδημα ή για να διατηρηθεί το εισόδημα, λόγω ανεργίας του ίδιου μέλους ή κάποιου άλλου. Παρόλα αυτά, δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν σημαντικές μισθολογικές διαφορές μεταξύ χώρας καταγωγής και χώρας προορισμού για να μεταναστεύσει κάποιο μέλος. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ο ορισμός του εισοδήματος βάση της θεωρίας των νέων οικονομικών για την μετανάστευση. Το εισόδημα αντιμετωπίζεται ως ένα σχετικό μέγεθος και όχι ως ένα απόλυτο μέγεθος όπως στην νεοκλασική θεωρία. Με την έννοια του σχετικού μεγέθους, εννοείται πως η κάθε αύξηση ή μείωση του εισοδήματος σε μια οικονομικοκοινωνική μονάδα, ορίζεται σε σχέση με την αύξηση ή την μείωση του εισοδήματος σε άλλες οικονομικοκοινωνικές μονάδες της ίδιας περιοχής. Άρα η αύξηση του εισοδήματος μπορεί να επιχειρείται μέσω της διεθνούς μετανάστευσης για λόγους κοινωνικής και οικονομικής διαφοροποίησης, σε σχέση με άλλες οικονομικοκοινωνικές μονάδες της ίδιας περιοχής.¹⁹

1.2.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΤΤΗΣ Η΄ ΚΑΤΑΤΜΗΜΕΝΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Piore (1979), ανέπτυξε την θεωρία της διττής ή κατατμημένης αγοράς εργασίας στην δεκαετία του 1970. Ο Piore υποστήριξε πως υπάρχει μια μόνιμη ανάγκη για μεταναστευτική εργασία στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες και αυτό σχετίζεται και προκαλεί με την διεθνή μετανάστευση. Υποστηρίζει ακόμη πως δεν είναι μόνο οι λεγόμενοι παράγοντες ώθησης, δηλαδή η οικονομική κατάσταση στην χώρα προέλευσης, όπως ανεργία και χαμηλά ημερομίσθια, που προκαλούν την μετανάστευση, αλλά υπάρχουν και παράγοντες έλξης που εντοπίζονται στις χώρες προορισμού, όπως η μόνιμη ανάγκη για αλλοδαπό εργατικό δυναμικό. Σύμφωνα με τον Piore, αυτή η μόνιμη ανάγκη διέπετε από τέσσερα χαρακτηριστικά τα οποία

¹⁹ Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). Α., Τριανταφυλλίδου, Θ, Μαρούκης., (επιμ.), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Κριτική., (σελ.36-38)

διακρίνονται σε κοινωνίες, που παρουσιάζουν κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

- **Ο Δομικός Πληθωρισμός:** Συμβαίνει, όταν οι μισθοί δεν επηρεάζουν μόνο τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης, αλλά προσθέτουν γόητρο, αυξάνουν το κοινωνικό στάτους και δημιουργούν κοινωνικές αξίες που σχετίζονται με το κάθε επάγγελμα. Σαν αποτέλεσμα, οι εργοδότες δεν δύναται να αυξήσουν τους μισθούς σε επαγγέλματα που εμπνέουν κύρος ακόμα κι αν οι υποψήφιοι εργαζόμενοι σε τέτοιους τομείς σπανίζουν. Από την άλλη, οι εργοδότες δεν μπορούν να αυξήσουν τους μισθούς σε επαγγέλματα και σε θέσεις χαμηλού γόητρου, καθότι κάτι τέτοιο θα απαιτούσε μια κατακόρυφη και συνολική αύξηση σε όλα τα επαγγέλματα αναλογικά, ώστε να διατηρηθεί η ισορροπία γόητρου και αμοιβής. Αυτό ορίζεται ως δομικός πληθωρισμός. Σαν απόρροια του δομικού πληθωρισμού, γεννάται η συνεχής ανάγκη για εισαγωγή εργαζομένων άλλων χωρών, οι οποίοι είναι πρόθυμοι να αναλάβουν θέσεις με χαμηλό γόητρο.
- **Ζητήματα κινήτρων:** Τα κίνητρα που εξετάζουν οι εργαζόμενοι για να δουλέψουν σε μια θέση εργασίας, ποικίλουν. Συνήθως σχετίζονται με το οικονομικό αλλά και το κοινωνικό πεδίο. Αυτό που παρατηρείται είναι πως, ο γηγενής πληθυσμός δεν επιλέγει πια θέσεις με χαμηλό γόητρο. Αντίθετα, οι μετανάστες εργαζόμενοι παρουσιάζουν διαθεσιμότητα προς μια θέση εργασίας χωρίς να τους ενδιαφέρει το οικονομικό αντίκρισμα ή το χαμηλό κοινωνικό στάτους. Αυτό συμβαίνει, διότι ο μετανάστης δεν αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως ενταγμένο μέλος της κοινωνίας στην χώρα προορισμού. Όμως, ο μισθός που κερδίζει, τις περισσότερες φορές ενισχύει το κοινωνικό του στάτους στην χώρα προέλευσης.
- **Ο οικονομικός δυϊσμός:** Ο οικονομικός δυϊσμός είναι ένα φαινόμενο που εντοπίζεται στις ανεπτυγμένες χώρες και στις καπιταλιστικές αγορές. Διαχωρίζει την αγορά εργασίας σε δύο βασικούς τομείς. Ο πρώτος τομέας χαρακτηρίζεται ως πρωτεύουσα αγορά εργασίας και αναφέρεται στους κλάδους εργασίας που απαιτούν υψηλή επένδυση κεφαλαίου και υψηλή ειδίκευση. Οι θέσεις εργασίας σε αυτή την αγορά χαρακτηρίζονται ως σταθερές, αρκετά υψηλά αμειβόμενες, με πλήρη ασφάλεια, υψηλή μόρφωση και εξειδίκευση. Οι εργοδότες ενδιαφέρονται να κρατήσουν αυτούς τους εργαζομένους που καλύπτουν τις συγκεκριμένες θέσεις για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επομένως, οι εργαζόμενοι αυτοί αποτελούν το ανθρώπινο κεφάλαιο της πρωτεύουσας αγοράς. Ακόμα, οργανώνονται σε συνδικάτα και προστατεύονται σε περιπτώσεις ανεργίας ή μη ικανότητας για εργασία. Ο δεύτερος τομέας χαρακτηρίζεται ως

δευτερεύουσα αγορά και αναφέρεται στους κλάδους εργασίας που απαιτούν υψηλής έντασης εργασία και χαμηλή επένδυση κεφαλαίου. Οι θέσεις εργασίας σε αυτή την αγορά, αναζητούν κυρίως ανειδίκευτο προσωπικό, δεν παρέχουν καθολικό καθεστώς ασφάλισης και δεν έχουν σταθερότητα. Ο εργοδότης, στην δευτερεύουσα αγορά εργασίας έχει την δυνατότητα να απολύσει τον εργαζόμενο και να βρει αντικαταστάτη, χωρίς αυτή η διαδικασία να έχει κάποιο ιδιαίτερο κόστος για την επιχείρησή του. Το βασικό χαρακτηριστικό των εργαζομένων σε αυτή την αγορά είναι ότι, είναι αναλώσιμοι, διότι αποτελούν κομμάτι της παραγωγικής διαδικασίας. Συμπερασματικά, λόγω του οικονομικού δυϊσμού, είναι πρακτικά δύσκολο για τους εργοδότες να ελκύσουν γηγενείς εργαζομένους στην δευτερεύουσα αγορά. Το έλλειμμα αυτό, σε εργατικό δυναμικό το καλύπτουν οι μετανάστες.

- **Η δημογραφία της προσφοράς εργασίας:** Το πρόβλημα του δομικού πληθωρισμού και του οικονομικού δυϊσμού στην αγορά εργασίας, οδηγεί τους εργοδότες στην ανάγκη ενός ευέλικτου, άμεσα διαθέσιμου και διατεθειμένου να εργαστεί κάτω από δύσκολες συνθήκες, εργατικού δυναμικού. Το κομμάτι αυτό συνήθιζαν να καλύπτουν οι γυναίκες και οι έφηβοι. Οι γυναίκες διότι η κοινωνική τους ταυτότητα και θέση καλύπτονταν και προσδιορίζονταν από τον ρόλο τους στην οικογένεια και οι έφηβοι, διότι αντιμετώπιζαν αυτές τις θέσεις εργασίας ως κάτι παροδικό. Όμως, στην μεταβιομηχανική περίοδο, η θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας, έγινε σχεδόν ισότιμη με του άνδρα και οι έφηβοι βρίσκονται ακόμα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Άρα, το μόνο κομμάτι της κοινωνίας που απομένει για να εργαστεί στην δευτερεύουσα αγορά εργασίας, είναι οι μετανάστες. Συμπερασματικά λοιπόν, η θεωρία της δημογραφίας της προσφοράς εργασίας καταλήγει στο ότι, η διεθνής οικονομική μετανάστευση είναι αποτέλεσμα της ζήτησης εργασίας στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες και πως η ζήτηση αλλοδαπού προσωπικού αποτελεί εντέλει, δομικό στοιχείο των κοινωνιών αυτών. Η μισθολογική διαφορά μεταξύ χώρας προέλευσης και χώρας προορισμού δεν σχετίζεται απαραίτητα με την ζήτηση, καθώς οι εργοδότες είναι πάντα διατεθειμένοι να προσλάβουν μετανάστες εργαζομένους. Επίσης, ακόμα και στην περίπτωση που μειωθεί η προσφορά αλλοδαπού εργατικού δυναμικού, οι μισθοί σε αυτές τις θέσεις εργασίας θα διατηρηθούν όπως είναι, δεν θα αυξηθούν δηλαδή, για λόγους δομικούς. Στην αντίθετη περίπτωση όμως, που μπορεί να υπάρξει αύξηση της προσφοράς εργασίας από μετανάστες εργαζομένους, οι μισθοί μπορεί να κατέβουν κι άλλο. Τέλος, ακόμα κι αν οι κυβερνήσεις επιφέρουν μισθολογικές αλλαγές, οι

μεταναστευτικές ροές εργατικού δυναμικού δεν θα μειωθούν, καθότι αποτελούν δομικό στοιχείο των μεταβιομηχανικών κοινωνιών.²⁰

Η θεωρία της διττής αγοράς του Piore, η οποία αποτελεί μια δομική ανάλυση του φαινομένου της μετανάστευσης, οδηγεί σε μια απαισιόδοξη κοινωνική οπτική κατά την οποία οι μετανάστες καταλήγουν εντέλει έρμια των δομικών στοιχείων της οικονομίας που ζουν.²¹

1.2.4 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Ο Immanuel Wallerstein είναι ο πατέρας της θεωρίας των παγκόσμιων συστημάτων. Η βάση της θεωρίας του, είχε ως αφετηρία την μελέτη σχετικά με τα αναπτυξιακά προβλήματα των Αφρικανικών κρατών, έπειτα από την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους. Τα Αφρικανικά κράτη προσπάθησαν να αναπτυχθούν μέσα σε ένα νέο πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο, παγκόσμιας εμβέλειας, το οποίο δημιουργήθηκε κατά την δεκαετία του 1960. Τόσο ο Wallerstein, όσο και οι υποστηρικτές του, διέκριναν πως κατά την δεκαετία του 1960, οι συνθήκες, μέσα στις οποίες οι αναπτυσσόμενες χώρες του Τρίτου Κόσμου πάλευαν να αναπτυχθούν, είχαν αλλάξει ριζικά. Τα νέα διεθνή οικονομικά και τραπεζικά συστήματα, τα παγκόσμια συστήματα τηλεπικοινωνιών, οι μηχανισμοί διεθνούς εμπορίου και μεταφοράς τεχνογνωσίας ασκούσαν έντονη επιρροή στην προσπάθεια εσωτερικής ανάπτυξης των μικρών χωρών. Το αποτέλεσμα της παραπάνω κατάστασης είναι πως η χώρα δεν μπορεί να αποτελεί μια χρήσιμη μονάδα ανάλυσης, σε επίπεδο μελέτης αναπτυξιακών θεμάτων.

Σύμφωνα με τον Wallerstein, *«Παγκόσμιο Σύστημα είναι οποιοδήποτε κοινωνικό σύστημα εμφανίστηκε στην ιστορία και το οποίο συγκροτείται από ανεξάρτητα τμήματα που σχηματίζουν μια συγκεκριμένη δομή και λειτουργούν σύμφωνα με ορισμένους κανόνες ή ένα σύστημα που αποτελείται από ένα μοναδικό σύστημα καταμερισμού εργασίας, αλλά και από πολλαπλά πολιτισμικά συστήματα.»* Ο Wallerstein αναγνωρίζει δύο υποκατηγορίες. Τις παγκόσμιες αυτοκρατορίες, όπου υπάρχει μια και μοναδική πολιτική εξουσία, η οποία έχει το έλεγχο του εσωτερικού καταμερισμού εργασίας και τις παγκόσμιες οικονομίες, όπου πολλά μικρά κράτη

²⁰ Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). Α., Τριανταφυλλίδου., Θ, Μαρούκης., (επιμ.), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Κριτική., (σελ.38-42).

²¹ Μαρούκης, Θ., (2009), *Οικονομική Μετανάστευση στην Ελλάδα: Αγορά Εργασίας και Κοινωνική Ένταξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση., (σελ.87).

που βρίσκονται σε ανταγωνισμό μεταξύ τους, συνθέτουν το πολιτικό σύστημα. Κατά τον ίδιο, τα σημερινά κράτη ανήκουν σε μια από τις ακόλουθες κατηγορίες:

A) Κράτη του κέντρου: Η κατηγορία αποτελείται από τα αναπτυγμένα βιομηχανικά κράτη. Οι νέες τεχνολογίες και τα παγκόσμια επενδυτικά κεφάλαια δημιουργούνται και ελέγχονται από αυτά τα κράτη. Παραδείγματα τέτοιων κρατών αποτελούν η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ, ο Καναδάς καθώς και ορισμένα κράτη της Δυτικής Ευρώπης.

B) Κράτη της περιφέρειας: Η κατηγορία αποτελείται από τα κράτη που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο των κρατών του κέντρου. Ο εφοδιασμός των κρατών του κέντρου με πρώτες ύλες και φθηνά αγροτικά προϊόντα γίνεται από τα κράτη της περιφέρειας. Στα κράτη της περιφέρειας ανήκουν συνήθως πρώην αποικίες των κρατών του κέντρου, όπως χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής.

Γ) Κράτη της ημιπεριφέρειας: Η κατηγορία αυτή αποτελείται από κράτη που βρίσκονται σε μια ενδιάμεση κατάσταση, ανάμεσα στα κράτη του κέντρου και της περιφέρειας. Τα κράτη της ημιπεριφέρειας διαθέτουν ένα ποσοστό ελέγχου του οικονομικού και πολιτικού τους συστήματος, αλλά επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες που επικρατούν στα κράτη του κέντρου, καθώς εξυπηρετούν τα συμφέροντα αυτών. Παραδείγματα κρατών της ημιπεριφέρειας αποτελούν το Χονγκ Κονγκ, η Ταϊβάν, η Νότιος Κορέα, η Σιγκαπούρη, η Βραζιλία, η Αργεντινή, το Μεξικό κτλ.²²

Η θεωρία των παγκόσμιων συστημάτων υποστηρίζει πως το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτελεί μια φυσική απόρροια διάφορων ανακατατάξεων και διαταραχών, που επιτακτικά και αναγκαία συμβαίνουν στο πλαίσιο της ανάπτυξης του καπιταλισμού. Ο καπιταλισμός εξαπλώθηκε από την Δυτική Ευρώπη, στην Βόρεια Αμερική, στην Ιαπωνία και την Ωκεανία, διαδοχικά, πολλά περισσότερα μέρη του κόσμου αλλά και του πληθυσμού ενσωματώθηκαν στην παγκόσμια οικονομία της αγοράς. Αυτό προκάλεσε μια κινητικότητα τόσο εσωτερικά των χωρών αλλά και σε γειτονικές χώρες και αργότερα σε διεθνή επίπεδο. Άρχισαν δηλαδή να κάνουν την εμφάνισή τους οι μεταναστευτικές ροές. Οι διαδρομές είχαν στόχο τα μεγάλα αστικά κέντρα του καπιταλισμού. Τα βασικά σημεία στα οποία εστιάζει η θεωρία των παγκόσμιων συστημάτων είναι τα εξής:

- Η καπιταλιστική αγορά εισχώρησε στις αναπτυσσόμενες χώρες με αποτέλεσμα την δημιουργία του φαινομένου της διεθνούς μετανάστευσης. Η επέκταση στην

²² Δαουτόπουλος, Γ. (2004). *Κοινωνιολογία της Ανάπτυξης*. Θεσσαλονίκη., (σελ. 48-49).

καπιταλιστική αγορά δηλαδή, λειτουργεί σαν καταλύτης για την διεθνή μετανάστευση.

- Η μετακίνηση πληθυσμών, κεφαλαίων και αγαθών σε διεθνές πλαίσιο, λειτουργεί αντίστροφα. Οι πιο φτωχές χώρες εξάγουν ανθρώπινο δυναμικό και εισάγουν κεφάλαιο και προϊόντα.
- Η αποικιοκρατία συνδέεται με την διεθνή μετανάστευση, καθώς δημιουργούνται ιδιαίτεροι δεσμοί μεταξύ της χώρας προέλευσης και των αποίκων της.
- Η σχέση μεταξύ μισθού και απασχόλησης, σε διάφορες χώρες με την διεθνή μετανάστευση είναι πολύ αδύναμη. Η διεθνής μετανάστευση επηρεάζεται περισσότερο από το πώς δομείται η παγκόσμια οικονομία και η αγορά.
- Η διεθνής μετανάστευση μπορεί να επηρεαστεί από τις κυβερνήσεις μόνο αν οι ίδιες μπορούν να επηρεάσουν την κίνηση των πολυεθνικών εταιρειών, την μεταφορά κεφαλαίου και προϊόντων. Καθώς όμως το κεφάλαιο επηρεάζει την πολιτική σε παγκόσμιο επίπεδο και υπάρχει σχέση ισχύος μεταξύ των χωρών, είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοστεί μια διαφορετική κινητικότητα πολυεθνικών, κεφαλαίου και προϊόντων.²³

Η παγκοσμιοποίηση των συστημάτων και της οικονομίας επιδρά στο φαινόμενο της μετανάστευσης. Αναδεικνύει όμως και το μεγαλύτερο δομικό πρόβλημα της παγκόσμιας οικονομίας. Την αδυναμία της να δημιουργεί θέσεις εργασίας σε επίπεδα τοπικά, εκεί δηλαδή όπου διαμένουν τα άτομα. Άρα, το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα έχει αποτύχει στο να προσφέρει θέσεις εργασίας και αξιοπρεπή διαβίωση στον τόπο διαμονής των ανθρώπων, με αποτέλεσμα να επιβαρύνει τις οικογένειες και τα μέλη τους με την ευθύνη της προσαρμογής στις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης. Η μετανάστευση μπορεί να αντιμετωπιστεί ως μια άμεση επίπτωση της παγκοσμιοποίησης των συστημάτων.²⁴

²³ Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). Α., Τριανταφυλλίδου., Θ, Μαρούκης., (επιμ.), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Κριτική., (σελ.42-44).

²⁴ Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης., Γ, Ρακκάς., (επιμ.), . *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση*. Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις., (σελ.53).

1.2.5 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

Τα μεταναστευτικά δίκτυα έχουν δημιουργηθεί από μετανάστες, μη μετανάστες, οι οποίοι δραστηριοποιούνται και στην χώρα προέλευσης και στη χώρα προορισμού και πρώην μετανάστες. Μεταξύ αυτών υπάρχουν σχέσεις φιλίας, συγγενικές σχέσεις ή διαπροσωπικές σχέσεις. Ο σκοπός της δημιουργίας των δικτύων είναι η διευκόλυνση της διεθνούς μετανάστευσης. Τα δίκτυα προσφέρουν κάποια ασφάλεια όσον αφορά στους κινδύνους που ελλοχεύουν, αλλά και μια σιγουριά όσον αφορά στα οφέλη που δύναται να προσφέρει η μετανάστευση. Τα βασικά χαρακτηριστικά της θεωρίας των δικτύων είναι τα ακόλουθα:

- Η αρχή της μετανάστευσης σημαίνει και την αρχή της δημιουργίας των δικτύων. Τα δίκτυα εξαρτάται από τον αριθμό των ανθρώπων που επιθυμούν να μετακινηθούν. Μόλις ο αριθμός αυτός μειωθεί, τότε σιγά σιγά μειώνονται και τα δίκτυα.
- Όσο κι αν υπάρχουν μισθολογικές διαφορές και δυσκολίες στην αγορά εργασίας μεταξύ των χωρών προορισμού, τα δίκτυα είναι αυτά που επηρεάζουν το μέγεθος των ροών.
- Τα δίκτυα δίνουν μια πιο θεσμοθετημένη μορφή στη μετανάστευση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την απομάκρυνση από τα αρχικά κίνητρα που οδήγησαν σε αυτήν.
- Η εξάπλωση των μεταναστευτικών δικτύων δημιουργεί ασφάλεια και μειώνει τα κόστη κατά την μετακίνηση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, την μετανάστευση περισσότερο ατόμων από την χώρα προέλευσης.
- Η ανάπτυξη και η εξάπλωση των μεταναστευτικών δικτύων, όταν αυτά ξεκινήσουν να δημιουργούνται, είναι αδύνατον να ελεγχθούν από τις κυβερνήσεις.
- Οι μεταναστευτικές πολιτικές που έχουν στόχο την οικογενειακή επανένωση, είναι αντιφατικές με κρατικές πολιτικές που αποσκοπούν στον έλεγχο της μετανάστευσης. Αυτό συμβαίνει διότι οικογενειακή επανένωση σημαίνει και ενδυνάμωση του μεταναστευτικού δικτύου.²⁵

1.2.6 Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Η θεσμική θεωρία αναφέρεται στους ιδιωτικούς δεσμούς και στις εθελοντικές οργανώσεις που δημιουργούνται λόγω των μεταναστευτικών ροών. Σκοπός των ιδιωτικών δεσμών και των εθελοντικών οργανώσεων είναι η κάλυψη των αναγκών των μεταναστών. Συνήθως, οι θέσεις εργασίας που υπάρχουν σε σχέση με τον αριθμό των ανθρώπων που επιθυμούν να

²⁵ Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). Α., Τριανταφυλλίδου., Θ, Μαρούκης., (επιμ.), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Κριτική., (σελ.44-45).

μεταναστεύσουν, είναι πολύ λιγότερες. Οι οργανώσεις δημιουργούνται για να ισορροπήσουν αυτή τη διαφορά. Πιο συγκεκριμένα, οργανώνονται παράνομα κυκλώματα τα οποία εξυπηρετούν τη μη τυπική μετανάστευση. Δίκτυα που διευκολύνουν την μετακίνηση των ανθρώπων, οργανώσεις που μεταφέρουν παράνομα ανθρώπους μέσα στα όρια μιας χώρας, γραφεία τα οποία εκδίδουν πλαστά διαβατήρια και θεωρήσεις εισόδου, γραφεία που οργανώνουν πλαστούς γάμους με σκοπό την νομιμοποίηση μεταναστών, γραφεία που προωθούν την παράνομη εργασία, φέρνοντας σε επαφή μη τυπικούς μετανάστες και εργοδότες και γενικά παρατηρείται η δημιουργία μιας αλυσίδας παράνομων ενεργειών που έχουν σαν ομάδα – στόχο τους μετανάστες.²⁶

Παράλληλα, υπάρχει και η τυπική πλευρά των ανθρωπιστικών οργανώσεων. Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις δημιουργούνται ως αρωγοί υποστήριξης των μη τυπικών μεταναστών, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Διαθέτουν μια σειρά νόμιμων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα, όπως νομική και κοινωνική υποστήριξη, στέγη, φαγητό και άλλες υπηρεσίες πρώτων αναγκών. Τόσο οι ανθρωπιστικές οργανώσεις με νόμιμο χαρακτήρα, όσο και τα παράνομα δίκτυα υποστήριξης, με το πέρασμα του χρόνου, δημιουργούν ένα θεσμοθετημένο πλαίσιο όπου μπορούν να απευθύνονται οι μετανάστες σε κάθε περίπτωση.

Συνοπτικά, τα βασικά χαρακτηριστικά της θεσμικής θεωρίας είναι:

- Οι εκάστοτε κυβερνήσεις βρίσκουν εμπόδια στον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών, ειδικότερα όταν οι ροές εμφανίσουν έναν δυναμικό χαρακτήρα, λόγω των οργανώσεων. Η επέκταση των οργανώσεων αυτών δεν βρίσκεται στην εμβέλεια επιρροής των κυβερνήσεων. Τα κέρδη που εισπράττουν οι οργανώσεις προσφέροντας παράνομα τις υπηρεσίες τους, είναι τεράστια. Αυτό, μοιραία εξαγοράζει εύκολα τους κρατικούς μηχανισμούς. Ακόμη, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις αντιδρούν στην αυστηροποίηση των ελέγχων των συνόρων καθότι, τις περισσότερες φορές, γίνονται ενάντια στα δικαιώματα των μεταναστών.
- Οι οργανώσεις, νόμιμες και παράνομες, δημιουργούνται και αναπτύσσονται για να υποστηρίξουν τις μεταναστευτικές ροές. Όμως, όσο επεκτείνονται οι δράσεις των

²⁶ Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). Α., Τριανταφυλλίδου., Θ, Μαρούκης., (επιμ.), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Κριτική., (σελ.45-46).

οργανώσεων, τόσο η μετανάστευση απομακρύνεται από τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε.²⁷

1.2.7 Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Σχετικά με την μετανάστευση και την προσωπική επιλογή της μετακίνησης ενός ατόμου για την αναζήτηση καλύτερου βιοτικού επιπέδου, αξίζει να αναφερθεί και η προσέγγιση του Μαρξ, ο οποίος παρατήρησε πως η μετανάστευση αποτελεί «ένα εφεδρικό βιομηχανικό στρατό που κρατά σε χαμηλή τιμή την πώληση της εργατικής δύναμης και οδηγεί την γηγενή και μεταναστευτική εργατική τάξη στην εξαθλίωση και επομένως όλο και πιο κοντά στην υπέρβαση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής». Η μετανάστευση δηλαδή, αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο συμβαίνει εξαιτίας της ανισορροπίας και της ανισότητας στην διεθνή ιεράρχηση καταμερισμού της εργασίας και όχι παρακινούμενη από την ιδέα των ίσων ευκαιριών και των ισορροπιών του καπιταλιστικού συστήματος, όπου ο καθένας είναι ελεύθερος να ακολουθήσει και να διεκδικήσει το μέγιστο δυνατό κέρδος. Εξετάζοντας την έννοια της εκβιομηχάνισης υπό το πρίσμα της ιεραρχίας και της ανισορροπίας που φέρει ο καπιταλισμός στην παραγωγική διαδικασία, μπορούν οι μεταναστευτικές ροές να γίνουν κατανοητές.²⁸ Το καπιταλιστικό σύστημα δημιουργεί δύο κατηγορίες εργασιακών επιλογών. Την μόνιμη και καλά αμειβόμενη εργασιακή απασχόληση, η οποία απαιτεί αρκετά μεγάλη ειδικευση και γνώση, και την γνωστή στην βιβλιογραφία «three Ds» εργασία, Dangerous, Dirty and Difficult, στην οποία απασχολούνται κυρίως ανειδίκευτα άτομα, με χαμηλές απολαβές και χωρίς βεβαιότητα για την διάρκεια και την συνέχιση της απασχόλησής τους. Τα βασικά χαρακτηριστικά της Μαρξιστικής θεωρίας είναι τα εξής:

- Η Μαρξιστική θεωρία προσπαθεί να προσεγγίσει τα αίτια της μετανάστευσης υπό το πρίσμα του υπερπληθυσμού, την συγκέντρωση δηλαδή των επενδύσεων στις μητροπόλεις και συνεπακόλουθα του εργατικού δυναμικού.
- Οι προσθήκες της νεομαρξιστικής θεωρίας, εξετάζουν τον κόσμο μέσω της τριγωνικής διάστασης, εξάρτηση-υποταγή-συμπληρωματικότητα. Με βάση αυτή τη διάσταση, εξηγούν τις οικονομικές σχέσεις των αναπτυγμένων κέντρων και των περιφερειών. Στις περιπτώσεις δηλαδή, όπου το εργατικό δυναμικό σε ένα αναπτυγμένο μητροπολιτικό

²⁷ Τριανταφυλλίδου, Α. (2010). Α., Τριανταφυλλίδου., Θ, Μαρούκης., (επιμ.), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Κριτική., (σελ.45-46).

²⁸ Μαρούκης, Θ., (2009), *Οικονομική Μετανάστευση στην Ελλάδα: Αγορά Εργασίας και Κοινωνική Ένταξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση., (σελ.83-84).

κέντρο μειώνεται, παρατηρείται ο κίνδυνος για μείωση των κερδών. Η ζήτηση για προσφορά εργασίας αυξάνεται, με στόχο την μείωση του κινδύνου. Εφόσον όμως το εργατικό δυναμικό εξαντλείται, η εύρεση νέων πηγών εργατικού δυναμικού είναι αναγκαία. Τα ανεπτυγμένα μητροπολιτικά κέντρα στρέφονται προς την περιφέρεια με στόχο την άντληση εργατικού δυναμικού. Η περιφέρεια υποτάσσεται στις ανάγκες των κέντρων, προσφέροντας το απαραίτητο εργατικό δυναμικό. Η συμπληρωματικότητα της διαδικασίας έγκειται στο γεγονός ότι, μόλις η ανάγκη σταματήσει να υπάρχει, η μεταναστευτική ροή εργατικού δυναμικού διακόπτεται και σε πολλές περιπτώσεις αντιστρέφεται με την επιστροφή των μεταναστών στον τόπο από που προήλθαν.

- Ο βασικός στόχος του καπιταλιστικού συστήματος είναι η επιδίωξη της αύξησης του κέρδους. Για την διατήρηση και λειτουργία του, το καπιταλιστικό σύστημα χρησιμοποιεί την μείωση του κόστους παραγωγής και κατ' επέκταση, την μείωση στους προσφερόμενους μισθούς. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με την ύπαρξη και χρησιμοποίηση φθηνού εργατικού δυναμικού, συνήθως, προερχόμενου από χώρες που πλήττονται από πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα.
- Τόσο η μαρξιστική θεωρία όσο και η νεομαρξιστική θεωρία, εστιάζουν στο μακροοικονομικό επίπεδο, σχεδόν αδιαφορώντας για το μικροοικονομικό, επομένως δεν συμπεριλαμβάνουν τα προσωπικά κίνητρα που οδηγούν στην μετανάστευση. Το γεγονός αυτό θέτει ένα πλαίσιο αδυναμίας της θεωρίας σχετικά με τα αίτια της μετανάστευσης.²⁹

1.3 ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.3.1 ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η μετακίνηση των ανθρώπων αποτελεί ένα φαινόμενο που διαφαίνεται σε όλες τις χρονικές περιόδους. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι επιλέγουν σήμερα να φτάσουν στις ακτές της Ευρώπης με πολλούς και διάφορους τρόπους. Αρκετές φορές ρισκάρουν την ίδια τους την ζωή και άλλες επιλέγουν πιο νόμιμες και ασφαλείς οδούς, προκειμένου να γλιτώσουν από τον πόλεμο, την πολιτική καταπίεση, την φτώχεια ή να επανενωθούν με την οικογένειά τους.³⁰ Ακόμη, πολλές φορές επιζητούν ένα καλύτερο βιοτικό

²⁹ Χριστοδούλου, Δ., Νίκας, Χ., (2012), *Η Διεθνής Οικονομική Στη Εποχή Της Παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο., (σελ. 143-146).

³⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή., (2017), *Η ΕΕ και η Μεταναστευτική Κρίση*.

επίπεδο εντός των Ευρωπαϊκών συνόρων και επιζητούν να φτάσουν στην Ευρώπη για να σπουδάσουν, να εργαστούν και να αυξήσουν τα προσόντα τους. Η ιστορία κάθε ανθρώπου που επιλέγει να μετακινηθεί κάτω υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, είναι μοναδική.³¹

Οι άνθρωποι που χρειάζονται διεθνή προστασία, προσπαθούν να φτάσουν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να ζητήσουν Άσυλο. Προστασία παρέχεται σε άτομα τα οποία φοβούνται λόγω διώξεων και λόγω πιθανότητας πρόκλησης σοβαρής βλάβης και επιλέγουν να εγκαταλείψουν την χώρα τους και να μην επιστρέψουν σε αυτή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ηθική και νομική υποχρέωση να προστατεύσει τα άτομα αυτά που έχουν ανάγκη.³² Σήμερα, το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει πάρει πρωτόγνωρες διαστάσεις. Αυτό οφείλεται στις συγκρούσεις και ο πόλεμο στην Συρία, το Ιράκ και σε διάφορες χώρες της Αφρικής. Επίσης, η ανασφαλής κατάσταση που επικρατεί στην Λιβύη σε συνδυασμό με τις κλειστές χερσαίες οδούς διέλευσης έχει αυξήσει κατά πολύ τον αριθμό των προσφύγων.³³ Ως αποτέλεσμα, χιλιάδες άνθρωποι, στην προσπάθειά τους να φτάσουν τα σύνορα της Ευρώπης, έχουν χάσει την ζωή τους στην θάλασσα. Πολλοί άλλοι έχουν διαθέσει τις περιουσίες τους σε διακινητές ανθρώπων και οργανωμένους εγκληματίες, με στόχο να διασχίσουν τα σύνορα.³⁴

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2015, ήρθε αντιμέτωπη με μαζικές ροές προσφύγων, προερχόμενες κυρίως από την Συρία. Επίσης, η Ελλάδα μετατράπηκε σε πύλη εισόδου της Ευρώπης για τους πρόσφυγες. Αριθμούνται περίπου 850.000 άτομα τα οποία προσπάθησαν να φτάσουν στην Ελλάδα μέσω της επικίνδυνης θαλάσσιας οδού. Ακόμη, τους δύο πρώτους μήνες του 2016, υπολογίζονται περίπου 120.000 νεοεισαχθέντες, αριθμός πολύ μεγαλύτερος συγκριτικά με τους ίδιους μήνες του προηγούμενου έτους.³⁵ Οι μαζικές εισροές από την Συρία οδήγησαν στην κατάρρευση των ευρωπαϊκών εξωτερικών συνόρων. Όλα τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης επηρεάζονται σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Επιπρόσθετα, δοκιμάζονται η Συνθήκη Σένγκεν και οι κανονισμοί του Δουβλίνου και θέτονται σε αμφισβήτηση τόσο οι πολιτικές εξωτερικής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και οι εθνικές πολιτικές των κρατών – μελών.³⁶

³¹ European Commission., (2015), *A European Agenda On Migration*.

³² Ευρωπαϊκή Επιτροπή., (2017), *Η ΕΕ και η Μεταναστευτική Κρίση*.

³³ Δρ. Μπαξεβάνης, Χ., (2018), *Η Προσφυγική Κρίση*.

³⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή., (2017), *Η ΕΕ και η Μεταναστευτική Κρίση*.

³⁵ Λαπαβίτσας, Κ.,(2016), *Η προσφυγική Κρίση στην Ελλάδα απειλεί την ΕΕ*.

³⁶ Δρ. Μπαξεβάνης, Χ., (2018), *Η Προσφυγική Κρίση*.

1.3.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Η πρώτη άμεση αντίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ο σχεδιασμός του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δράσης για την Μετανάστευση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το οποίο εστιάζει σε καίρια σημεία. Το πρόγραμμα αυτό εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη – μέλη δεσμεύτηκαν σε αυτό, με κοινό σημείο αναφοράς την μείωση της απώλειας ανθρώπινων ζωών. Παρόλα αυτά, το προσφυγικό ζήτημα δεν επιλύεται με μέτρα που θεσπίζονται για μια φορά. Στην πραγματικότητα υπάρχει μεγάλη αμφιβολία για το αν οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την μετανάστευση μπορούν να υποστηρίξουν την αυξανόμενη πίεση των μεταναστών και την ανάγκη τους για ένταξη στις τοπικές κοινωνίες, σε συνδυασμό με την δημογραφική συρρίκνωση της Ευρώπης. Πρέπει, όλα τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συντονίσουν τις προσπάθειές τους, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και να τηρήσουν την ηθική και εθνική τους υποχρέωση, σε ένα πλαίσιο βασιζόμενο στις αρχές της αλληλεγγύης και του επιμερισμού ευθύνης.

Τα βασικά σημεία στα οποία εστίασε το ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:

1. Διάσωση ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα
2. Στόχευση στα εγκληματικά δίκτυα λαθραίας διακίνησης ανθρώπων
3. Ανταπόκριση στο μεγάλο όγκο αφίξεων εντός της Ε.Ε: Μετεγκατάσταση
4. Κοινή προσέγγιση για τη χορήγηση προστασίας σε εκτοπισμένα άτομα που χρήζουν προστασίας: Επανεγκατάσταση
5. Συνεργασία με τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών στο αρχικό τους σημείο
6. Χρησιμοποίηση των μέσων που διαθέτει η Ε.Ε για βοήθεια στα κράτη μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή
7. Αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της παράτυπης και αναγκαστικής εκτόπισης σε τρίτες χώρες
8. Καταπολέμηση της λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων
9. Επιστροφή
10. Συνεκτική εφαρμογή του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου
11. Σύστημα του Δουβλίνου – καλύτερος επιμερισμός της ευθύνης μεταξύ των κρατών μελών
12. Σωστή διαχείριση της πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση και τις θεωρήσεις

13. Αποτελεσματική ένταξη

14. Μεγιστοποίηση των αναπτυξιακών οφελών για τις χώρες καταγωγής.³⁷

Αξίζει να σημειωθούν εννοιολογικοί όροι που χρησιμοποιούνται πρώτη φορά σε Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα. Οι όροι **μετεγκατάσταση (relocation) και επανεγκατάσταση (resettlement)**.³⁸ Ως μετεγκατάσταση εννοείται η κατανομή ατόμων που έχουν σαφή ανάγκη για προστασία, μεταξύ των κρατών μελών. Για την δίκαιη κατανομή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέσπισε ένα προσωρινό ευρωπαϊκό σύστημα μετεγκατάστασης που αναφέρεται στους αιτούντες άσυλο με επιτακτική ανάγκη για διεθνή προστασία. Για την κατανομή τέθηκαν συντελεστές στάθμισης ως κριτήρια ικανότητας απορρόφησης και ένταξης προσφύγων στα κράτη – μέλη. Τα κριτήρια αυτά είναι:

- Σε ποσοστό 40%, το μέγεθος του πληθυσμού, διότι υποδεικνύει την ικανότητα απορρόφησης συγκεκριμένου αριθμού προσφύγων
- Σε ποσοστό 40%, το συνολικό ΑΕΠ, διότι υποδεικνύει την ευμάρεια μιας χώρας και την ικανότητα που έχει η εκάστοτε οικονομία να απορροφήσει και να εντάξει πρόσφυγες
- Σε ποσοστό 10% για την περίοδο 2010-2014, τον μέσο όρο των αιτήσεων ασύλου καθώς και τον αριθμό επανεγκατεστημένων προσφύγων ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους, διότι υποδεικνύει την προσπάθεια που καταβλήθηκε από τα κράτη- μέλη την αναφερόμενη περίοδο
- Σε ποσοστό 10%, το δείκτη ανεργίας, διότι υποδεικνύει την ικανότητα ένταξης προσφύγων

Όσον αφορά την επανεγκατάσταση, νοείται η μεταφορά ατόμων που έχουν αιτηθεί άσυλο για διεθνή προστασία στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και σε συνεργασία με την χώρα επανεγκατάστασης, σε ένα κράτος – μέλος, όπου θα τους δοθεί άδεια διαμονής και τα ανάλογα δικαιώματα.³⁹

1.3.3 ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, η κρίση του χρέους της Ευρωζώνης ήταν η μεγαλύτερη κρίση παγκοσμίως κατά τα έτη 2011 και 2012, και η

³⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή., (2015), *Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση*, Βρυξέλλες.

³⁸ Δρ. Μπαξεβάνης, Χ., (2018), *Η Προσφυγική Κρίση*.

³⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή., (2015), *Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση*.

κατάσταση παρουσίαζε διαρκή επιδείνωση. Η οικονομική κρίση ξεκίνησε το 2009 όταν διαπιστώθηκε πως η Ελλάδα δεν μπορούσε να είναι συνεπής στο χρέος της. Μέσα στα επόμενα τρία χρόνια η υπάρχουσα κατάσταση κλιμακώθηκε. Άρχισε να διαφαίνεται η πιθανή χρεοκοπία των δημοσίων ταμείων της Πορτογαλίας, της Ιταλίας, της Ιρλανδίας και της Ισπανίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με επικεφαλής χώρες την Γερμανία και την Γαλλία, κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια για να στηρίξει αυτά τα κράτη –μέλη. Ξεκίνησε προγράμματα διάσωσης από την Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αλλά αυτά τα μέτρα δεν ήταν αρκετά ώστε να μην αμφισβητηθεί τελικά, το ίδιο το νόμισμα.⁴⁰

Οι επιπτώσεις και οι απειλές της οικονομικής κρίσης είναι μεγάλες. Πέντε από τα κράτη - μέλη αντιμετωπίζουν μεγάλο κρατικό χρέος και έχουν τοποθετηθεί σε προγράμματα διάσωσης και λιτότητας από το 2009. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει σε έντονη διαφωνία μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θέτοντας σε αμφισβήτηση την βιωσιμότητα της, με αποτέλεσμα να προτείνεται η αποχώρηση ορισμένων μεμονωμένων κρατών. Οι προβληματικές επενδύσεις και το τραπεζικό χρέος, αποτέλεσε φοβερό πλήγμα για τους κατοίκους της Ισπανίας. Η Γερμανία παρουσιάζει ποσοστά ανεργίας μόλις 5%, ενώ την ίδια στιγμή η Ελλάδα και η Ισπανία ξεπερνούν το 27%. Για τους νέους 15-24, η κατάσταση είναι ακόμα πιο προβληματική με τους δείκτες ανεργίας να αγγίζουν το 22%.⁴¹

1.3.4 ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η Ευρωπαϊκή προσφυγική κρίση ξεκίνησε το 2015 όταν μεγάλος αριθμός προσφύγων από την Μέση Ανατολή, την Νότιο Αφρική και την Νοτιοδυτική Ασία, άρχισαν να εισέρχονται στην Ευρώπη για να ζητήσουν άσυλο.⁴²

Βάρκες άρχισαν να φτάνουν στα παράλια της Ευρώπης. Κύματα ανθρώπων που φεύγουν από τον πόλεμο, τις διώξεις, τις κακουχίες και προσπαθούν να φτάσουν στην ασφάλεια και στην υπόσχεση μιας καλύτερης ζωής στην Ευρώπη. Μπορεί η μετανάστευση να μην αποτελεί ένα καινούργιο φαινόμενο για την Ευρώπη, παρόλα αυτά, το 2015 σημειώθηκε ένας πρωτοφανής αριθμός αφίξεων που έφερε σαν αποτέλεσμα ανθρωπιστική, υλικοτεχνική και πολιτική κρίση σε όλη την Ευρωπαϊκή Ήπειρο. Η άνοδος του ISIS, ο εμφύλιος πόλεμος στη

⁴⁰ Kimberly, A., (2019). *Eurozone Dept Crisis*, The balance.

⁴¹ Pr. Esposito, M., (2014), *The European Financial Crisis*, Harvard University.

⁴² Poddar, S.,(2016), *European Migrant Crisis: Financial Burden or Economic Opportunity*, University of Pennsylvania.

Συρία και η αστάθεια που επικρατεί στο Αφγανιστάν, στην Μέση Ανατολή και αλλού, οδήγησαν ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων να εγκαταλείψει τα σπίτια του και να προσπαθεί να μετακινηθεί με σκοπό να εισέλθει σε χώρες της Ευρώπης. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, τον Δεκέμβρη του 2015, ο αριθμός αυτός έφτασε το ένα εκατομμύριο. Την επόμενη άνοιξη, η μια τραγωδία διαδεχόταν την άλλη, με αμέτρητα ναυάγια και πλήθος ανθρώπων που χάθηκαν στην θάλασσα, στην προσπάθειά τους να φτάσουν από την Λιβύη στην Ευρώπη. Ο πρόεδρος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, Λόρις Ντε Φιλίππι, δήλωσε: «Στην Μεσόγειο δημιουργείται ένας μαζικός τάφος και οι ευρωπαϊκές πολιτικές είναι υπεύθυνες». Τα ευρωπαϊκά κράτη άρχισαν να ενισχύουν τις αποστολές διάσωσης περιορίζοντας τους θανάτους, χωρίς όμως να μπορέσουν να τους εξαλείψουν. Οι ροές των ανθρώπων συνεχίζονται, διασχίζοντας την δυτική και ανατολική Μεσόγειο.

Όσοι κατάφεραν να φτάσουν στην Ελλάδα, κατάφεραν να φτάσουν και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όμως το ταξίδι τους μπορεί να μην τελειώνει εκεί. Προσπαθούν να φτάσουν σε πιο βόρειες χώρες όπως η Γερμανία, καθώς γνωρίζουν ότι θα έχουν καλύτερη υποδοχή και περισσότερες ευκαιρίες. Όμως, και αυτές οι διαδρομές προς την Βόρεια Ευρώπη, δεν αποδείχτηκαν λιγότερο επικίνδυνες. Πολλοί άνθρωποι έχασαν την ζωή τους, κυρίως λόγω των λαθρεμπόρων και της ασφυκτικής φύλαξης των συνόρων μεταξύ κρατών. Ορισμένοι θάνατοι ανθρώπων, κυρίως παιδιών, σημάδεψαν την ιστορία αλλά ανάγκασαν τα κράτη να λάβουν λίγο πιο μέτρα και να ανοίξουν λίγο πιο εύκολα τις πόρτες τους στους πρόσφυγες και τους μετανάστες. Ωστόσο, στην προσπάθειά τους οι άνθρωποι να φτάσουν στις πιο βόρειες χώρες, διασχίζοντας την Ουγγαρία και την Σερβία, αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα.⁴³

1.3.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Οι γενικές οικονομικές ανησυχίες μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών προσδιορίζονται στο γεγονός ότι η προσθήκη τόσο μεγάλου αριθμού προσφύγων θα αποδυναμώσει τις οικονομίες, θα αυξήσει την ανεργία, επιβαρύνοντας τον κοινό προϋπολογισμό και την ενίσχυση των υποδομών. Μπορεί η συζήτηση για την οικονομική κρίση να έχει μετατοπιστεί στο προσκήνιο λόγω της προσφυγικής κρίσης, τα ευρωπαϊκά κράτη ούτε διέφυγαν αλλά ούτε και ανέκαμψαν πλήρως από την κρίση του χρέους. Υπάρχει ο φόβος ότι η προσφυγική κρίση θα προστεθεί στα οικονομικά προβλήματα. Η οικονομική βιωσιμότητα αποτελεί βασικό ζήτημα για κράτη – μέλη, τα οποία παλεύουν οικονομικό χρέος. Για παράδειγμα, η Ελλάδα, διαδραματίζει

⁴³ Clarke, R., (2015). *Refugee Crisis: What happened in 2015 and what's ahead*, CNN.

σημαντικό ρόλο στην προσφυγική κρίση, αφού αποτελεί πύλη της Ευρώπης από την Μέση Ανατολή. Την ίδια στιγμή, η Ελλάδα, αγωνίζεται να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις των οικονομικών πακέτων διάσωσης που λαμβάνει, ενώ οι κυβερνήσεις της, προσπαθούν να δώσουν έμφαση στην αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης.⁴⁴

1.4 ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ «ΤΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ» ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Άσυλο (εδαφικό) Asylum (territorial): Αναφέρεται στην συνθήκη προστασίας που παρέχετε από ένα Κράτος σε αλλοδαπό πρόσωπο. Με την παροχή ασύλου το αλλοδαπό πρόσωπο μπορεί να απολαμβάνει συγκεκριμένα, διεθνώς αναγνωρισμένα δικαιώματα.

Αιτών άσυλο, Asylum Seeker: Πρόσωπα που επιθυμούν να γίνουν δεκτά σε μια χώρα ως πρόσφυγες και βρίσκονται σε κατάσταση αναμονής μέχρι να λάβουν απάντηση για την αίτησή τους σχετικά με το καθεστώς του πρόσφυγα στο πλαίσιο των διεθνών και εθνικών διατάξεων. Σε περίπτωση που η απόφαση που θα λάβουν είναι αρνητική, οφείλουν να εγκαταλείψουν την χώρα ή να εκδιωχθούν, εφόσον κανένας αλλοδαπός δεν μπορεί να βρίσκεται σε παράνομο καθεστώς, εκτός αν του επιτρέπεται η διαμονή για ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους.

Άδεια Παραμονής, Resident Permit: Το νόμιμο έγγραφο το οποίο είναι θεωρημένο από το Κράτος και με το οποίο επιβεβαιώνεται το δικαίωμα παραμονής του αλλοδαπού στο Κράτος

Εισροή, Influx: Η συνεχής και μαζική άφιξη αλλοδαπών σε μια χώρα.

Ενσωμάτωση, Integration: Η διαδικασία κατά την οποία πραγματοποιείται η αποδοχή των μεταναστών σε μια κοινωνία ατομικά και καθολικά. Η διαδικασία της ενσωμάτωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα και αφορά τόσο τους μετανάστες όσο και την τοπική κοινωνία σε κοινοτικό και θεσμικό επίπεδο.

Μετανάστευση, Migration/ Emigration: Η διαδικασία μετακίνησης είτε εντός συνόρων είτε εκτός συνόρων, σε άλλο κράτος. Η μετακίνηση πληθυσμού και κάθε είδους μετακίνηση ανεξαρτήτως αιτίας. Περιλαμβάνει την μετακίνηση προσφύγων, εκτοπισμένων και ξεριζωμένων πληθυσμών και οικονομικών μεταναστών. Η πράξη εξόδου ή αναχώρησης από

⁴⁴ Poddar, S.,(2016), *European Migrant Crisis: Financial Burden or Economic Opportunity*, University of Pennsylvania.

ένα κράτος με πρόθεση εγκατάστασης σε ένα άλλο. Με βάση τα Διεθνή Ανθρώπινα Δικαιώματα, όλα τα άτομα είναι ελεύθερα να φύγουν από μια χώρα και να πάνε σε μια άλλη, συμπεριλαμβανομένης και της δικής τους και μόνο σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις μπορούν τα κράτη να επιβάλλουν περιορισμούς σχετικά με το δικαίωμα του ατόμου να εγκαταλείψει το έδαφός του.

Εγχώρια Μετανάστευση, Internal Migration: Διαδικασία κατά την οποία, εντός μιας χώρας υπάρχει μετακίνηση ατόμων.

Διεθνής Μετανάστευση, International Migration: Η διαδικασία μετακίνησης ατόμων από την χώρα προέλευσης τους ή την χώρα διαμονής τους σε μια άλλη χώρα με σκοπό την μόνιμη ή προσωρινή εγκατάστασή τους. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι η διέλευση συνόρων.

Κυκλική Μετανάστευση, Circular Migration: Το φαινόμενο μετακίνησης ατόμων ανάμεσα σε διάφορες χώρες. Η μετακίνηση μπορεί να χαρακτηρίζεται από μονιμότητα ή προσωρινότητα. Και στις δυο περιπτώσεις γίνεται με προσωπική επιλογή των ατόμων, συνδέεται άμεσα με την αγορά εργασίας και εξυπηρετεί τόσο την χώρα προέλευσης όσο και την χώρα αποστολής.

Αναγκαστική Μετανάστευση, Forced Migration: Γενικός όρος ο οποίος περιγράφει μια εξαναγκαστική μεταναστευτική κίνηση λόγω φόβου απειλής για την ζωή του ατόμου. Συνήθως αναφέρεται σε φυσικές καταστροφές ή εμπόλεμες καταστάσεις.

Μετανάστευση για λόγους εργασίας, Labour Migration: Αναφέρεται στο άτομο που επιλέγει να μετακινηθεί από ένα Κράτος σε ένα άλλο Κράτος με σκοπό την εργασία. Κάθε Κράτος διαθέτει τον δικό του μεταναστευτικό νόμο με τον οποίο προσδιορίζεται και η μετανάστευση για λόγους εργασίας.

Μετανάστευση με παράνομη είσοδο, Irregular Migration: Το φαινόμενο της μετακίνησης ατόμων το οποίο συμβαίνει χωρίς να τηρούνται οι κανόνες των χωρών αποστολής, διέλευσης και υποδοχής. Ο όρος δεν θεωρείται οικουμενικά δόκιμος. Από την πλευρά των χωρών προορισμού, εφόσον ο μετανάστης δεν έχει θεώρηση εισόδου ή τα απαραίτητα έγγραφα, ο όρος αναφέρεται στην παράνομη είσοδο, εργασία και διαμονή. Από την πλευρά των χωρών αποστολής, ο όρος αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου το άτομο δεν έχει στην κατοχή του ενεργό διαβατήριο ή άλλο κρατικό έγγραφο που του επιτρέπει να αναχωρήσει από την χώρα και να μετακινηθεί σε διεθνή χώρα. Παρόλα αυτά, η χρήση του όρου «παράνομη» μετανάστευση

περιορίζεται στις περιπτώσεις εκείνες όπου υπάρχει παράνομη διακίνηση και εμπορία μεταναστών.

Μετανάστης, Migrant: Σε διεθνές επίπεδο δεν είναι καθολικά αποδεκτός ο ορισμός του μετανάστη. Σαν όρος, θεωρείται ότι καλύπτει όλες εκείνες τις περιπτώσεις όπου η απόφαση για μετανάστευση λαμβάνεται ελεύθερα από το άτομο για προσωπικούς λόγους και χωρίς να υπάρχει κάποιος εξωτερικός επιτακτικός παράγοντας. Ο όρος επομένως ισχύει για όλες τις περιπτώσεις ατόμων και για τα μέλη της οικογένειάς τους που παίρνουν την απόφαση να μετακινηθούν σε μια άλλη χώρα ή περιοχή με κύριο στόχο να βελτιώσουν τις υλικές ή κοινωνικές συνθήκες ζωής τους και για να δώσουν μια καλύτερη προοπτική στον εαυτό τους και την οικογένειά τους.

Μεταναστευτική Ροή, Migrant Flow: Αναφέρεται στον αριθμό των μεταναστών που μετακινούνται από και προς μια χώρα με σκοπό την εργασία ή την εγκατάστασή τους σε μια χώρα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Μετανάστης επί μακρόν διαμένων, Long –term Migrant: Αναφέρεται στο άτομο το οποίο μεταναστεύει από την χώρα που διαμένει σε μια άλλη χώρα για τουλάχιστον ένα έτος. Η χώρα προορισμού αναγνωρίζεται ως η νέα χώρα διαμονής του. Για την χώρα αποστολή του το άτομο θεωρείται απόδημος που σκοπεύει να διαμείνει σε μια χώρα μακροπρόθεσμα.

Μετανάστης χωρίς έγγραφα, Irregular Migrant: Αναφέρεται στο άτομο το οποίο έχει εισέλθει παράνομα σε μια χώρα ή διαμένει σε μια χώρα και μετά την λήψη των εγγράφων του. Ο όρος κυρίως αναφέρεται σε μετανάστες που διαπερνούν παράτυπα σε μια χώρα, παραβιάζοντας τους κανόνες της ή σε οποιοδήποτε άλλο άτομο το οποίο διαμένει σε μια χώρα χωρίς να έχει την έγκρισή της.

Νόμιμη Μετανάστευση, Regular Migration: Η διαδικασία της μετανάστευσης που συμβαίνει ακολουθώντας νόμιμες οδούς.

Οικονομικός μετανάστης, Economic Migrant: Πρόσωπο που εγκαταλείπει τον τόπο διαμονής του για να εγκατασταθεί εκτός της χώρας προέλευσης του με σκοπό να βελτιώσει την ποιότητα ζωής του. Ο όρος αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διαχωρίσει τους πρόσφυγες, που εγκαταλείπουν την χώρα τους λόγω διώξεων όπως επίσης αναφέρεται και σε πρόσωπο τα όποια προσπαθούν να εισέλθουν σε μια χώρα χωρίς όμως να έχουν άδεια εισόδου. Αναφέρεται επίσης και στα πρόσωπα που εγκαθίστανται εκτός τις χώρας τους για εποχιακή εργασία.

Οικογενειακή Επανένωση, Family Reunification: Η διαδικασία κατά την οποία τα μέλη μιας οικογένειας τα οποία χωρίστηκαν μεταξύ τους λόγω της μετανάστευσης, συνδέονται ξανά σε μια χώρα άλλη από την χώρα προέλευσής τους. Αυτό σημαίνει ότι τα Κράτος που φιλοξενούν τα άτομα εκδίδουν άδειες εισόδου με σκοπό την επανένωση των οικογενειών.

Πρόσφυγας (εντολή), Refugee (mandatory): Πρόσωπο που πληροί τα κριτήρια του καταστατικού της Ένωσης Αρμοστείας του ΟΗΕ και πληροί τις προϋποθέσεις για να δεχτεί την προστασία των Ηνωμένων Εθνών από τον Έπατο Αρμοστή, ανεξάρτητα από το αν είναι σε χώρα ή όχι η οποία συμμετέχει ή όχι στην σύμβαση της Γενεύης για τα δικαιώματα των προσφύγων του 1951 ή το πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης για το καθεστώς των προσφύγων του 1967 ή έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας ή όχι από την χώρα από την χώρα υποδοχής.

Πρόσφυγας(αναγνωρισμένος), Refugee(recognized): Πρόσωπο το οποίο «λόγω εύλογου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, ιδιότητας μέλους συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ή πολιτικών πεποιθήσεων, είναι εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του, και δεν είναι σε θέση ή λόγω του φόβου του δεν επιθυμεί να ωφεληθεί την προστασία της χώρας αυτής.»(Σύμβαση σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων, αρθ.1^A, 1951, όπως τροποποιήθηκε με το πρωτόκολλο του 1967.)

Παράγοντες έλξης και απώθησης, Push – Pull Factors: Αναφέρεται στους παράγοντες εκείνους που ωθούν ένα άτομο να εγκαταλείψει την χώρα του και στους παράγοντες που ελκύουν ένα άτομο να επιλέξει να μετακινηθεί σε μια άλλη χώρα.

Χώρα Προορισμού, Country of Destination: Η χώρα που αποτελεί προορισμό για τις μεταναστευτικές ροές.

Χώρα υποδοχής, Host Country: Χώρα προορισμού ή χώρα που έχει αποδεχθεί να λάβει συγκεκριμένο αριθμό προσφύγων και μεταναστών σε ετήσια βάση με προεδρική, υπουργική ή κοινοβουλευτική απόφαση.

Χώρα καταγωγής, Country of origin: Η χώρα που αποτελεί πηγή μεταναστευτικών ροών.⁴⁵

⁴⁵ International Organization for Migration.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2.1.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υπογράφηκε από τα Ηνωμένα Έθνη στις 10 Δεκεμβρίου του 1948. Μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στις 24 Οκτωβρίου του 1945, δημιουργούνται τα Ηνωμένα Έθνη ως ένας διακυβερνητικός οργανισμός που έχει σκοπό να διασώσει τις γενιές του μέλλοντος από τις διεθνείς καταστροφικές συγκρούσεις. Υπό αυτό το πρίσμα, ο καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών όρισε έξι βασικούς οργανισμούς για την προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Κάποιοι από αυτούς είναι το Διεθνές Δικαστήριο, η Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο Ασφαλείας.⁴⁶

Οι ηγέτες του κόσμου πήραν την απόφαση να προσθέσουν στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, έναν οδικό χάρτη ο οποίος θα πιστοποιεί ότι τα δικαιώματα ισχύουν για όλους τους ανθρώπους ανά τον κόσμο. Η πρώτη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης είχε σαν αποτέλεσμα ένα κείμενο, που αργότερα θα αποτελέσει την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έπειτα από μια σειρά διαδικασιών, επανεξέταση του προσχεδίου από την Γενική Συνέλευση, παραπομπή του στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, εξουσιοδότηση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με την σύνταξη και επεξεργασία του καταλόγου των δικαιωμάτων, φτάνει η πρώτη συνεδρίαση του 1947. Στη συντακτική Επιτροπή συμμετείχαν μέλη της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από 9 χώρες, οι οποίες είχαν επιλεγεί με γεωγραφικά κριτήρια. Η Ελεάνορ Ρούσβελτ είχε ανακηρυχτεί ως επικεφαλής της Επιτροπής. Μέσα στα επόμενα δύο χρόνια που ακολούθησαν, το κείμενο επεξεργάζεται και τις 10 Δεκεμβρίου 1948, παίρνει την τελική του μορφή. Στις 10 Δεκεμβρίου του 1948 ο ΟΗΕ υιοθετεί την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με αποτέλεσμα ψηφοφορίας 48 ψήφοι υπέρ, 0 κατά, και 8 αποχή. Οι 8 αποχές προέρχονταν από χώρες τις Σοβιετικής Ένωσης, της Αφρικής και της Σαουδικής Αραβίας.

⁴⁶ Ενωμένοι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα., *Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.*

Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να σημειωθεί πως καμία χώρα δεν καταψήφισε την Διακήρυξη και πως όλες οι χώρες, ακόμα και αυτές που απείχαν τελικά, συμμετείχαν στις συζητήσεις για την δημιουργία της. Σε μια εποχή του είχε διχοτομηθεί σε Ανατολή και Δύση, αυτός ο κοινός τόπος επικοινωνίας και συζήτησης αποτέλεσε τελικά ένα ξεχωριστό επίτευγμα. Τέλος, η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου απαρτίζεται από τριάντα άρθρα που καλύπτουν τα θεμελιώδη δικαιώματα.⁴⁷

2.1.2 ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ

Η σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων υπογράφηκε στην Γενεύη στις 28 Ιουλίου του 1951. Η έναρξη της ισχύος της ορίστηκε η 22^η Απριλίου του 1954. Τα συμβαλλόμενα μέρη φτάνουν σήμερα τα 148. Τα συμβαλλόμενα μέρη, λαμβάνοντας υπόψη των Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που εγκρίθηκε από την Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1948, επικύρωσαν την αρχή που υποστηρίζει πως ο κάθε άνθρωπος είναι θετικά προσκείμενος να απολαμβάνει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες χωρίς καμία διάκριση. Επίσης, τα συμβαλλόμενα μέρη έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στην μεγάλη επιβάρυνση που υφίστανται ορισμένες χώρες σχετικά με την παροχή ασύλου και ενδεχομένως η διεθνή συνεργασία αποτελεί μια λύση αυτού του προβλήματος. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως τα συμβαλλόμενα μέρη, στο προοίμιο της σύμβασης τόνισαν τον ιδιαίτερο ρόλο του Ύπατου Αρμοστή, του οποίου βασική αρμοδιότητα και καθήκον είναι η επιτήρηση της εφαρμογής των διεθνών συμβάσεων που προστατεύουν τον πρόσφυγα καθώς και ο αποτελεσματικός συντονισμός των δράσεων μεταξύ των συνεργαζόμενων κρατών, οι οποίες στοχεύουν στην επίλυση των επικείμενων κάθε φορά προβλημάτων.⁴⁸

Στις γενικές διατάξεις της Σύμβασης, στο Κεφάλαιο 1, στο Άρθρο 1 παρουσιάζεται ο ορισμός του πρόσφυγα. Βάση αυτού, πρόσφυγας θεωρείται κάθε πρόσωπο, μετά την 1^η Ιανουαρίου του 1951, το οποίο, λόγω δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, εθνικότητας, θρησκείας, πολιτικών πεποιθήσεων ή κοινωνικής τάξης βρίσκεται εκτός της χώρας υπηκοότητας του και δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί λόγω του φόβου, να απολαμβάνει την προστασία της χώρας προέλευσής του, ή ακόμα κι αν δεν είναι υπήκοος της χώρας προέλευσής

⁴⁷ Διεθνής Αμνηστία., *Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*.

⁴⁸ UNHCR., *Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων*.

του αλλά διέμενε σε αυτή και δεν επιθυμεί λόγω γεγονότων που του προκαλούν φόβο, να επιστρέψει σε αυτή.⁴⁹

Τα υπόλοιπα άρθρα του Κεφαλαίου 1 της Σύμβασης αναφέρονται, στην υποχρέωση της συμμόρφωσης στους νόμους και τους κανονισμούς που έχει ο πρόσφυγας προς την χώρα που τον φιλοξενεί αλλά και την αρχή της ίσης μεταχείρισης των προσφύγων από τα συμβαλλόμενα Κράτη που τους φιλοξενούν καθώς και την θρησκευτική τους ελευθερία. Τα άρθρα του Κεφαλαίου 2 αφορούν στα νομικά δικαιώματα που έχει ο αναγνωρισμένος πρόσφυγας ανάλογα με το Κράτος που τον φιλοξενεί. Το Κεφάλαιο 3 αναλύει τα εργασιακά του δικαιώματα και τα πλαίσια στα οποία μπορεί να εργαστεί. Στο Κεφάλαιο 4, γίνεται αναφορά στην πρόσβαση των προσφύγων στους τομείς της Κοινωνική Πρόνοιας. Η στέγαση, η πρόσβαση στην εκπαίδευση και η κοινωνική ασφάλιση εντάσσονται στις βασικές παροχές που επιφυλάσσουν οι Συμβαλλόμενες Χώρες στους πρόσφυγες. Το Κεφάλαιο 5, ορίζει τα Διοικητικά Μέτρα που οφείλουν να εφαρμόσουν οι Συμβαλλόμενες Χώρες, όπως η παροχή ταξιδιωτικών εγγράφων και δελτίων ταυτότητας στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες και αναφέρεται επίσης στους παράνομα διαμένοντες σε χώρα υποδοχής, στις απελάσεις και στις επαναπροωθήσεις. Συγκεκριμένα, αναφέρει πως καμία Συμβαλλόμενη Χώρα δεν μπορεί να προβεί σε απέλαση ή επαναπροώθηση πρόσφυγα σε τόπο όπου απειλείται η ζωή του. Μπορούν όμως να απελάσουν πρόσφυγα για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης. Τα τελευταία δυο Κεφάλαια, Εκτελεστικές και Μεταβατικές Διατάξεις και Τελικές Διατάξεις αφορούν τα Συμβαλλόμενα Μέρη και την μεταξύ τους συνεργασία.⁵⁰

⁴⁹ UNHCR., *Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων.*, (Άρθρο 1).

⁵⁰ UNHCR., *Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων.*

2.2 Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

2.2.1 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΤΑΜΠΕΡΕ

Το πρόγραμμα του Τάμπερε του 1999, αποτελεί το πρώτο βήμα κοινής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα που αφορούν την μετανάστευση. Τα βασικά σημεία που εστιάζει το πρόγραμμα είναι η μετανάστευση αλλά και η εξωτερική ασφάλεια των συνόρων στα πλαίσια της μετανάστευσης.⁵¹

Η κοινή πολιτική στοχεύει στην ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων με τις χώρες καταγωγής των μεταναστών. Σύμφωνα με αυτή την συνιστώσα, είναι ανάγκη η Ευρωπαϊκή Ένωση να αναπτύξει μια σφαιρική προσέγγιση του φαινομένου της μετανάστευσης ώστε να είναι ικανή να αντιμετωπίσει θέματα πολιτικής διάστασης, ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανάπτυξης στις περιοχές και τις χώρες διέλευσης και καταγωγής. Για την πραγμάτωση αυτού, απαιτείται η δραστική αντιμετώπιση της φτώχειας, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η βελτίωση στις ευκαιρίες απασχόλησης. Απαιτείται ακόμα, η εδραίωση δημοκρατικών διαδικασιών και η αποτροπή συγκρουσιακών καταστάσεων καθώς και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα των ευάλωτων ομάδων, όπως τα παιδιά, οι γυναίκες και οι μειονότητες. Για τον σκοπό αυτό, τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και τα κράτη μέλη, καλούνται να συμμετέχουν, σε βαθμό ανάλογο των αρμοδιοτήτων τους, ώστε να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο εξωτερικών και εσωτερικών πολιτικών συνοχής. Για την επιτυχία αυτής της πολιτικής κοινής ανάπτυξης, απαιτείται ακόμη και η δημιουργία σχέσεων εταιρικού χαρακτήρα με τρίτες χώρες που ενδιαφέρονται.⁵²

Το πρόγραμμα του Τάμπερε, σε ότι αφορά τα θέματα της νόμιμης μετανάστευσης ήταν σχετικά λιτό. Εστιάζει στα εξής σημεία:

⁵¹ Παπαγεωργίου, Ι. (2017). «Η ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης μετά το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης». Στο: Ν, Ζάκος., (επιμ.), *Μετανάστευση και Δίκαιο Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Κούφα, Εκδόσεις Ανικούλα., (σελ. 53).

⁵² Ευρωπαϊκό Συμβούλιο., (15-16 Οκτωβρίου 1999), *Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε*, (σημείο 11).

- Την διασφάλιση της δίκαιης μεταχείρισης σε πολίτες τρίτων χωρών που νόμιμα διαμένουν σε κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Προτείνει μια αυστηρότερη πολιτική κοινωνικής ένταξης με σκοπό την πρόσβαση σε δικαιώματα και υποχρεώσεις ανάλογα με των Ευρωπαίων πολιτών.⁵³
- Στην αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, της εμπορίας ανθρώπων και της οικονομικής εκμετάλλευσης των μεταναστών.⁵⁴
- Υπογραμμίζει την σημαντικότητα της αποτελεσματικής φύλαξης των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω δυνάμεων ειδικά εκπαιδευμένων.⁵⁵

2.2.2 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

Τον Νοέμβριο του 2005 εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το πρόγραμμα της Χάγης, το οποίο εστιάζει περισσότερο στην ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επηρεασμένο από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001. Ως αναφορά τα ζητήματα μετανάστευσης, η έμφαση δόθηκε στην αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και στην ενίσχυση του νομικού πλαισίου που αφορά την φύλαξη του Χώρου Ασφάλειας Ελευθερίας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁵⁶

Στο Πρόγραμμα της Χάγης ανακοινώθηκαν τα εξής σημαντικά σημεία που αφορούν την μετανάστευση και την ένταξη:

- Η έγκριση του προγράμματος – πλαίσιο «Αλληλεγγύη και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών» το οποίο περιλαμβάνει την σύσταση του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων, του Ταμείου Κοινωνικής Ενσωμάτωσης, του Ταμείου Επιστροφών και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων.

⁵³ Παπαγεωργίου, Ι. (2017). «Η ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης μετά το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης». Στο: Ν, Ζάικος., (επιμ.), *Μετανάστευση και Δίκαιο Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Κούφα, Εκδόσεις Ανικούλα., (σελ. 53).

⁵⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο., (15-16 Οκτωβρίου 1999)., *Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε*, (σημείο 23).

⁵⁵ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο., (15-16 Οκτωβρίου 1999), *Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε*, , (σημείο 25).

⁵⁶ Παπαγεωργίου, Ι. (2017). «Η ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης μετά το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης». Στο: Ν, Ζάικος., (επιμ.), *Μετανάστευση και Δίκαιο Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Κούφα, Εκδόσεις Ανικούλα., (σελ. 56-57).

- Την θέσπιση μιας κοινής διαδικασίας σε θέματα που αφορούν το άσυλο.⁵⁷

Η ίδρυση της Frontex, αποτελεί σημαντικό αποτέλεσμα του Προγράμματος της Χάγης. Στόχος της Frontex, είναι η ενίσχυση και η απλοποίηση της συνεργασίας ανάμεσα στις μεθοριακές αρχές των κρατών μελών, στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, η εφαρμογή της συνθήκης Σένγκεν από όλα τα κράτη μέλη αποτελεί απόρροια του ίδιου προγράμματος.⁵⁸

2.2.3 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗΣ

Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Δεκέμβριο του 2009. Ουσιαστικά αντικαθιστά τα προηγούμενα προγράμματα, του Τάμπερε και της Χάγης και ανακοινώθηκε αμέσως μετά την Συνθήκη της Λισαβόνας. Φέρει σημαντικές αλλαγές στην διαχείριση του Χώρου Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης στις Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η χρονική περίοδος υλοποίησης του αναφέρεται στο διάστημα από το 2010 μέχρι το 2014.⁵⁹

Ως αναφορά τα ζητήματα της μετανάστευσης, καλύπτουν την 6^η θεματική ενότητα του προγράμματος που φέρει τον τίτλο «Μια Ευρώπη Ευθύνης, Αλληλεγγύης και Σύμπραξης σε Θέματα Μετανάστευσης και Ασύλου». Η παράνομη μετανάστευση, τα δικαιώματα πολιτών τρίτων χωρών και η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και πως σχετίζεται η μετανάστευση με την ανάπτυξη, αποτελούν σημεία της θεματικής.⁶⁰

Πιο αναλυτικά, το πρόγραμμα της Στοκχόλμης εστιάζει στα εξής σημεία που αφορούν την μετανάστευση, τις συνέπειες της στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ένταξη:

- Στην εύρεση λύσεων που θα βοηθήσουν την συνοχή μεταξύ της μεταναστευτικής πολιτικής και άλλων πολιτικών όπως των πολιτικών της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της υγείας και του εμπορίου.

⁵⁷ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο., (2005) *Το Πρόγραμμα της Χάγης: 10 προτεραιότητες για την προσεχή πενταετία.*

⁵⁸ Παπαγεωργίου, Ι. (2017). «Η ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης μετά το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης». Στο: Ν, Ζάικος., (επιμ.), *Μετανάστευση και Δίκαιο Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις.* Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Κούφα, Εκδόσεις Ανικούλα., (σελ. 59).

⁵⁹ Ευρωπαϊκός Χώρος Δικαιοσύνης Ελευθερίας και Ασφάλειας., (2010-2014), *Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης.*

⁶⁰ Παπαγεωργίου, Ι. (2017). «Η ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης μετά το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης». Στο: Ν, Ζάικος., (επιμ.), *Μετανάστευση και Δίκαιο Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις.* Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Κούφα, Εκδόσεις Ανικούλα., (σελ. 62).

- Τονίζει τις αρχές που αναφέρονται στην Σφαιρική Προσέγγιση της Μετανάστευσης και του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για την Μετανάστευση και το Άσυλο.
- Θεωρεί σημαντική την ανάγκη της ενσωμάτωσης της μεταναστευτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εξωτερική πολιτική της.
- Προτείνει μέτρα για την μεταφορά εμβασμάτων με ασφάλεια και χαμηλό κόστος, ως στόχος στις σύνδεσης της μετανάστευσης με την ανάπτυξη.
- Διερευνά τον ρόλο της κυκλικής μετανάστευσης.
- Αναγνωρίζει την συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της νόμιμης μετανάστευσης εργατικού δυναμικού.
- Θέτει ως προτεραιότητα την προστασία ασυνόδευτων ανηλίκων, την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης διακίνησης μεταναστών.
- Ορίζει ως εργαλείο της ανάπτυξης και της εφαρμογής του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, την νεοϊδρυθείσα Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης Ασύλου.
- Αναφέρεται στον καταλυτικό ρόλο που έχει η συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία σε θέματα ασύλου.⁶¹

2.2.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο αποτελεί την κοινή γραμμή πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πεδία της μετανάστευσης και του ασύλου, διαποτισμένο με αλληλεγγύη και αμοιβαία ευθύνη μεταξύ των κρατών- μελών αλλά με πνεύμα ανανέωση στις συμπράξεις με τρίτες χώρες. Ανακοινώθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου του 2008.⁶²

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο αναφέρει ότι το φαινόμενο της διεθνούς μετανάστευσης οδηγεί σε μια πραγματικότητα με παρελθόν, παρόν και μέλλον. Η άνιση κατανομή του πλούτου και οι διαφορετικοί ρυθμοί ανάπτυξης μεταξύ των διάφορων περιοχών ανά τον κόσμο, είναι οι βασικές αιτίες της μετακίνησης των πληθυσμών. Παρόλα αυτά, η μετανάστευση ανθρώπινων αλλά και οικονομικών πόρων ανοίγει ένα πεδίο ευκαιριών και παράλληλα αφήνει χώρο στην πραγμάτωση προσωπικών φιλοδοξιών. Μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών που έχουν ανάγκη από μετανάστες για δημογραφικούς λόγους αλλά και για κάλυψη θέσεων εργασίας. Ακόμη, η διεθνής μετανάστευση συμβάλει στην ανάπτυξη και των

⁶¹ Ευρωπαϊκός Χώρος Δικαιοσύνης Ελευθερίας και Ασφάλειας., (2010-2014), *Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης*.

⁶² Council of European Union., (24ης Σεπτεμβρίου 2008), *European Pact on Immigration and Asylum*.

χωρών καταγωγής των μεταναστών, μέσω των οικονομικών ανταλλαγών. Η προσπάθεια ελαχιστοποίησης του φαινομένου της μετανάστευσης δεν αποτελεί ρεαλιστική λύση αλλά αντιθέτως, μπορεί να αποβεί επικίνδυνη.

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο τονίζει τέσσερα βασικά σημεία.

Την οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης στα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρόπο τέτοιο ώστε να δίνεται βαρύτητα στις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις προτεραιότητες κάθε κράτους – μέλους και την ενθάρρυνση της ενσωμάτωσης. Το κάθε κράτος – μέλος ορίζει τις βασικές προϋποθέσεις και τον ανεκτό αριθμό για την νόμιμη είσοδο και εγκατάσταση μεταναστών στο έδαφός του. Θεσπίζει παράλληλα και τις συνθήκες αρμονικής ενσωμάτωσης των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής, οργανώνοντας ένα σύστημα ενημέρωσης και πληροφόρησης τόσο των μεταναστών αλλά και των γηγενών, αναφορικά με την μετανάστευση. Ακόμη, το κάθε κράτος – μέλος, καλείται να βελτιώσει τις ρυθμίσεις που αφορούν την οικογενειακή μετανάστευση, με σκοπό τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Ζητούμενο, επίσης αποτελεί, η προσέλκυση υψηλά εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, ερευνητών αλλά και σπουδαστών, με τις ανάλογες διευκολύνσεις εισόδου και κυκλοφορίας.

- 1. Την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης μέσω της εξασφάλισης της επιστροφής στη χώρα καταγωγής ή στην χώρα διέλευσης των παράνομων μεταναστών.** Για την επίτευξη της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης, διέπονται τρεις θεμελιώδης αρχές, ορισμένες από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η πρώτη, αναφέρεται στην ανάγκη της ενδυνάμωσης των σχέσεων των κρατών μελών και της Επιτροπής με τις χώρες διέλευσης και καταγωγής, με στόχο την καταπολέμηση της λαθραίας μετανάστευσης. Η δεύτερη αρχή, αναφέρει πως οι μετανάστες οι οποίοι δεν βρίσκονται νόμιμα στην επικράτεια των κρατών – μελών, θα πρέπει να την εγκαταλείπουν. Τα κράτη- μέλη με την σειρά τους, οφείλουν να τηρούν την αρχή αυτή, δίνοντας προτεραιότητα στην εκούσια επιστροφή, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα. Η τρίτη αρχή, αναφέρει πως τα κράτη θα πρέπει να δέχονται την επιστροφή των υπηκόων τους, οι οποίοι δεν βρίσκονται με νόμιμο τρόπο σε έδαφος άλλου κράτους.

2. **Στον αποτελεσματικό έλεγχο των συνόρων.** Κάθε κράτος – μέλος είναι υπεύθυνο για την φύλαξη των συνόρων που αποτελούν κομμάτι του. Για την αποτελεσματικότερο έλεγχο όσων κρατών – μελών βρίσκονται σε έκθεση, λόγω γεωγραφικών παραγόντων, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να τα ενισχύσει. Οι κοινές προξενικές υπηρεσίες, η χρήση βιομετρικών θεωρήσεων, η άμεση συνεργασία των κρατών – μελών και η χρήση κοινών μέσων πρέπει άμεσα να οργανωθεί. Ακόμη, προτείνεται η ενίσχυση της FRONTEX με όλα τα απαιτούμενα μέσα για την φύλαξη των εξωτερικών συνόρων. Η συνεργασία με τις χώρες καταγωγής ή προέλευσης μεταναστών, τονίζεται και εδώ.

3. **Στη συγκρότηση της Ευρώπης ως χώρος ασύλου.** Σύμφωνα με την Συνθήκη της Γενεύης του 1951, και όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης το 1967, κάθε αλλοδαπός, ο οποίος διώκεται, έχει το δικαίωμα να ζητήσει προστασία σε εδάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρότι σημειώθηκε πρόοδος στην Ευρώπη μέσω των κανόνων που θεσπίστηκαν, υπάρχουν ακόμα σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών – μελών, ως αναφορά την διαχείριση των αιτούντων προστασία. Η χρήση του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή. Η διαδικασία αυτή, απαιτεί συνεχή διάλογο και με την Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες.

4. **Στην δημιουργία μιας σφαιρικής σύμπραξης με τις χώρες διέλευσης και καταγωγής, έτσι ώστε, η συνεργεία μεταξύ μετανάστευσης και ανάπτυξης να ευνοείται.** Στο φαινόμενο της μετανάστευσης, πρέπει να δοθεί η πρέπουσα βαρύτητα, ώστε να τοποθετηθεί ως βασική συνιστώσα της εξωτερικής πολιτικής των κρατών – μελών και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την προϋπόθεση ποιοτικού διαλόγου με κάθε Τρίτη χώρα, για το επικείμενο θέμα, με σκοπό την συνεργεία μετανάστευση και ανάπτυξης. Η δυνατότητα της νόμιμης μετανάστευσης σε κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να είναι ανάλογη των δυνατοτήτων της αγοράς εργασίας. Ακόμη, οι δράσεις συνανάπτυξης, θα πρέπει να προωθηθούν, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους μετανάστες να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της χώρας καταγωγής τους, μέσω της ασφαλούς μεταφοράς επενδυτικών κεφαλαίων.⁶³

⁶³ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης., (24-28-2008), *Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο*, (σελ. 2-11).

2.3 ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

2.3.1 ΚΟΙΝΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΣΥΛΟΥ – ΚΕΣΑ

Άσυλο χορηγείται σε άτομα που χρήζουν διεθνή προστασία και εγκαταλείπουν την χώρα τους λόγω σοβαρού κινδύνου διώξεων ή σοβαρών βλαβών. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για την προστασία των προσφύγων, ορίζει το άσυλο ως θεμελιώδες δικαίωμα και την χορήγησή του, διεθνή υποχρέωση.⁶⁴

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εργάζεται από το 1999, με σκοπό να δημιουργήσει και μετέπειτα να βελτιώσει το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου. Το χρονικό Διάστημα από το 1999 έως και το 2005, τα νομοθετικά μέτρα που θεσπίστηκαν, αφορούσαν κυρίως την εναρμόνιση των ελάχιστων κριτηρίων για το άσυλο. Η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων, αποτέλεσε σημαντική ενίσχυση της οικονομικής αλληλεγγύης. Ακόμη, το 2001, η Οδηγία για την Προσωρινή Προστασία, κατεύθυνε μια κοινή ευρωπαϊκή αντιμετώπιση, σε περιπτώσεις μαζικών εισροών εκτοπισθέντων, που για σοβαρούς λόγους, είναι αδύνατη η επιστροφή τους στον τόπο καταγωγής τους. Επίσης, στην Οδηγία για την οικογενειακή επανένωση, προστέθηκαν τα άτομα με προσφυγικό καθεστώς. Το 2007, εκδόθηκε η Πράσινη Βίβλος προς διαβούλευση για θέματα που αφορούν το άσυλο. Τον Ιούνιο 2008 παρουσιάστηκε από την Επιτροπή, το Σχέδιο Πολιτικής για το Άσυλο. Με βάση αυτό, τρεις είναι οι βασικοί πυλώνες που καθορίζουν την ανάπτυξη του ΚΕΣΑ.:

- Περισσότερη εναρμόνιση των κριτηρίων προστασίας μέσω της περαιτέρω ευθυγράμμισης της νομοθεσίας ασύλου των κρατών – μελών.
- Αποτελεσματική και καλά υποστηριζόμενη πρακτική συνεργασία.
- Αυξημένη αλληλεγγύη και αίσθημα ευθύνης ανάμεσα στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών.

Οι κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συμφωνήθηκαν, έθεσαν κοινά κριτήρια αλλά και πιο ισχυρή συνεργασία, με σκοπό την εξασφάλιση της ισότιμης και δίκαιης μεταχείρισης των αιτούντων άσυλο, από το Σύστημα που υποβάλλουν την αίτησή τους. Πιο συγκεκριμένα:

⁶⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή., *Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)*.

- Η αναθεωρημένη οδηγία που αφορά τις Διαδικασίες, ορίζει πως η λήψη των αποφάσεων των αιτημάτων ασύλου θα πραγματοποιείται σε πιο σύντομο χρονικό διάστημα και με πιο δίκαιο και ποιοτικό τρόπο. Ακόμη, θα δίνεται μεγαλύτερη στήριξη στα άτομα με ειδικές ανάγκες, στους ασυνόδευτους ανήλικους και στα θύματα βασανιστηρίων.
- Η αναθεωρημένη οδηγία που αφορά την Υποδοχή, ορίζει την εξασφάλιση των ανθρώπινων συνθηκών και την πρόσβαση σε υλικά αγαθά καθώς και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο. Εξασφαλίζει ακόμη πως η κράτηση εφαρμόζεται μόνο ως υψηλό μέτρο.
- Η αναθεωρημένη οδηγία που αφορά την Αναγνώριση, ορίζει και καθιστά κατανοητούς τους λόγους χορήγησης διεθνούς προστασίας. Επίσης, βελτιώνει την πρόσβαση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στις διαδικασίες ενσωμάτωσης.
- Η αναθεώρηση του Κανονισμού του Δουβλίνου, καθορίζει το κράτος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου, ενισχύοντας έτσι την προστασία των αιτούντων άσυλο και παράλληλα θέτει με σαφήνεια τους κανόνες που διέπονται μεταξύ των κρατών. Ακόμη, επικυρώνει την δημιουργία ενός συστήματος με σκοπό την έγκαιρη ανίχνευση πιθανών προβλημάτων στα εθνικά συστήματα ασύλου και υποδοχής, ώστε να τα αντιμετωπίζει ολοκληρωτικά, πριν εξελιχθούν σε σοβαρές κρίσεις.
- Η αναθεώρηση του Κανονισμού Eurodac, εγκρίνει την πρόσβαση των υπηρεσιών επιβολής του Νόμου στη βάση δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που καταχωρούνται τα δακτυλικά αποτυπώματα των αιτούντων άσυλο, μόνο σε αυστηρές περιπτώσεις με σκοπό την αποτροπή, τον εντοπισμό ή την έρευνα σοβαρών εγκλημάτων όπως δολοφονίες και τρομοκρατία.⁶⁵

⁶⁵ Υπουργείο Εσωτερικών., Υπηρεσία Ασύλου., *Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου.*

2.3.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΥΛΟ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εργάζεται για ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Ασύλο, υποστηρίζει την εφαρμογή της, προσεγγίζοντας την από την βάση προς την κορυφή. Βασικός στόχος είναι να διασφαλιστεί, ότι όλες οι υποθέσεις ασύλου, αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο από όλα τα κράτη μέλη.

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (European Asylum Support Office – EASO), αποτελεί οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ιδρύθηκε με τον Κανονισμό αριθ. 439/2010 του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η EASO, έχει στόχο να στηρίζει τα κράτη μέλη σε όλη την διαδικασία ασύλου, παρέχοντας την κατάλληλη τεχνογνωσία. Τα βασικά σημεία που επικεντρώνει την υποστήριξή της η EASO, είναι τα εξής:

- Παρέχει συνεχή υποστήριξη μέσω ενός κοινού εκπαιδευτικού προγράμματος για το άσυλο, με κοινά πρότυπα ποιότητας και κοινές πληροφορίες, που αφορούν τις χώρες καταγωγής των αιτούντων.
- Παρέχει ειδική υποστήριξη σε θέματα ανάπτυξης ικανοτήτων, ειδικών ελέγχων ποιότητας, μετεγκατάστασης και συνδρομής.
- Παρέχει υποστήριξη σε επείγουσες καταστάσεις, όπως την άμεση οργάνωση αλληλέγγυων δράσεων σε κράτη μέλη, ώστε να αντιμετωπίσουν ευκολότερα τις πιέσεις που αφορούν την προσωρινή υποστήριξη σε συστήματα ασύλου και υποδοχής.
- Παρέχει υποστήριξη στους τομείς των πληροφοριών και της ανάλυσης, μέσω ανταλλαγής δεδομένων και πληροφοριών, αξιολογήσεων και αναλύσεων σε επίπεδο ΕΕ.
- Παροχή υποστήριξης σε τρίτες χώρες που δεν είναι μέλη της Ε.Ε., σε επίπεδο εξωτερικών σχέσεων, για την εύρεση κοινών λύσεων σε προγράμματα κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων, αλλά και σε θέματα που αφορούν τον συντονισμό δράσεων κρατών μελών αναφορικά με την επανεγκατάσταση.⁶⁶

2.3.3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ – Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Το έτος 1951 ιδρύεται ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, με αρχική ονομασία, Προσωρινή Διακυβερνητική Επιτροπή για το κίνημα των μεταναστών στην Ευρώπη, με σκοπό να βοηθήσει στην επανεγκατάσταση των εκτοπισθέντων του Β' Παγκοσμίου Πόλεμο. Ήταν η πρώτη γνωστή Επιτροπή για τα κίνημα των μεταναστών από την Ευρώπη. Με στόχο να

⁶⁶ European Asylum Support Office., *EASO history*.

βοηθήσει τις Ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις να εντοπίσουν τις χώρες επανεγκατάστασης των εκτιμώμενα, έντεκα εκατομμυρίων ανθρώπων που ξεριζώθηκαν από τον πόλεμο κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1950, προγραμμάτισε την μεταφορά ενός εκατομμυρίου μεταναστών.

Το Σύνταγμα του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης ολοκληρώθηκε στις 19 Οκτωβρίου του 1953 στην Βενετία, ως το Σύνταγμα της Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Μετανάστευση. Το Σύνταγμα, τέθηκε σε ισχύ στις 30 Νοεμβρίου του 1954 και η οργάνωση ξεκινά επίσημα την δράση της.

Ο Οργανισμός, υποβλήθηκε σε συναπτές αλλαγές του ονόματος του. Από Προσωρινή Διακυβερνητική Επιτροπή για το κίνημα των μεταναστών στην Ευρώπη, μετονομάζεται σε Διακυβερνητική Επιτροπή για την Μετανάστευση το 1952, σε Διακυβερνητική Επιτροπή Μετανάστευσης το 1988 και τελικά σε Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) το 1989. Οι αλλαγές αυτές είναι αντιπροσωπευτικές της μετάβασης του Οργανισμού, μέσα σε μισό αιώνα, από ένα γραφείο εφοδιαστικής σε γραφείο μετανάστευσης. Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, από την απαρχή του μέχρι και σήμερα, έχει διευρύνει το πεδίο δράσης του, με σκοπό να καταστεί η κορυφαία διεθνής υπηρεσία, η οποία συνεργάζεται με κυβερνήσεις και κοινωνίες των πολιτών, με σκοπό την προαγωγή και την κατανόηση θεμάτων που αφορούν την μετανάστευση στις τοπικές κοινωνίες, να ενθαρρύνει την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα η μετανάστευση και τέλος, να υποστηρίξει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ευημερία των μεταναστών. Αξίζει να αναφερθεί, ότι ο ετήσιος προϋπολογισμός του Οργανισμού είναι 1,8 εκατομμύριο δολάρια και αριθμεί, 11,500 υπαλλήλους σε περισσότερες από 150 χώρες.

Σήμερα, ο ΔΟΜ αριθμεί 173 κράτη – μέλη. Επίσης, 8 χώρες συμμετέχουν λαμβάνοντας τον ρόλο του παρατηρητή, με γραφεία σε πάνω από 100 χώρες. Ο ΔΟΜ έχει αφοσιωθεί στη διαχείριση της μετανάστευσης, με λειτουργικό τρόπο και ανθρώπινες προϋποθέσεις. Απώτεροι στόχοι είναι, η ωφέλεια τόσο των μεταναστών όσο και των τοπικών κοινωνιών υποδοχής, η προώθηση της συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο σε ζητήματα που αφορούν την μετανάστευση, στην έρευνα, που αποσκοπεί στην πρακτική επίλυση των προβλημάτων που απορρέουν από την μετανάστευση και στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε μετανάστες που βρίσκονται σε ανάγκη, καθώς και σε πρόσφυγες και εσωτερικά εκτοπισμένους ανθρώπους. Οι στόχοι αυτοί, επιτυγχάνονται από τον ΔΟΜ μέσω της παροχής συμβουλών και υπηρεσιών σε

μετανάστες αλλά και σε κυβερνήσεις. Από το 2016, ο ΔΟΜ εντάχθηκε στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και αποτελεί πια επίσημα την Υπηρεσία του ΟΗΕ για την μετανάστευση.

Οι τομείς στους οποίους επεκτείνονται οι δράσεις και οι υπηρεσίες του ΔΟΜ είναι η μετανάστευση και η ανάπτυξη, η διευκόλυνση και η ρύθμιση της μετανάστευσης και επιπλέον, η εξαναγκασμένη μετανάστευση. Οι δραστηριότητες που αναφέρονται σε αυτούς τους τομείς, δημιουργούνται και υλοποιούνται υπό το πρίσμα του διεθνούς δικαίου της μετανάστευσης, την διασφάλιση των δικαιωμάτων των μεταναστών και της υγείας τους.

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης αποτελεί σημείο αναφορά για τις συζητήσεις που έχουν ξεκινήσει σχετικά με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις που φέρει η μετανάστευση σε παγκόσμιο επίπεδο, στον 21^ο αιώνα. Ο ΔΟΜ, υποστήριξε την δημιουργία ενός Παγκόσμιου Συμφώνου για την διεθνή μετανάστευση, το οποίο επικυρώθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 2018 στο Μαρακάς.⁶⁷

2.3.4 ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Η Ύπατη Αρμοστεία είναι υπηρεσία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Ιδρύθηκε το 1950, μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Σκοπός της ίδρυσης της ήταν να υποστηρίξει τους εκατομμύρια Ευρωπαίους, οι οποίοι είχαν ξεριζωθεί από τον τόπο τους και από τα σπίτια τους. Το χρονικό περιθώριο που είχε η νεοσύστατη υπηρεσία της Ύπατης Αρμοστεία να ολοκληρώσει το έργο της, ήταν τρία χρόνια. Η Ύπατη Αρμοστεία τιμήθηκε με το Νόμπελ Ειρήνης το 1954, για το πρωτοπόρο της υποστηρικτικό έργο για τους πρόσφυγες στην Ευρώπη. Παρόλα αυτά, μια επόμενη σοβαρά έκρυθμη κατάσταση, δεν άργησε να έρθει.⁶⁸

Η πρώτη μεγάλη διεθνής κρίση που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η Ύπατη Αρμοστεία, ήταν το 1956. Η καταστολή της Ουγγρικής Επανάστασης από τις Σοβιετικές Δυνάμεις, είχε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία προσφυγικών ροών. Έπειτα, η πρώτη προσφυγική κρίση μετά το τέλος της αποικιοκρατίας στην Αφρική, χρειάστηκε την παρέμβαση της Ύπατης Αρμοστείας. Μέσα στις επόμενες δύο δεκαετίες, η Ύπατη Αρμοστεία, παρείχε την βοήθεια και την υποστήριξη της στις εκτοπισμένες ομάδες, στις χώρες της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής. Σήμερα, ο πληθυσμός των προσφύγων σε παγκόσμιο επίπεδο, των αιτούντων άσυλο, καθώς

⁶⁷ Wikipedia., *International Organization for Migration*.

⁶⁸ UNHCR., *The UN Refugee Agency, Ιστορία της Ύπατης Αρμοστείας*.

και των εσωτερικά εκτοπισμένων, αγγίζει τα 43 εκατομμύρια. Ένας μεγάλος αριθμός αυτών των ανθρώπων εμπίπτουν στην στήριξη της Ύπατης Αρμοστείας. Το νομικό κείμενο πάνω στο οποίο βασίζει το έργο της η Ύπατη Αρμοστεία, είναι η Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων του 1951.⁶⁹

2.3.5 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ – ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙΙ

Ο Κανονισμού του Δουβλίνου αποτελεί Οδηγία Αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι η νομοθεσία αυτή, που ουσιαστικά καθορίζει ποιο από τα κράτη –μέλη που έχουν υιοθετήσει τον Κανονισμό, είναι αρμόδιο να εξετάσει το αίτημα ασύλου για διεθνή προστασία. Ιστορικά, στις 15 Ιουνίου του 1990 υπογράφεται στην Ιρλανδία η Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 15 Σεπτεμβρίου του 1997. Αρχικά, υπογράφηκε από δώδεκα χώρες, Γαλλία, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα, Γερμανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Ισπανία. Την πρώτη Οκτωβρίου του 1997, υπέγραψαν επίσης, η Σουηδία και η Αυστρία και την 1 Φεβρουαρίου του 1998, η Φιλανδία. Το 2003, η Σύμβαση του Δουβλίνου, αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό του Δουβλίνου ΙΙ και υιοθετήθηκε από όλα τα κράτη –μέλη της Ε.Ε. εκτός από την Δανία. Ο Κανονισμού του Δουβλίνου ΙΙΙ, αποτελεί το αποτέλεσμα τροποποιήσεων που έγιναν στις 3 Δεκεμβρίου του 2008 και εγκρίθηκαν το 2013. Ισχύει για όλα τα κράτη –μέλη εκτός από την Δανία. Ο Κανονισμός του Δουβλίνου ΙΙΙ τέθηκε σε εφαρμογή στις 19 Ιουλίου του 2013.⁷⁰

Ο Κανονισμός του Δουβλίνου – Δουβλίνο ΙΙΙ, περιγράφει την διαδικασία αίτησης ασύλου διεθνούς προστασίας και ορίζει την χώρα η οποία καλείται να εξετάσει την αίτηση. Ο αιτών, κατά την κατάθεση της αίτησής του για διεθνή προστασία, θα κληθεί να δώσει τα δαχτυλικά του αποτυπώματα, καθώς και των μελών της οικογένειάς του άνω των δεκατεσσάρων ετών. Τα δαχτυλικά αποτυπώματα θα αποθηκευτούν στο σύστημα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Βάσης, EURODAC. Η διαδικασία αυτή αποσκοπεί στην λειτουργία και την εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου. Τα κράτη που δεσμεύονται να εφαρμόσουν τον Κανονισμό είναι τα εξής: το Βέλγιο, η Αυστρία, η Γαλλία, η Βουλγαρία, η Δανία, η Γερμανία, Η Εσθονία, η Ελβετία, η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ισπανία, η Ισλανδία, η Κροατία, η Ιταλία, η

⁶⁹ UNRIC., *Περιφερικό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών.*

⁷⁰ Wikipedia., *Κανονισμός του Δουβλίνου.*

Λετονία, η Κύπρος, το Λιχτενστάιν, η Λιθουανία, η Μάλτα, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Πολωνία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία, η Σλοβακία, η Τσεχία, η Σουηδία και η Φινλανδία.

Οι περιπτώσεις που αναφέρονται στο Κανονισμό του Δουβλίνου III και αναφέρονται στην Ελλάδα ως χώρα υποδοχής, είναι οι εξής:

- Σε περίπτωση ασυνόδευτου ανήλικου, του οποίου η οικογένεια ή κάποιο μέλος της οικογένειας του βρίσκεται με νόμιμο τρόπο σε άλλο κράτος που εφαρμόζει τον Κανονισμό του Δουβλίνου III, το κράτος αυτό είναι υπεύθυνο να εξετάσει το αίτημα ασύλου του.
- Σε περίπτωση ασυνόδευτου ανηλικού, του οποίου κανένα μέλος της οικογένειας δεν βρίσκεται σε άλλο κράτος που εφαρμόζει τον Κανονισμό του Δουβλίνου III, το κράτος που καλείται να εξετάσει το αίτημα ασύλου του είναι η Ελλάδα
- Σε περίπτωση ενήλικου ατόμου, του οποίου η οικογένεια ή μέλος της οικογένειας του, με την οποία έχει αποδεδειγμένη σχέση από την χώρα καταγωγής του, βρίσκεται με νόμιμο τρόπο, είτε ως αιτών άσυλο, είτε ως δικαιούχος διεθνής προστασίας σε κράτος που εφαρμόζει τον Κανονισμό του Δουβλίνου III, το κράτος αυτό καλείται να εξετάσει το αίτημα ασύλου, εφόσον το ενήλικο άτομο το επιθυμεί. Διευκρινίζεται ότι, μέλη της οικογένειας ορίζονται ο/η σύζυγος ή μόνιμος σύντροφος, όχι σε όλες τις χώρες- και τα άγαμα ανήλικα τέκνα.
- Σε περίπτωση ατόμου, το οποίο είναι ήδη κάτοχος άδειας διαμονής, το κράτος που καλείται να εξετάσει την αίτησή του είναι το ίδιο με αυτό που εξέδωσε την αρχική άδεια διαμονής, ακόμα κι αν αυτή έχει λήξει δύο χρόνια πριν.
- Σε περίπτωση ατόμου, το οποίο κατέχει άδεια εισόδου (visa), το κράτος του Κανονισμού του Δουβλίνου III που καλείται να εξετάσει το αίτημα του, είναι το κράτος που του χορήγησε την θεώρηση εισόδου, ακόμα κι αν αυτή έχει λήξει 6 μήνες πριν.
- Σε περίπτωση ατόμου, το οποίο κατέχει παραπάνω από μια άδεια διαμονής ή θεώρηση εισόδου, το κράτος που καλείται να εξετάσει το αίτημα του εξαρτάται από την ημερομηνία λήξης ή την διάρκεια των θεωρήσεων εισόδου ή των αδειών διαμονής.
- Σε περίπτωση που, το άτομο πριν έρθει στον Ελλαδικό χώρο, είχε εισέλθει σε άλλο κράτος του Κανονισμού του Δουβλίνου III, με παράνομο τρόπο, το κράτος αυτό, καλείται να εξετάσει την αίτησή του. Αυτή η αρμοδιότητα, παύει να ισχύει μετά το πέρας των δώδεκα μηνών.

- Σε περίπτωση που, το άτομο ζούσε για πέντε συναπτούς μήνες σε άλλο κράτος του Κανονισμού του Δουβλίνου III, και έπειτα κατέθεσε αίτημα σε άλλο κράτος, υπεύθυνο κράτος για να εξετάσει το αίτημά του, είναι το πρώτο.
- Σε περίπτωση που, το άτομο εισήλθε νόμιμα σε κράτος του Κανονισμού του Δουβλίνου III, στο οποίο δεν απαιτείται θεώρηση εισόδου, το κράτος αυτό καλείται να εξετάσει το αίτημά του.
- Σε περίπτωση που, το άτομο έχει υποβάλει αίτημα σε χώρα διεθνούς αερολιμένα κάποιου κράτους του Κανονισμού του Δουβλίνου III, το κράτος αυτό καλείται να εξετάσει το αίτημά του.
- Σε περίπτωση που, το άτομο έχει ήδη υποβάλει αίτημα σε άλλο κράτος του Κανονισμού του Δουβλίνου III, το κράτος αυτό καλείται να εξετάσει το αίτημά του.
- Αιτήματα που αφορούν ανθρωπιστικούς λόγους, μπορούν να εξετάζονται από κάποιο κράτος του Κανονισμού του Δουβλίνου III, εφόσον το δεχτεί το ίδιο το κράτος.
- Σε περίπτωση που, κανένα από τα παραπάνω κριτήρια δεν ισχύει για το άτομο, το κράτος που καλείται να εξετάσει το αίτημά του, είναι η Ελλάδα.
- Σε περίπτωση όμως που, με βάση τα παραπάνω κριτήρια, κάποιο άλλο κράτος του Κανονισμού του Δουβλίνου III είναι υπεύθυνο για να εξετάσει το αίτημα του ατόμου και δεχτεί να την εξετάσει, τότε το αίτημα προς την Ελλάδα θα απορριφθεί ως απαράδεχτο. Το άτομο θα μεταφερθεί στο κράτος από το οποίο εξεταστεί τελικά το αίτημά του, εντός έξι μηνών από την μέρα που το κατέθεσε.
- Σε περίπτωση που, το άτομο διαφωνεί με τη απόφαση, έχει δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή εναντίον της Αρχής Προσφύγων. Μπορεί να καταθέσει την προσφυγή του στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου ή στο Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου το οποίο επέδωσε την απόφαση, εντός του χρονικού διαστήματος που ορίζει η απόφαση.⁷¹

2.3.6 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Η Συμφωνία Ελλάδας – Τουρκίας άρχισε να εφαρμόζεται από τις 18 Μαρτίου του 2016. Μέρη της συμφωνίας είναι τα εξής:

- Όλοι όσοι εισέρχονται παράνομα στα ελληνικά νησιά, ακολουθώντας διαδρομές που ξεκινούν από την Τουρκία και φθάνουν στην Ελλάδα, θα επιστρέφονται πίσω από όπου ξεκίνησαν, δηλαδή στην Τουρκία.

⁷¹ Ελληνική Δημοκρατία., Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής, Υποδοχής και Ασύλου, Υπηρεσία Ασύλου, *Δουβλίνο III*.

- Για κάθε Σύριο που επιστρέφεται στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, κάποιος άλλος Σύριος θα εγκαθίσταται από την Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επιλογή αυτού του Σύριου, θα γίνεται με βάση τα κριτήρια του ΟΗΕ.
- Η Τουρκία δεσμεύτηκε να λάβει κάθε δυνατό μέτρο, με σκοπό την αποτροπή δημιουργίας νέων παράνομων διαδρομών από την Τουρκία, που θα οδηγούν στην Ελλάδα.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την πλευρά της, υποσχέθηκε πως θα επιταχύνει τις διαδικασίες κατάργησης της Visa για τους Τούρκους πολίτες που θέλουν να ταξιδέψουν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι των Ιουνίου του 2016, εφόσον τηρηθούν όλα τα κριτήρια . Αναφορικά με τα 3 δισεκατομμύρια ευρώ που θα διοχετευτούν στην Τουρκία με στόχο την δημιουργία δομών, είναι μια διαδικασία που χρήζει επιτάχυνσης.⁷²

2.4 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.4.1 Η ΝΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, όπως και σε όλα τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο τομέας της μεταναστευτικής πολιτικής χρήζει προβληματισμού, κυρίως ως αναφορά τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αλλοδαπών. Αφετηρία έναρξης της μετανάστευσης στην Ελλάδα είναι το 1990. Μαζικά κύματα αλλοδαπών από συνορεύοντα κράτη των Βαλκανίων, της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, άρχισαν να καταφθάνουν στην Ελλάδα. Μετά το 2000 και κυρίως λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, χώρες των Νότιων και Ανατολικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσα σε αυτές και η Ελλάδα, σχημάτισαν «πύλη εισόδου» για αλλοδαπούς τρίτων χωρών. Κύρια χαρακτηριστικά του νέου μεταναστευτικού κύματος αποτελούν, η έλλειψη μεταναστευτικής πολιτικής στις χώρες υποδοχής, η ευρείας κλίμακας ανεπίσημη και αντικανονική χροιά της και η εγγύτητα με τις χώρες προέλευσης. Στις χώρες προέλευσης περιλαμβάνονται οι χώρες της Αφρικής, της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής, όπου επικρατούν καταστάσεις φτώχειας και ένοπλων αναμετρήσεων. Ως αναφορά την μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και τους τρόπους διαχείρισης αυτών των μεταναστευτικών ροών, διαγνώστηκαν σοβαρά ελλειμματικά σημεία και κυρίως αυτά που αφορούν την «παράνομη» ή «παράτυπη» μετανάστευση.

⁷² Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – Συμβούλιο της Ε.Ε., (18 Μαρτίου 2016), *Δήλωση Ελλάδας – Τουρκίας*.

Πάρα την ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου για την είσοδο και παραμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα ήδη από 1990, η ελληνική πολιτεία, έπειτα από τα μαζικά κύματα εισροών των αλλοδαπών στο εσωτερικό της χώρας κλήθηκε να επαναπροσδιορίσει το νομοθετικό της πλαίσιο. Η σειρά των νομοθετικών μέτρων παρουσιάζεται ως εξής:

- Με τον Νόμο 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις», ρυθμίζεται συνολικά το πλαίσιο της μετανάστευσης και του ασύλου. Η Ελληνική Αστυνομία ορίζεται ως η αρμόδια υπηρεσία για την χορήγηση και την ανανέωση της άδειας διαμονής, σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο.
- Σύμφωνα με τις διατάξεις του προεδρικού διατάγματος 358/1997 και του προεδρικού διατάγματος 359/1997, οι αλλοδαποί τρίτων χωρών «χωρίς χαρτιά» αποκτούν νόμιμο τίτλο παραμονής και εργασίας στη χώρα, την γνωστή «πράσινη κάρτα». Τα δύο παραπάνω προεδρικά διατάγματα νομοθετήθηκαν με στόχο την μαζική αντιμετώπιση του μεγάλου αριθμού αλλοδαπών «χωρίς χαρτιά». Σύμφωνα πάλι με αυτά, υποχρεωτική ήταν η εγγραφή στα μητρώα του ΟΑΕΔ, των αλλοδαπών που διέμεναν στην χώρα, για την απόκτηση της «λευκής κάρτας» - Κάρτα Προσωρινής Άδειας Παραμονής. Για την απόκτηση της «πράσινης κάρτας» - Κάρτα Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας, απαιτούνταν η νεότερη αίτηση από τους αλλοδαπούς. Ο ΟΑΕΔ, ορίστηκε ως η αρμόδια υπηρεσία ανανέωση της άδειας διαμονής – «πράσινης κάρτας».
- Ο Νόμος 2910/2001 που ακολούθησε, αναφέρεται στη διαδικασία χορήγησης και ανανέωσης της άδειας διαμονής. Ο Νόμος αυτός μεταβιβάζει στη Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της κάθε Περιφέρειας την χορήγηση και την ανανέωση της άδειας διαμονής, όπως επίσης, ανάλογα με την διεύθυνση κατοικίας του αλλοδαπού, μεταβιβάζει στην υπηρεσίες του Δήμου την παραλαβή της αίτησης. Η Διεύθυνση Απασχόλησης της κάθε Νομαρχίας είναι πια υπεύθυνη για την έκδοση άδειας εργασίας. Ακόμα, σύμφωνα με τον Νόμο 2910/2001, αλλοδαποί των οποίων η άδεια διαμονής είχε λήξει ή δεν είχαν νόμιμο τίτλο παραμονής στη χώρα, δόθηκε η ευκαιρία για ανανέωση ή νομιμοποίηση.
- Ο Νόμος 3386/2005 θέτει την αρμόδια Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της Περιφέρειας ως την πλέον αρμόδια για την χορήγηση άδειας διαμονής. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο παραπάνω νόμος περιλαμβάνει διατάξεις που παρέχουν το δικαίωμα νομιμοποίησης σε αλλοδαπούς οι οποίοι:

- i. παρότι δεν διέμεναν νόμιμα στην Ελλάδα, πληρούσαν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως η είσοδος πριν τις 31/12/2004, ήταν κάτοχοι ΑΦΜ ή είχαν ασφαλιστεί στο παρελθόν, είχαν την δυνατότητα της εξαγοράς ενσήμων, συγκεκριμένου αριθμού ώστε να αποκτήσουν άδεια διαμονής
- ii. διέμεναν στο παρελθόν νόμιμα στη χώρα αλλά για κάποιους λόγους δεν μπόρεσαν να ανανεώσουν την άδεια διαμονής τους, είχαν την δυνατότητα μέσω της εξαγοράς των ασφαλιστικών εισφορών που αναλογούσαν στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν είχαν την άδεια διαμονής, να την αποκτήσουν ξανά. Αργότερα με τον Νόμο 3852/2010 η Γενική Διεύθυνση Αποκεντρωμένης Διοίκησης αναλαμβάνει αυτό τον ρόλο.

2.4.2 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Η αρμονική κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών που διαμένουν πολλά συναπτά έτη στην Ελλάδα, αποτελεί πρόκληση για την μεταναστευτική πολιτική αλλά και απώτερος στόχος. Στο πλαίσιο της επίτευξης του στόχου αυτού, προκύπτουν βασικά ζητήματα τα οποία χρήζουν ρύθμισης, κυρίως ως προς την κατεύθυνση της εξασφάλισης της νόμιμης διαμονής στην χώρα, αλλά και της διάρκειάς της, καθώς και της απόδοσης δικαιωμάτων στους μετανάστες που διαμένουν στην χώρα αρκετά χρόνια και έχουν αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς. Τα κυριότερα ζητήματα, λοιπόν, αναφέρονται:

α) Στην διασφάλιση νόμιμης άδειας διαμονής

Η διασφάλιση της νόμιμης άδειας διαμονής στη χώρα, αποτελεί τον πρωταρχικό παράγοντα για οποιαδήποτε δράση ενταξιακού χαρακτήρα αλλά και για την απόκτηση δικαιωμάτων. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η νομιμότητα παραμένει ζητούμενο, όπως περιπτώσεις όπου οι ενδιαφερόμενοι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου. Συμπερασματικά, μόνο με την απόκτηση τίτλου διαμονής μακράς διάρκειας εξασφαλίζεται η νομιμότητα, αρά και η πρόσβαση σε ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και στην ομαλή κοινωνική ένταξη. Όμως, από το 2005 που θεσμοθετήθηκε η άδεια διαμονής μακράς διάρκειας και έπειτα, μικρός αριθμός αδειών έχουν εκδοθεί. Η αιτία είναι η έλλειψη βασικών προϋποθέσεων για την χορήγησή της, όπως η απαίτηση πιστοποίησης των όρων ένταξης, η γνώση δηλαδή της ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού της χώρας.

β) Στο δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης

Ένα ακόμη μέσω επίτευξης της κοινωνικής ένταξης και των δικαιωμάτων των αλλοδαπών που πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις είναι η οικογενειακή επανένωση. Όμως, η αρκετά

πολυσύνθετη διαδικασία και η τελική αξιολόγηση συχνά οδηγεί σε καθυστερήσεις ή και σε απορρίψεις των αιτημάτων.

γ) Στο δικαίωμα της εργασίας

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο για την επίτευξη των εγχειρημάτων κοινωνικής ένταξης αποτελεί το δικαίωμα των αλλοδαπών, κατόχων άδειας διαμονής μακράς διαρκείας, για εργασία. Όμως, η άσκηση του δικαιώματος αυτό παρουσιάζει δυσκολίες, καθότι η Διοίκηση δεν διευκολύνει πάντα την διαδικασία. Παραδείγματος χάρη, για να μετατραπεί μια άδεια διαμονής για εξαρτημένη εργασία, σε άδεια για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, γίνεται έλεγχος για τον σκοπό της μετατροπής, αρά η απόφαση έγκειται στην θέληση της αρμόδιας επιτροπής της Περιφέρειας.⁷³

⁷³ Βουτσίνου, Μ. (2015). «Προστασία δικαιωμάτων μεταναστών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας: ζητήματα αποτελεσματικής εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας». Στο: Δ, Συρρή., (επιμ.) *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ.30-35).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΤΑΞΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

3.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΕΙΣ

Το άτομο εντάσσεται σε ένα κοινωνικό σύνολο μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης. Η διαδικασία αυτή έχει ως αφετηρία την στιγμή της γέννησης του ατόμου, συνεχίζει σε όλη την διάρκεια της ζωής του και τερματίζει με το θάνατό του. Όσο διαρκεί η κοινωνικοποίηση του ατόμου, υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που έχουν καθοριστικό ρόλο στο αποτέλεσμα της ένταξης του. Η ένταξη μπορεί να επιτευχθεί με επιτυχία ή εν μέρει, να επιτευχθεί σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο, να σταματήσει για μια άλλη χρονική περίοδο, να αρχίσει ξανά ή και να μην επιτευχθεί ποτέ εξολοκλήρου. Επίσης, πρέπει να τονιστεί πως η διαδικασία της ένταξης μπορεί να διαφοροποιείται. Δεν είναι μια και μοναδική, αλλά καθορίζεται και νομιμοποιείται από το διαφορετικό κοινωνικό περιβάλλον. Οι έννοιες ένταξη και ενσωμάτωση είναι αλληλένδετες με την έννοια του αποκλεισμού.⁷⁴

3.1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ

Όπως ορίζεται στα βασικά θέματα της Κοινωνιολογίας και στο Κοινωνιολογικό Λεξικό, η ενσωμάτωση είναι, «η διαδικασία εκείνη που επιτρέπει στο άτομο να μετατρέψει σε δικά του τα πολιτισμικά πρότυπα που υπερέχουν μέσα σε μια κοινωνία ή κοινωνική ομάδα». Βασικές προϋποθέσεις της ενσωμάτωσης στα πλαίσια μιας κοινωνίας είναι ο σεβασμός των κανόνων λειτουργίας και των αξιών της κοινωνίας υποδοχής, η ενεργή συμμετοχή όλων των μελών στο σύνολο των δραστηριοτήτων της κοινωνίας και όχι μόνο στο κομμάτι της οικονομίας της, η εξασφάλιση των δικαιωμάτων και των απαραίτητων υποδομών, που επιτρέπουν την συμμετοχή αυτή και τέλος η αλληλεξάρτηση των μελών της κοινωνίας στα πλαίσια της δυναμικής της ανταλλαγής.⁷⁵

⁷⁴ Παπαδοπούλου, Δ.,(2006). Χ., Μπαγκαβός (επιμ.), *Μετανάστευση και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία*, Αθήνα: Εκδόσεις: Gutenberg., (σελ. 299-300).

⁷⁵ Κοτζαμάνη, Α., Λαφαζάνης, Γ., & Σκλάβου, Κ., (2008). *Συμβουλευτική Προσφύγων, Παλινοστούτων, Μεταναστών και Αιτούντων Άσυλο*, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ).

Η μετακίνηση πληθυσμών από μια χώρα σε κάποια άλλη, δημιουργεί μια κατάσταση σύγχυσης στις κοινωνικές ισορροπίες, οδηγώντας σε μια διαδικασία επαναπροσδιορισμού των ρόλων, των θέσεων και του κύρους και μεταβάλλει γενικότερα πολιτισμικά, κοινωνικά, οικονομικά και δημογραφικά δεδομένα σε διεθνές επίπεδο, αλλά κυρίως στις χώρες υποδοχής και αποστολής. Επίσης, στις χώρες υποδοχής και αποστολής μεταναστών, συμβαίνει μια ανακατανομή στους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, σε διαδικασίες που απαιτούν συλλογικότητα και σε τομείς που ασχολούνται κοινωνικά και πολιτικά με την διαχείριση του πλούτου. Αυτό παράγει ένα συγκρουσιακό χαρακτήρα αποτέλεσμα, καθώς η ενσωμάτωση είναι μια διαδικασία που απαιτεί την μεταβολή των εκάστοτε κοινωνικών συνόρων και επαναπροσδιορίζει την αίσθηση του ανήκειν. Χρειάζεται δηλαδή, να αμβλυνθούν τα όρια των κοινωνικών ομάδων, ώστε αυτοί που βρίσκονται εκτός ορίων να μπορούν να τοποθετηθούν εντός.⁷⁶

Στην περίπτωση των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, πρέπει να ληφθεί υπόψιν, η σχέση που θα αναπτύξουν με την κοινωνία υποδοχής και οι όροι συμμετοχής τους σε αυτήν. Οι άνθρωποι αυτοί προέρχονται από μια κοινωνία στην οποία είχαν ήδη ενσωματωθεί, είναι δηλαδή ήδη κοινωνικοποιημένοι στην χώρα καταγωγής τους. Η διαδικασία αποκοινωνικοποίησης και επανακοινωνικοποίησης, είναι κοινό γνώρισμα των μεταναστών. Θα πρέπει πρώτα να αποποιηθούν το αξιακό σύστημα της χώρας καταγωγής τους και έπειτα, να υιοθετήσουν συνήθειες και αξίες της χώρας υποδοχής. Αυτό αποτελεί ένα ιδιόμορφο χαρακτηριστικό, το οποίο οι γηγενείς στην χώρα υποδοχής, συνήθως δεν το έχουν.⁷⁷

Ο διαδικασία της ενσωμάτωσης σε μια ομάδα, αναφέρεται στην δημιουργία δεσμών και σχέσεων αμοιβαίας σύνδεσης μεταξύ των ατόμων. Αποτελεί μια διαδικασία διερεύνησης και ενίσχυσης των δεσμών ανάμεσα στα μέλη της, αλλά και μεταξύ των νέων μελών που ζητούν να συνδεθούν με την προϋπάρχουσα κοινωνική ομάδα.⁷⁸ Παρόλα αυτά, δεν συμβαίνει σε ένα γενικό και αόριστο πλαίσιο, αλλά διαφέρει ανά εποχή και ανά εθνική κοινωνία. Ανάλογα με τις ευαισθησίες και τις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε κοινωνίας, ανάλογα με την πολιτική και οικονομική συγκυρία, ο όρος της ενσωμάτωσης λαμβάνει διαφορετικές ερμηνείες και είναι

⁷⁶ Βεντούρα, Λ. (2011). «Η ενσωμάτωση: συγκρουσιακή διαδικασία μετατόπισης συνόρων». Στο: Λ., Βεντούρα., (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 47).

⁷⁷ Παπαδοπούλου, Δ., *Η κοινωνική Ενσωμάτωση των Μεταναστών στην Ελλάδα, Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον*.

⁷⁸ Βεντούρα, Λ. (2011). «Η ενσωμάτωση: συγκρουσιακή διαδικασία μετατόπισης συνόρων». Στο: Λ., Βεντούρα., (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 47).

αποτέλεσμα πολιτικής και κοινωνικής διαπραγμάτευσης. Η συγκρότηση μιας εθνικής κοινωνίας είναι άμεσα συνδεδεμένη με την διαδικασία της ενσωμάτωσης. Τα μέλη ενσωματώνονται σε μια κοινωνία σύμφωνα με τις αξίες και την ιδεολογία που έχει διαμορφώσει την κοινωνία.⁷⁹

Γίνεται αντιληπτό, πως η διαδικασία ενσωμάτωσης των μεταναστών δεν αναφέρεται σε μια γραμμικού τύπου και ενιαία διαδικασία. Πρόκειται για μια μεταβατική διαδικασία, από μια ετερογενή ομάδα σε μια άλλη, από μια ομάδα συγκεκριμένων ιδιοτήτων σε μια άλλη, ή οποία , είναι η κυρίαρχη ομάδα στον πληθυσμό αναφοράς. Συμβαίνει σε διάφορα ιστορικά γεγονότα και σε κάποιους ή σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, πολιτισμικής και οικονομικής ζωής, έχοντας πάντα μια ομάδα αναφοράς. Ορίζει τη συστολή των διαφορών, την αποδυνάμωση των διακρίσεων και προάγει την ισότητα στην μεταχείριση. Για να έχει όμως επιτυχία, χρειάζεται, πέρα από την ατομική προσπάθεια προσαρμογής των μεταναστών και των απογόνων τους, η αποκόλληση τους από παρελθοντικές πεποιθήσεις υποτέλειας, η ανάπτυξη νέων δυνατοτήτων σε κοινωνικό επίπεδο, εστιασμένο στην αναγνώρισή τους, καθώς και καταστάσεις ίσης μεταχείρισης τόσο σε θεσμικό όσο και σε καθημερινό επίπεδο. Ακόμη, χρειάζεται η αναγνώριση των δικαιωμάτων τους, αλλά και η διεκδίκησή τους, από τους ίδιους.⁸⁰

Στις μέρες μας, έχει παρατηρηθεί πως η προσκόλληση των αλλοδαπών πληθυσμών με τις παραδόσεις της χώρα προέλευσής τους και η πορεία της ενσωμάτωσής τους στην χώρα υποδοχής, σταμάτησαν να αποτελούν αντιθετικές διαδικασίες. Άρχισαν να αναπτύσσονται διασυνοριακά κοινωνικά δίκτυα, πέρα από τα σύνορα των χωρών αποστολή και υποδοχής, ενισχύοντας τους δεσμούς με ομάδες που ζουν σε διαφορετικά μέρη.⁸¹

3.1.2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Δεν υπάρχει σαφής ορισμός της ένταξης των προσφύγων από το διεθνές δίκαιο. Ο όρος της ένταξης, ουσιαστικά αναφέρεται στην διαδικασία κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης των προσφύγων στην κοινωνία υποδοχής. Επιπλέον, η ένταξη θεωρείται ως μια δυναμική, πολύπλευρή και αμφίδρομη διαδικασία, η οποία πραγματοποιείται, λαμβάνοντας υπόψιν τρεις

⁷⁹ Παπαδοπούλου, Δ.,(2006). Χ., Μπαγκαβός (επιμ.), *Μετανάστευση και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg., (σελ.300).

⁸⁰ Βεντούρα, Λ. (2011). «Η ενσωμάτωση: συγκρουσιακή διαδικασία μετατόπισης συνόρων». Στο: Λ., Βεντούρα., (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 46-47).

⁸¹ Βεντούρα, Λ. (2011). Γηγενείς/μετανάστες: «Οροθέτηση και μετατόπιση κοινωνικών συνόρων». Στο: Λ., Βεντούρα, (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 19).

βασικές διαστάσεις: την νομική, την οικονομική και την κοινωνικοπολιτισμική. Η ένταξη απαιτεί κοινή προσπάθεια όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Την ετοιμότητα των προσφύγων να προσαρμοστούν στην κοινωνία υποδοχής χωρίς να χρειαστεί να παραιτηθούν από την πολιτισμική τους ταυτότητα, αλλά και την αντίστοιχη ετοιμότητα από την κοινωνία υποδοχής.⁸²

Η κοινωνική ένταξη τυπικά διαχωρίζεται από άλλες διαδικασίες, όπως ο επιπολιτισμός, η αφομοίωση και η περιθωριοποίηση. Εννοιολογικά, ο επιπολιτισμός αναφέρεται στην διαφορετική πολιτισμική παράδοση που φέρουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες σε σχέση με την πολιτισμική κουλτούρα στην χώρα υποδοχής. Η αφομοίωση αναφέρεται στην αποβολή της κουλτούρας και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των προσφύγων και των μεταναστών, με σκοπό την πλήρη αφομοίωσή τους στα νέα πολιτισμικά περιβάλλοντα. Η περιθωριοποίηση αναφέρεται στη μη συμμετοχή των νέων ομάδων σε συλλογικές διαδικασίες, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους. Η έννοια της περιθωριοποίησης ίσως είναι και η πιο διαδεδομένη.⁸³

Η διαδικασία της ένταξης διαχωρίζεται σε δύο βασικά επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει την πρόσβαση σε βασικά αγαθά, όπως την υποδοχή και την στέγαση, την πρόσβαση στο σύστημα υγείας και ασφάλισης, τις κοινωνικές υπηρεσίες, την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, όπως και την προσαρμογή στην νέα επαγγελματική πραγματικότητα. Στο δεύτερο επίπεδο, η διαδικασία της ένταξης αναφέρεται στην κατανόηση και στην ενεργή συμμετοχή στον τρόπο ζωής και στο κοινωνικό και καταναλωτικό μοντέλο της κοινωνίας υποδοχής.⁸⁴

Από την οπτική της κοινωνικής ανθρωπολογίας, η κοινωνική ένταξη των προσφύγων, των μεταναστών και όλων όσων εμπίπτουν στην κατηγορία των «άλλων» σε ένα νέο κοινωνικό περιβάλλον, αποτελεί ένα παράδοξο σχήμα. Αναφέρεται ως μια διαδικασία που μόνον αφού έχει ήδη συμβεί, μπορεί να αναγνωριστεί. Υπάρχει πληθώρα προγραμμάτων που επικεντρώνονται στην ομαλή ένταξη των νέων πληθυσμών. Η ένταξή προϋποθέτει μια

⁸² UNHCR (2013), *A NEW BEGINNING: Refugee Integration in Europe*, United Nations., (σελ. 13-14).

⁸³ Βουτυρά, Ε. (2015). «Μετανάστες, πρόσφυγες και ένταξη». Στο: Δ., Συρρή., (επιμ.), *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ. 23).

⁸⁴ Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής., (2019). *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη.*, (σελ. 11).

διαδρομή, η οποία αξιολογείται εκ των υστέρων και παρουσιάζει διαφορές, ανάλογα με τον βαθμό και τον τομέα ενσωμάτωσης στην κοινωνία υποδοχής.⁸⁵

Η διαδικασία της ένταξης είναι περίπλοκη. Δεν αφορά παθητικά άτομα τα οποία προσαρμόζονται με την πάροδο του χρόνου, αλλά ενεργά άτομα, τα οποία συμμετέχουν και ελέγχουν ορισμένες πτυχές της συνολικής διαδικασίας. Παρόλα αυτά, οι χώρες υποδοχής απαιτούν από τους νεοεισερχομένους πρόσφυγες και μετανάστες, να δεσμευτούν με πτυχές της διαδικασίας της ένταξης, με σκοπό να διασφαλιστεί μια συνεκτική κοινωνία, όπου όλα τα μέλη θα συμμετέχουν, θα συμβάλλουν και θα επωφελούνται. Το εύρος των τρόπων που επιλέγουν οι χώρες υποδοχής να εφαρμόσουν αυτή την διαδικασία ποικίλει και διαφέρει. Τοποθετείται μεταξύ διευκόλυνσης, ενθάρρυνσης, ενδυνάμωσης και εξαναγκασμού. Ωστόσο, ο στόχος είναι κοινός και ορίζεται με την έννοια της ισότητας.⁸⁶

Η έννοια της κοινωνικής ένταξης συνήθως διαθέτει θετικό πρόσημο, ανεξαρτήτως της πολυπλοκότητας και της διαφορετικότητας των απόψεων σχετικά με τους δείκτες της. Αποτελεί το ζητούμενο στη σχέση ανάμεσα στην κοινωνία υποδοχής και το νέο πληθυσμό, σύμφωνα με την οπτική της κοινωνικής θεωρίας. Εμπεριέχει την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την επικοινωνία, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στο εκπαιδευτικό σύστημα, την πρόσβαση σε κατοικία, τη συμμετοχή σε συλλογικές διαδικασίες και τις καθημερινές διαπροσωπικές σχέσεις. Για να είναι εφικτή η κοινωνική ένταξη, προϋπόθεση αποτελεί η υπέρβαση τόσο των πολιτισμικών και γλωσσικών εμποδίων, όσο και των νομικών, που αποτελούν τροχοπέδη για τους πρόσφυγες και μετανάστες, ώστε να συμμετέχουν σε βασικούς θεσμούς της κοινωνίας υποδοχής.⁸⁷

Οι προσπάθειες υιοθέτησης ή επιβολής νέων συμπεριφορών, συχνά οδηγούν σε αποτυχημένα αποτελέσματα καθότι οι μετανάστες μεταφράζουν την νέα πραγματικότητα με όρους οικείου προς αυτούς, με βάση το αξιακό σύστημα και τα πρότυπα των κοινωνικών ομάδων όπου μεγάλωσαν. Το υπόβαθρο σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο, καθιστά δύσκολη και αργή την μετάβαση στις αντιλήψεις και στις συμπεριφορές. Ειδικότερα, αν η μετακίνηση χαρακτηρίζεται ως προσωρινή. Η άρνηση στην αλλαγή των συνηθειών και η

⁸⁵ Βουτυρά, Ε. (2015). «Μετανάστες, πρόσφυγες και ένταξη». Στο: Δ., Συρρή., (επιμ.), *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ. 22).

⁸⁶ UNHCR (2013), *A NEW BEGINNING: Refugee Integration in Europe*. United Nations., (σελ.13).

⁸⁷ Βουτυρά, Ε. (2015). «Μετανάστες, πρόσφυγες και ένταξη». Στο: Δ., Συρρή., (επιμ.), *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ. 23-24).

προσπάθεια για την διατήρηση του κοινωνικού και πολιτισμικού κεφαλαίου, ενισχύεται από την πίστη της επιστροφής στην πατρίδα. Παρά το γεγονός πως σημειώνονται προσπάθειες και μεταβολές στα συστήματα αξιών και στην συμπεριφορά πολλών μεταναστών, ένας πυρήνας αντίστασης υπάρχει πάντα και εμμένει στις αντιλήψεις σχετικά με τις αρμόζουσες συμπεριφορές ανδρών και γυναικών και στους κώδικες τιμής που διέπουν την χώρα τους. Αν και οι μετανάστες είναι ήδη άτομα κοινωνικοποιημένα, ακόμα κι αν ενταχθούν σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο στη χώρα υποδοχής, συνήθως δεν χάνουν το αίσθημα της διαφορετικότητας και νιώθουν ότι είναι ξένοι.⁸⁸

Τελικά, η ένταξη των νεοεισερχομένων προσφύγων και μεταναστών, αλλά και των αιτούντων διεθνούς προστασία, αποτελεί ένα ιδιαίτερο και αναπόσπαστο κομμάτι της μεταναστευτικής πολιτικής αλλά και ευρύτερα της κοινωνικής πολιτικής ενός κράτους. Απαιτεί δράσεις στοχευμένες και είναι αλληλένδετη με την πολιτική διαχείριση της μετανάστευσης στην χώρα υποδοχής.⁸⁹

3.1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Η οικονομική ένταξη προσφύγων, μεταναστών και άλλων αλλοδαπών, καθώς και η εργασιακή τους αποκατάσταση, αποτελεί την πιο κοινότυπη μορφή ένταξης. Για την συγκριτική μέτρηση του βαθμού ένταξης, έχει γίνει μια προσπάθεια απομόνωσης κριτηρίων από διεθνείς οργανισμούς και χωρών υποδοχής, από το 1980. Τέσσερα επιτυχημένα παραδείγματα οικονομική ένταξης προσφύγων και μεταναστών στις χώρες υποδοχής, είναι τα εξής:

A) Η ανάπτυξη μιας οικονομικής δραστηριότητας από μετανάστες και πρόσφυγες, χωρίς όμως αυτή η οικονομική δραστηριότητα να έρχεται σε σύγκρουση με τα συμφέροντα των γηγενών.

B) Η αυτοσυντήρηση τους, δηλαδή η αποκοπή από εξωτερική στήριξη, (κρατικές επιδοτήσεις, ανθρωπιστική βοήθεια).

Γ) Η κάλυψη των φορολογικών τους υποχρεώσεων απέναντι στο κράτος υποδοχής.

Δ) Η απορρόφησή τους σε θέσεις εργασίας που αντιστοιχούν στο εκπαιδευτικό τους επίπεδο και στο πολιτισμικό τους κεφάλαιο που απέκτησαν στην χώρα προέλευσης τους.

⁸⁸ Βεντούρα, Λ. (2011). «Στρατηγικές και πρακτικές προσαρμογής μεταναστών». Στο: Λ., Βεντούρα (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 39).

⁸⁹ Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής (2019)., *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*., (σελ. 10).

Τα κριτήρια, αποτελούν αναμφισβήτητα εργαλεία για την αξιολόγηση προγραμμάτων ένταξης. Παρόλα αυτά, ένα μεγάλο μέρος των προσφύγων και των μεταναστών δραστηριοποιούνται σε πεδία της παραοικονομίας.⁹⁰

Η οικονομική ένταξη στη χώρα υποδοχής είναι ένα αρχικό βήμα προς το ευρύτερο πεδίο της ενσωμάτωσης. Η οικονομική σταθερότητα που μπορεί να παρέχει η οικονομική ένταξη, καθορίζει την ενσωμάτωση. Στο πεδίο της εργασίας και του εργασιακού περιβάλλοντος, ο μετανάστης θα αναγκαστεί να προσαρμοστεί σε καινούργιες πολιτισμικές και κοινωνικές πρακτικές, που αφορούν τους κώδικες συμπεριφοράς στο χώρο εργασίας, την εξοικείωση με τη χρήση της γλώσσας και τα ωράρια εργασίας. Άλλωστε, η εργασία αποτελεί βασικό μηχανισμό ενσωμάτωσης, τόσο των μεταναστών αλλά και του ντόπιου πληθυσμού.⁹¹

3.1.4 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια πολύπλοκη και πολυδιάστατη διαδικασία. Αναφέρεται στην έλλειψη, ή στην άρνηση πρόσβασης σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες, αλλά και στην αδυναμία συμμετοχής σε κοινωνικές σχέσεις και δραστηριότητες, οι οποίες είναι διαθέσιμες στην πλειοψηφία των ανθρώπων που ζουν σε μια κοινωνία, σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και πολιτικό επίπεδο. Ο κοινωνικός αποκλεισμός επηρεάζει τόσο την ποιότητα της ζωής των ανθρώπων, όσο την ισότητα και την κοινωνική συνοχή. Η ακαδημαϊκή και πολιτική βιβλιογραφία χαρακτηρίζει τον κοινωνικό αποκλεισμό, ως ένα πολυδιάστατο μειονέκτημα.⁹²

Η σύγχρονη αντίληψη για τον κοινωνικό αποκλεισμό έχει δημιουργήσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τόσο στους ακαδημαϊκούς όσο και στους πολιτικούς κύκλους, το οποίο εντοπίζεται στην κατανόηση των προβλημάτων και των προοπτικών των «άλλων». Η ίδια η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού δεν είναι στατική. Στην πραγματικότητα είναι μια ή περισσότερες διαδικασίες περιθωριοποίησης και διακρίσεων στην καθημερινή ζωή και αλληλεπίδραση. Ο όρος του αποκλεισμού έχει καθιερωθεί στο λεξιλόγιο των χωρών της Ευρώπης καθώς και άλλων αναπτυσσόμενων χωρών και συμβαδίζει με τους όρους της

⁹⁰ Βουτυρά, Ε. (2015). «Μετανάστες, πρόσφυγες και ένταξη». Στο: Δ., Συρρή., (επιμ.), *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ. 22-23).

⁹¹ Βεντούρα, Λ. (2011). «Στρατηγικές και πρακτικές προσαρμογής μεταναστών». Στο: Λ., Βεντούρα (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 36-37).

⁹² Levitas. R., Pantazis. C., Fahmy. E., Gordon. D., Lloyd. E., & Patsios. D., (2007). *The Multi-dimensional Analysis of Social Exclusion*. University of Bristol., (pg.9).

φτώχειας και της ανεργίας. Οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι η στέγαση, η υγεία, η απασχόληση και η εκπαίδευση.⁹³

3.1.5 ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ- ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

Ρατσισμός θεωρείται το σύστημα των ενεργειών και των αντιλήψεων, εκείνου που έχει στόχο να θέσει όρια σε μια διαφορετική κοινωνική ομάδα. Αποσκοπεί στην υποτίμηση των ατόμων που την αποτελούν, καθώς και την επικείμενη ταξινόμησή τους σε κατώτερες κοινωνικές θέσεις, στο περιθώριο ή στο πλαίσιο του κοινωνικού αποκλεισμού. Χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα πολιτισμικά ή θρησκευτικά στοιχεία, το χρώμα του δέρματος, διαφορετική γλώσσα ή θρησκεία, είναι συνήθως αυτά που αποτελούν βάση για διακρίσεις και στοχοποίηση. Στο πλαίσιο του ρατσισμού, τα άτομα δεν υπάρχουν ως αυτόνομες οντότητες, αλλά ως μέλη της ομάδας στην οποία ανήκουν θεωρητικά ή με βάση στερεοτυπικές εικόνες. Βασική επιδίωξη είναι, ο διαφορετικός Άλλος να εγκλωβίζεται σε κατώτερα κοινωνικά στρώματα, με τον ισχυρισμό πως η διαφορά του, αποδίδεται σε εγγενή χαρακτηριστικά.⁹⁴

Δύο βασικά και αλληλένδετα νήματα υφαίνονται μαζί για να δημιουργήσουν αυτό το φαινόμενο. Το πρώτο αναφέρεται στο κοινό ιστορικό αφήγημα, πως οι κοινωνίες της Δύσης είναι προοδευτικές, δημοκρατικές, πολιτισμένες και φεμινιστικές, σε αντίθεση με τις κοινωνίες της Ανατολής, που χαρακτηρίζονται ως βάρβαρες, πρωτόγονες και έχουν έντονο το στοιχείο του μισογνισμού. Το δεύτερο νήμα, αφορά τον τρόπο που γίνονται αντιληπτά συγκεκριμένα περιστατικά έμφυλων διακρίσεων, αναφορικά με την ταυτότητα του θύτη. Συνήθως, επιλεκτικά κατηγορείται η διαφορετική κουλτούρα για μια κακή συμπεριφορά. Όταν μια μη αποδεκτή πράξη συντελείται από έναν που ανήκει σε «εμάς», χαρακτηρίζεται ως μεμονωμένη και εξετάζεται μέσα από το φάσμα της ψυχολογίας. Αντίθετα, μια μη αποδεκτή πράξη που συντελείται από κάποιον μετανάστη, χαρακτηρίζεται ως απόρροια της κουλτούρας του. Σύμφωνα με τον γεωγράφο Άλαν Πρεντ, *«Δια μέσου της μετωνυμικής μαγείας της κουλτούρας του ρατσισμού, δια μέσου της αόρατης λογικής, δια μέσου της λειτουργίας της κοινής λογικής, η ατομική παράβαση γίνεται συλλογική ένοχη, γίνεται η παραδοχή πως αυτό που οι άλλοι κάνουν*

⁹³ Ziyauddin. K.M., & Kasi.E. (2009). *Dimensions of Social Exclusion*. Cambridge Scholars Publishing., (pg.9).

⁹⁴ Βεντούρα, Λ.(2011). «Οι διακρίσεις και η κατασκευή μιας αναφομοίωτης διαφοράς». Στο: Λ., Βεντούρα (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα* . Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ.31).

και αυτό που εμείς δεν κάνουμε, ότι αυτό που όλοι οι άλλοι είναι και αυτό που εμείς δεν είμαστε».⁹⁵

Με βάση την βιβλιογραφία, η ξενοφοβία φέρει οικουμενικά χαρακτηριστικά. Οι ορισμοί που έχουν δοθεί στην ξενοφοβία, έχουν ως αφετηρία τα δύο συστατικά της λέξης, ξένος και φόβος. Η ξενοφοβία ταυτίζεται με τον παράλογο φόβο ή το μίσος και την δυσπιστία, απέναντι σε οτιδήποτε θεωρείται ότι είναι ξένο. Συναισθηματικά, η ξενοφοβία διακρίνεται ως εχθρότητα ή φόβος και αντιπάθεια προς αυτούς που θεωρούνται ότι είναι ξένοι. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία θεωρούνται δυο διακριτά φαινόμενα, αναφορικά με τις προσπάθειες εννοιολόγησής τους, παρόλο που συχνά ταυτίζονται στην πράξη. Σύμφωνα με τον Tarifa, η ξενοφοβία αποτελεί μια μορφή «πολιτισμικά θεμελιωμένου» ρατσισμού.⁹⁶

Αναφορικά με τις κοινωνίες υποδοχής και τους μετανάστες, οι πρώτες, διαχρονικά επιδεικνύουν ρατσιστικές τάσεις και συμπεριφορές που διαφορετικές εκφάνσεις. Οι μετανάστες από την μεριά τους, παραμένουν κοινωνικά αποκλεισμένοι, απομακρυσμένοι από την δυνατότητα αξιοπρεπούς διαβίωσης και εκτεθειμένοι στην άνιση μεταχείριση. Ουσιαστικά, δεν καταφέρουν να ενταχθούν ή εντάσσονται με περιοριστικούς όρους, διακρίσεις και καταπάτηση των δικαιωμάτων τους.⁹⁷

3.1.6 ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ

Η διαπολιτισμικότητα αναφέρεται στις ίσες ευκαιρίες που πρέπει να δοθούν, με σκοπό την διευκόλυνση του ατόμου στην κοινωνική και οικονομική ένταξη του, στο νέο τόπο διαμονής. Σε κάθε χώρα διαμένουν άτομα ή ομάδες ατόμων με διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτά των γηγενών. Για την αποφυγή διακρίσεων, λόγω της διαφορετικότητας, τα κράτη χρησιμοποιούν τον διαπολιτισμικό διάλογο, την έκφραση δηλαδή όλων των απόψεων μεταξύ των διαφορετικών πληθυσμών, ώστε να επιτευχθεί η ειρηνική συνύπαρξη. Ο διαπολιτισμός, ως εργαλείο της κοινωνικής πολιτικής, έχει προεκτάσεις σε όλους τους πολιτιστικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς, αλλά κυρίως συνδέεται με την παιδεία. Η παιδεία

⁹⁵ Rogers, M. Smith., (2011), *Citizenship, Borders and Human Needs*, University of Pennsylvania Press.,(pg 177-178).

⁹⁶ Λιαλιούτη, Ζ., Γεωργιάδου, Β., Γαλαριώτης, Γ., & Καφέ, Α. (2017), *Η Ξενοφοβία στην Ελλάδα ως Ερευνητικό πρόβλημα: Εννοιολογικά και Μεθοδολογικά Ζητήματα.*, (σελ. 163-167).

⁹⁷ Σαρρή, Ν., & Βαρουξή, Χ. (2012). «Μετανάστευση και Ένταξη: Προκλήσεις και Διακρίσεις». Στο: Α., Αφουξενίδης, Ν., Σαρρή, & Ο., Τσακηρίδη, (επιμ), *Ένταξη των Μεταναστών: Αντιλήψεις, Πολιτικές, Πρακτικές*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών., (σελ.20-21).

αποτελεί μέσω γαλούχησης και εξοικείωσης του πολίτη με το διαφορετικό. Ανάγκη λοιπόν, αποτελεί η δημιουργία μιας κοινής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο, που να μπορεί να καλλιεργήσει το σεβασμό για τη διαφορετικότητα και την ισότητα.⁹⁸

3.1.7 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΕΜΠΟΔΙΑ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Η ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, αφορά τέσσερις βασικούς τομείς. Τον οικονομικό, τον κοινωνικό, τον πολιτισμικό και τον πολιτικό. Η βασική προϋπόθεση για την ένταξη, είναι η απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων μέσω της παροχής δωρεάν μαθημάτων. Η εκμάθηση της γλώσσας θεωρείται κλειδί για την πρόληψη της γκετοποίησης και της απομόνωσης, αν και δεν εφαρμόζεται παντού με τον ίδιο τρόπο. Για παράδειγμα, στην Βρετανία δεν εφαρμόζεται καθόλου, στην Γαλλία εφαρμόζεται με περιορισμένο τρόπο, ενώ παρατηρείται πιο συστηματική εφαρμογή στις Βόρειες και Κεντρικές Ευρωπαϊκές Χώρες. Επίσης, τα μαθήματα γλώσσας που συνοδεύονται από επαγγελματικό προσανατολισμό και πρακτική εργασία, επιτυγχάνουν με μέγιστο τρόπο το μεταβατικό στάδιο προς στην απασχόληση. Η είσοδος στην αγορά εργασίας αποτελεί το βασικότερο στάδιο στη διαδικασία ένταξης, διότι ωφελεί τόσο τα άτομα που εμπλέκονται όσο και την οικονομία της χώρας υποδοχής. Στόχος, λοιπόν, είναι η δημιουργία ενός μοντέλου ένταξης, στο οποίο θα λειτουργούν ταυτόχρονα, εκπαιδευτικά προγράμματα, προγράμματα κατάρτισης γλωσσικής επάρκειας και επαγγελματικής προϋπηρεσίας, αλλά και επαφή με τον τοπικό πληθυσμό. Οι βασικοί παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την ταχύτητα, την έκταση, την επιτυχία ή αποτυχία της διαδικασίας ένταξης είναι, η κοινωνική δικτύωση και η διάδραση με την πολιτισμική ζωή του τόπου. Η οικονομική ανισότητα, η εθνικότητα και τα αίτια της μετανάστευσης, είναι στατιστικά οι κυριότεροι παράγοντες που δυσχεραίνουν τη διαδικασία της ένταξης.⁹⁹

Έρευνες δείχνουν πως οι υπήκοοι τρίτων χωρών εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, στην αγορά εργασίας και στην εύρεση μιας αξιοπρεπούς στέγης. Διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε σύγκριση με τους υπηκόους των χωρών υποδοχής, ακόμη και όταν βρίσκουν εργασία. Επιπλέον, τα παιδιά εκτίθενται σε υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας. Όπως επισήμανε η

⁹⁸ Νάσκου - Περράκη, Π. (2015). «Η μετανάστευση, η διαπολιτισμικότητα και οι διεθνείς οργανισμοί». Στο: Δ., Συρρή (επιμ.), *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ. 66).

⁹⁹ διαΝΕΟσις. Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης., (2020). *Συγκριτική Ανάλυση Ένταξης Προσφύγων και Μεταναστών στην Ελλάδα.*, (σελ.20-22).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της στις 7 Απριλίου του 2016, οι εθνικές οικονομίες και οι κοινωνικές πολιτικές θα πρέπει να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες της εισροή των μεταναστών, των πολιτών τρίτων χωρών και των προσφύγων, και να εξασφαλιστούν οι άμεσες ανάγκες και η ομαλή ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία. Το γεγονός αυτό αποτελεί πρόκληση, αλλά με την ανάπτυξη των σωστών συνθηκών, θα μπορούσε τελικά να αποτελεί ευκαιρία, ειδικά για τα κράτη- μέλη που υποβάλλονται σε δημογραφικές αλλαγές. Η αποτυχία απελευθέρωσης του δυναμικού των υπηκόων τρίτων χωρών, θα είναι μια τεράστια σπατάλη πόρων, τόσο για τα ίδια τα άτομα όσο για την οικονομία και την κοινωνία. Υπάρχει κίνδυνος, ότι το κόστος της μη-ένταξης, να αποδειχθεί υψηλότερο από το κόστος των επενδύσεων στις πολιτικές ένταξης.

Οι προσωπικές ανάγκες ενσωμάτωσης ποικίλουν σε μεγάλο βαθμό, ανάλογα με τον λόγο του ατόμου να εισέλθει στην Ευρώπη και την επικείμενη διάρκεια παραμονής του. Ακόμη, το επίπεδο εκπαίδευσής του, οι δεξιότητές του και οι εργασιακές του εμπειρίες, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην διαδικασία ένταξής του. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών υψηλής ειδίκευσης που μεταναστεύουν για οικονομικούς λόγους, συχνά επωφελούνται από την στήριξη των εργοδοτών τους στην διαδικασία ένταξής τους. Για παράδειγμα, η παροχή μαθημάτων ελληνικής γλώσσας και το δίκτυο που παρέχει το εργασιακό περιβάλλον. Άλλοι υπήκοοι μπορεί να μην έχουν τέτοια στήριξη. Οι νεοαφιχθέντες πρόσφυγες, αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα. Μερικά από αυτά είναι, η αδυναμία τεκμηρίωσης των προσόντων τους, η αδράνεια πριν και κατά την διάρκεια της διαδικασίας χορήγησης ασύλου, τροχοπέδη αποτελούν οι πολιτισμικοί και γλωσσικοί φραγμοί. Οι φραγμοί αυτοί οδηγούν συχνά σε στιγματισμό στην εκπαίδευση, την αγορά εργασίας και την εύρεση κατοικίας. Παρόλα αυτά, οι δράσεις στήριξης που αφορούν την ένταξη των προσφύγων δεν πρέπει να δρουν εις βάρος των μέτρων στήριξης που αναφέρονται σε άλλες ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Στην πραγματικότητα, οι δράσεις για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών αποτελούν και πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών για τον εκσυγχρονισμό και την ανοικοδόμηση κοινωνικών και εκπαιδευτικών πολιτικών, την αγορά εργασίας, την υγεία και την ισότητα προκειμένου να προσφερθούν ουσιαστικές ευκαιρίες συμμετοχής όλων, στην κοινωνία και την οικονομία.¹⁰⁰

¹⁰⁰ European Commission., (2016). *Action Plan on the integration of third country nationals.*

3.2 ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ

3.2.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Η αυξανόμενη μετανάστευση αποτελεί ένα δεδομένο τα τελευταία δέκα χρόνια, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα περισσότερα από τα κράτη-μέλη έχουν ήδη αποκτήσει εμπειρία πάνω στην διαχείριση των μεταναστών. Στατιστικά, οι μετανάστες από τρίτες χώρες αποτελούν το 4% του συνολικού πληθυσμού. Επομένως, ο πληθυσμός της Ευρώπης μεταβάλλεται και το φαινόμενο της πολυμορφίας κάνει την εμφάνισή του στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Διαμορφώνεται ένα νέο τοπίο όσον αφορά στην κοινωνική συνοχή, το οποίο χρήζει αντιμετώπισης από τις κυβερνήσεις. Επιπρόσθετα, έντονα επηρεάζουν την Ευρώπη και οι δημογραφικές αλλαγές του πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, η γήρανση του πληθυσμού, η παράταση του προσδόκιμου ζωής και η συρρίκνωση του πληθυσμού που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας. Συνδυαστικά, τα δυο αυτά φαινόμενα οδηγούν σε μια λύση κατά την οποία, η νόμιμη μετανάστευση μπορεί να δράσει υποστηρικτικά στην αντιμετώπιση των ζητημάτων που φέρει η δημογραφική αλλαγή. Η αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού των υπηκόων τρίτων χωρών κατά τον μέγιστο δυνατό τρόπο, η βελτίωση της παραγωγικότητας και της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η μεγιστοποίηση των δεξιοτήτων που είναι ήδη διαθέσιμες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελούν πεδία τα οποία η νόμιμη μετανάστευση μπορεί να ενισχύσει.¹⁰¹ Η ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, στην αγορά εργασίας, αποτελεί το κλειδί για την διασφάλιση της αποτελεσματικής κοινωνικής συνοχής και της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό όμως, συνεπάγεται την πλήρη χρήση των δεξιοτήτων των υπηκόων τρίτων χωρών, αλλά και την υποστήριξή τους στην ανάπτυξη των νέων δυνατοτήτων τους. Σε σχέση με αυτό, οι μετανάστες μπορούν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της έλλειψης δεξιοτήτων σε κάποιους τομείς εργασίας, αλλά και στην εξισορρόπηση του φαινομένου της γήρανσης του ευρωπαϊκού πληθυσμού.

Ωστόσο, στατιστικά, το μέσο ποσοστό απασχόλησης των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρώπη είναι 59,3% σε σχέση με το 73,9% που αντιστοιχεί σε ποσοστό γηγενών κατά το έτος 2018. Η υποστήριξη των μεταναστών ώστε να μάθουν την γλώσσα, να πιστοποιήσουν ή να αναγνωρίζουν τις εκπαιδευτικές και τις επαγγελματικές τους δεξιότητες, να λάβουν επαρκή προσανατολισμό και κατάρτιση, που θα τους διευκολύνει κατά την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας, είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική τους ένταξη αλλά χρήσιμη και για την κοινωνία υποδοχής. Η επικύρωση των δεξιοτήτων και η αναγνώριση των προσόντων και των

¹⁰¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή., (2011). *Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών*.

ακαδημαϊκών διπλωμάτων είναι σοβαρά ζητήματα. Περίπου το 40% των υψηλά μορφωμένων υπηκόων τρίτων χωρών, εργάζεται σε περιβάλλον κατώτερο των προσόντων τους, σε θέσεις μεσαίας ή χαμηλής ειδίκευσης. Τα κράτη-μέλη, αλλά και η Ευρώπη στο σύνολό της, έχουν συμφέρον και ευθύνη να αξιοποιήσουν όλες τις δεξιότητες σε όλες τις περιοχές, στην ευρύτερη επικράτειά τους.¹⁰²

Καθότι όμως, η κάθε περιοχή έχει την δική δημογραφική τάση, ο τρόπος διαχείρισης θα πρέπει να είναι ανάλογος με τις ανάγκες που διαμορφώνονται στην εκάστοτε περιοχή. Για να αξιοποιήσει η Ευρώπη τα οφέλη της νόμιμης μετανάστευσης στο έπακρο, χρειάζεται να εντοπίσει τον τρόπο αυτό, ο οποίος θα ανταπεξέρχεται στις πολυπολιτισμικές και διαφοροποιημένες κοινωνίες, σε συνδυασμό με την αποτελεσματική ένταξης μεταναστών.¹⁰³

3.2.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΝΤΕΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εδώ και αρκετά χρόνια, στηρίζει τα κράτη-μέλη της στην εφαρμογή πολιτικών που αφορούν την ένταξη. Το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, υπενθύμισε τις κοινές βασικές αρχές που αφορούν τις πολιτικές ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι αρχές αυτές εδραιώθηκαν το 2004 και έκτοτε, αποτελούν την κοινή προσέγγιση της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρώπη. Στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2011 για την ένταξη, αναφέρεται η ανάγκη για οργανωμένη και διευρυμένη προσέγγιση, με κατεύθυνση προς την ένταξη, στους πολιτικούς τομείς και στα επίπεδα διακυβέρνησης που εμπλέκονται. Όσον αφορά τα κράτη-μέλη, με τα χρόνια ανέπτυξαν πολιτικές ένταξης διαμορφωμένες ανάλογα με τα εθνικά τους πλαίσια, και παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστήριζε κάποιες από τις δράσεις τους. Η Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών, ακολουθώντας την ανάλογη ατζέντα του 2011, ανέδειξε τις βασικές πολιτικές και τα βασικά εργαλεία υποστήριξης των πολιτικών αυτών, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε εθνικό επίπεδο των κρατών-μελών.

Οι βασικές πολιτικές ορίζονται ως εξής:

- Μέτρα πριν την αναχώρηση και την άφιξη των υπηκόων τρίτων χωρών, τόσο από την χώρα καταγωγής τους όσο και από την χώρα προορισμού. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:

¹⁰² European Commission., European Web Site on Integration. *Migrant Integration and good Practices*.

¹⁰³ European Commission., (2011). *European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals*.

- Γλωσσική και εργασιακή εκπαίδευση πριν την αναχώρηση, με στόχο την επιτάχυνση και την επιτυχία στην ένταξη.
 - Η παροχή πληροφοριών σχετικά με την χώρα επανεγκατάστασης, κυρίως για τους πρόσφυγες, με στόχο την δημιουργία ρεαλιστικών προσδοκιών.
 - Ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματά τους.
 - Αξιοποίηση της χρήσης της τεχνολογίας σε όλα τα στάδια της ένταξης και πριν την αναχώρηση από την χώρα καταγωγής.
- Μέτρα που αφορούν την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Οι τομείς αυτοί συμπεριλαμβάνονται στα βασικά εργαλεία ένταξης, στο εργασιακό και κοινωνικό πλαίσιο. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:
- Έγκαιρη προσφορά προγραμμάτων γλωσσικής ένταξης μετά την άφιξη.
 - Εξασφάλιση πρόσβασης στα μαθήματα τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών.
 - Πρόσβαση των παιδιών στα εκπαιδευτικά συστήματα, με ειδικά προσαρμοσμένη στήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό.
- Μέτρα που αφορούν την ένταξη στην αγορά εργασίας και στην πρόσβαση σε εργασιακή κατάσταση. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:
- Διευκόλυνση στην επικύρωση αναγνώριση προσόντων και δεξιοτήτων, με στόχο την πλήρη αξιοποίηση των προσόντων του ατόμου.
 - Έγκαιρη πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, με στόχο την αναβάθμιση των προσόντων.
- Μέτρα που αφορούν την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:
- Την πρόσβαση σε στέγη, με οικονομικά προσιτούς όρους.
 - Διασφάλιση πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη.
- Μέτρα για την ενεργή συμμετοχή και την κοινωνική ένταξη. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:
- Την εμπλοκή των υπηκόων τρίτων χωρών στη διαδικασία του σχεδιασμού και της υλοποίησης των πολιτικών ένταξης.
 - Η διασφάλιση, στην εφαρμογή των δικαιωμάτων και των πολιτικών κατά των διακρίσεων.

Τα βασικά εργαλεία υποστήριξης των πολιτικών είναι:

- Συντονισμός των πολιτικών σε επίπεδο ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναβαθμίζει τις παρακάτω πλατφόρμες, στις οποίες συνεργάζονται όλοι οι πολιτικοί φορείς, που αφορούν την ένταξη και τις κοινωνίες των πολιτών. Οι πλατφόρμες είναι οι εξής:
 - Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ένταξης
 - Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Μετανάστευση
- Ειδικές χρηματοδοτήσεις για δράσεις ένταξης από την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω των παρακάτω ταμείων:
 - Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης
 - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
 - Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερικής Ανάπτυξης
 - Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
 - Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί και να αξιολογεί τις πολιτικές της και τα αποτελέσματα που τους, με στόχο την εξέλιξη και την επικαιροποίησή τους.¹⁰⁴

3.2.2 ΟΙ ΕΝΤΕΚΑ ΚΟΙΝΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, την 1/9/2005, ανακοίνωσε τις έντεκα κοινές βασικές αρχές της ένταξης των νόμιμων μεταναστών και των υπηκόων τρίτων χωρών. Με βάση τον κατάλογο αυτό, τα κράτη-μέλη μπορούν να θέσουν τις προτεραιότητές τους και να καθορίζουν τις δράσεις τους. Οι αρχές αυτές, όπως ανακοινώθηκαν από την Επιτροπή, το 2005:

1. Η ένταξη είναι μία δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία, αμοιβαίου συμβιβασμού μεταξύ όλων των μεταναστών και υπηκόων των κρατών μελών.
2. Η ένταξη προϋποθέτει την τήρηση των θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
3. Η απασχόληση αποτελεί βασικό στοιχείο της διαδικασίας ένταξης, ουσιαστικής σημασίας για τη συμμετοχή και τις συνεισφορές των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής, καθώς και η προβολή των συνεισφορών αυτών.

¹⁰⁴ European Commission., (2016). *Action Plan on the integration of third country nationals*.

4. Βασικές γνώσεις της γλώσσας, της ιστορίας και των θεσμών της κοινωνίας υποδοχής, είναι απαραίτητες για την ένταξη. Σημαντική προϋπόθεση της επιτυχίας της ένταξής τους, είναι το να επιτραπεί στους μετανάστες να αποκτήσουν τις βασικές αυτές γνώσεις.
5. Οι προσπάθειες στον τομέα της εκπαίδευσης, είναι βασικής σημασίας για την προετοιμασία των μεταναστών και ιδίως των παιδιών τους, να επιτύχουν και να είναι ενεργότερα μέλη της κοινωνίας.
6. Η πρόσβαση των μεταναστών στους θεσμούς καθώς και στα δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες, επί ίσοις όροις με τους εθνικούς υπηκόους και χωρίς καμία διάκριση, αποτελεί βασική προϋπόθεση για μία καλύτερη ένταξη.
7. Ένας μηχανισμός συχνής συνεργασίας μεταξύ των μεταναστών και των υπηκόων των κρατών μελών είναι βασικής σημασίας για την ένταξη. Κοινοί χώροι συζήτησης, διαπολιτισμικός διάλογος, εκπαίδευση για μία καλύτερη γνώση των μεταναστών και των πολιτισμών τους, καθώς και βελτίωση των συνθηκών ζωής σε αστικό περιβάλλον, ενισχύουν την επικοινωνία μεταξύ των μεταναστών και των πολιτών των κρατών μελών.
8. Η άσκηση των διαφόρων πολιτισμικών και θρησκευτικών πρακτικών, την οποία εγγυάται ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, πρέπει να προστατευθεί, με την επιφύλαξη ότι δεν θα παραβιάζει άλλα απαραβίαστα ευρωπαϊκά δικαιώματα ή δεν θα αντίκειται στην εθνική νομοθεσία.
9. Η συμμετοχή των μεταναστών στη δημοκρατική διαδικασία και στη δημιουργία πολιτικών και μέτρων ένταξης, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, ευνοεί την ένταξή τους.
10. Η ενσωμάτωση των πολιτικών και μέτρων ένταξης σε όλες τις σχετικές πολιτικές και σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης και των δημοσίων υπηρεσιών, αποτελεί βασικό στοιχείο για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων και της εφαρμογής αυτών.
11. Η Ανάπτυξη σαφών στόχων, δεικτών και μηχανισμών αξιολόγησης που είναι απαραίτητοι για την προσαρμογή των πολιτικών, την καταμέτρηση της προόδου στον τομέα της ένταξης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην ανταλλαγή πληροφοριών.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Commission of The European Communities., (2005), *A Common Agenda for Integration Framework for the Integration of Third-Country Nationals in the European Union.*

3.2.4 ΤΑΜΕΙΟ ΑΣΥΛΟΥ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗΣ

Το ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (Asylum, Migration and Integration Fund, AMIF), ιδρύθηκε για την περίοδο 2014-2020, με συνολικό ποσό 3.137 δις για επτά χρόνια. Στόχος είναι η προώθηση της αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών καθώς και η εφαρμογή, ενίσχυση και ανάπτυξη μιας κοινής προσέγγισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο μεταναστευτικό τομέα. Το ταμείο αυτό θα συμβάλλει στην ενίσχυση τεσσάρων ειδικών στόχων. Πιο συγκεκριμένα:

- Άσυλο: ενίσχυση και ανάπτυξη του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, εξασφαλίζοντας ότι η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτό, εφαρμόζεται αποτελεσματικά και ομοιόμορφα.
- Νόμιμη μετανάστευση και ένταξη: υποστήριξη της νόμιμης μετανάστευσης στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και προώθηση της αποτελεσματικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών.
- Επιστροφή: ενίσχυση δίκαιων και αποτελεσματικών στρατηγικών επιστροφής, οι οποίες συμβάλλουν στην καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, με έμφαση στη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας επιστροφής.
- Αλληλεγγύη: διασφάλιση ότι τα κράτη-μέλη, τα οποία επηρεάζονται περισσότερο από τις μεταναστευτικές ροές και τις αιτήσεις ασύλου, μπορούν να βασίζονται στην αλληλεγγύη των υπόλοιπων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, το μεγαλύτερο ποσοστό του συνολικού ποσού του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, πιο συγκεκριμένα το 88%, θα διοχετευτεί μέσω της επιμέρους διαχείρισης. Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εφαρμόσουν τα πολυετή προγράμματά τους, καλύπτοντας όλη την περίοδο 2014-2019. Τα προγράμματα αυτά καταρτίζονται, εφαρμόζονται, παρακολουθούνται και αξιολογούνται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνεργασία με τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα αυτό, συμπεριλαμβανομένης και της κοινωνίας των πολιτών. Οι συγκεκριμένες δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν μέσω του Ταμείου, περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών, όπως την βελτίωση των υπηρεσιών υποδοχής και στέγασης των αιτούντων άσυλο, τα μέτρα πληροφόρησης, τις εκστρατείες σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τους νόμιμους διαύλους μετανάστευσης, την εκπαίδευση και την γλωσσική κατάρτιση των υπηκόων τρίτων χωρών, την παροχή υποστήριξης σε άτομα που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες-στόχους του Ταμείου, την ανταλλαγή πληροφοριών και την συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών και την κατάρτιση προσωπικού για συναφή θέματα του Ταμείου.

Οι δικαιούχοι χρηματοδότησης από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης είναι όλα τα κράτη-μέλη που συμμετέχουν στην υλοποίηση των στόχων, εκτός από τη Δανία. Για παράδειγμα, στους δικαιούχους συμπεριλαμβάνονται οι κρατικές και ομοσπονδιακές αρχές, τοπικοί δημόσιοι φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ανθρωπιστικές οργανώσεις, εταιρείες ιδιωτικού και δημόσιου δικαίου, καθώς και εκπαιδευτικοί και ερευνητικοί οργανισμοί.¹⁰⁶

3.2.5 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με σκοπό την ενίσχυση της ένταξης στο πεδίο της αγοράς εργασίας, ξεκίνησε την πρωτοβουλία «**Employers together for integration**», ως απόφαση της δεύτερης συνάντησης του ευρωπαϊκού διαλόγου για την ένταξη, στις 23 Μάϊου του 2017. Σκοπός είναι, οι εργοδότες να μπορέσουν να υποστηρίξουν την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Οι εργοδότες μπορούν να συμμετέχουν σε αυτή την πρωτοβουλία, περιγράφοντας τις τρέχουσες και μελλοντικές ενέργειες τους, για την υποστήριξη της ένταξης των προσφύγων και των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό τους.¹⁰⁷ Επίσης, το διαδικτυακό εργαλείο «**Skills profile tool for Third Country Nationals**», βοηθά τους οργανισμούς που εργάζονται με υπηκόους τρίτων χωρών και τους υποστηρίζει στην τεκμηρίωση των δεξιοτήτων, των προσόντων και της εργασιακής τους εμπειρίας. Το εργαλείο αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.¹⁰⁸

3.2.6 ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΣΑΡΑΓΟΣΑ

Η 11^η βασική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πολιτική ένταξης μεταναστών, αναφέρει ότι η ανάπτυξη σαφών στόχων, δεικτών και μηχανισμών αξιολόγησης είναι απαραίτητη για την προσαρμογή της πολιτικής, την αξιολόγηση της προόδου της ένταξης και την αποτελεσματικότερη ανταλλαγή πληροφοριών. Οι δείκτες ένταξης των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χρησιμοποιούν τα δεδομένα της Eurostat και προέρχονται από την Διακήρυξη της Σαραγόσα, που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2010, από τους αρμόδιους για την ένταξη, υπουργούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις 3-4 Ιουνίου 2010, από το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων. Ο στόχος είναι, να υποστηριχθεί η παρακολούθηση της κατάστασης των μεταναστών, προκειμένου να ενισχυθεί η σύγκριση μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα κράτη μέλη συμφώνησαν ότι οι δείκτες πρέπει να

¹⁰⁶ European Commission., Migration and Home Affairs, *Asylum, Migration, and Integration Fund (AMIF)*.

¹⁰⁷ European Commission., *Employers Together for Integration*.

¹⁰⁸ European Commission., *Skills Profile Tool for Third Country Nationals*.

οριστούν σε υπάρχοντα και συγκρίσιμα δεδομένα για τα περισσότερα κράτη μέλη, περιορισμένα σε αριθμό, συγκρίσιμα με την πάροδο του χρόνου, παραγωγικά και αποδοτικά, εύκολα στην κατανόηση και την επικοινωνία και επικεντρωμένα στο αποτέλεσμα. Τέσσερις είναι οι τομείς ένταξης που έχουν προσδιοριστεί, βασισμένοι σε εθνικές εμπειρίες και κοινούς τομείς και αρχές. Η απασχόληση, είναι ένα ζωτικό μέρος της διαδικασίας ένταξης και οι προσπάθειες στην εκπαίδευση είναι απαραίτητες για να βοηθήσουν τους μετανάστες να γίνουν επιτυχημένοι και πιο ενεργοί στην κοινωνία. Η κοινωνική ένταξη είναι σημαντική, όχι μόνο για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αλλά και για την είσοδο στην κοινωνία γενικότερα. Η συμμετοχή των μεταναστών στη δημοκρατική διαδικασία, ως ενεργοί πολίτες, υποστηρίζει την ένταξή τους και ενισχύει την αίσθηση του ανήκειν. Όπως συνιστάται, οι δείκτες συγκρίνουν, συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες του γενικού πληθυσμού και του πληθυσμού μεταναστών: τόσο για τους υπηκόους τρίτων χωρών όσο και για τους γεννημένους σε άλλη χώρα από αυτή που διαμένουν, καθώς για τους άνδρες και τις γυναίκες. Οι δείκτες πρέπει να είναι σύμφωνοι με τους βασικούς δείκτες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», που στοχεύουν στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Υπάρχουν τρεις βασικοί στόχοι πολιτικής για τη χρήση δεικτών ένταξης: κατανόηση των πλαισίων ένταξης και των αποτελεσμάτων ένταξης των μεταναστών, αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των πολιτικών και ενσωμάτωση της ένταξης στις γενικές πολιτικές.¹⁰⁹

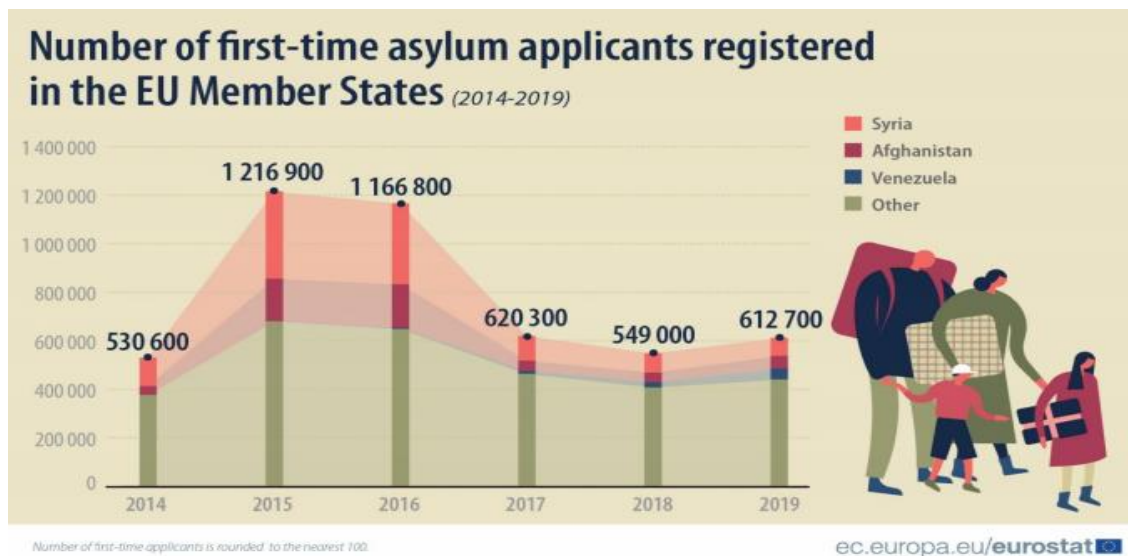
3.3 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

3.3.1 ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΣΥΛΟΥ

Σύμφωνα με το διάγραμμα 1 και 2, το 2019, τα 27 κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχτηκαν 612.700 αιτήσεις ασύλου για διεθνή προστασία, από ανθρώπους τρίτων χωρών, οι οποίοι διέσχισαν για πρώτη φορά τα ευρωπαϊκά σύνορα. Ο αριθμός σημείωσε 12% αύξηση σε σχέση με το έτος 2018, κατά το οποίο ο αριθμός των αιτήσεων ήταν 549.000. Συγκριτικά όμως με το 2015, που θεωρείται ως έτος αιχμής, το ποσοστό έχει μειωθεί περίπου στο μισό. Το 2015 καταχωρήθηκαν 1.216.900 αιτήσεις ασύλου για πρώτη φορά. Οι άνθρωποι που αιτήθηκαν άσυλο το 2019 προέρχονται από την Συρία και το Αφγανιστάν, με αριθμό αιτήσεων ασύλου 74.400 και 52.500 αντίστοιχα. Επίσης, το 2019 τα κράτη -μέλη δέχτηκαν 44.800 αιτήσεις ασύλου από ανθρώπους που έχουν χώρα καταγωγής την Βενεζουέλα. Η Γερμανία δέχτηκε τις περισσότερες αιτήσεις ασύλου κατά την διάρκεια του έτους 2019, με συνολικό ποσοστό 23%

¹⁰⁹ European Commission., European Web Site on Migration.

επί του συνόλου των αιτήσεων που δέχτηκαν τα κράτη – μέλη, το οποίο αντιστοιχεί σε 142.400 αιτήσεις. Ακολουθούν η Γαλλία με ποσοστό 20%, το οποίο αντιστοιχεί σε 119.900 αιτήσεις, η Ισπανία με ποσοστό 19% που αντιστοιχεί 115.200 αιτήσεις, η Ελλάδα με ποσοστό 12% με 74.900 αιτήσεις και η Ιταλία με ποσοστό 6% και 35.000 αιτήσεις. Η Ισπανία παρουσίασε αύξηση των αιτήσεων συγκριτικά με το έτος 2018, με 62.400 περισσότερες αιτήσεις. Η πρώτη χώρα καταγωγής των αιτούντων άσυλο είναι η Συρία από 2013 έως σήμερα, και ακολουθεί το Αφγανιστάν. Η Ελλάδα δέχτηκε σχεδόν τις μισές αιτήσεις ασύλου από ανθρώπους που έχουν χώρα καταγωγής το Αφγανιστάν.¹¹⁰

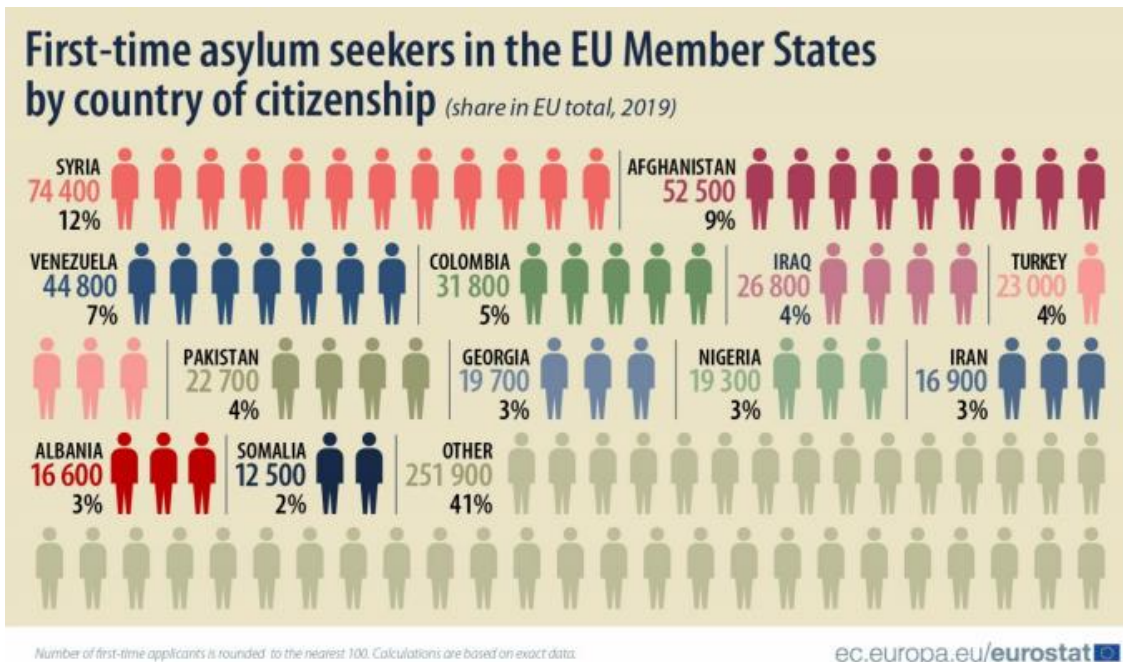

Διάγραμμα 1

Αιτήσεις που δέχτηκαν τα κράτη-μέλη κατά έτος, 2014-2019,

πηγή: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10554400/3-20032020-AP-N.pdf/6ee052a9-ffb8-d170-e994-9d5107def1a8>

¹¹⁰ Eurostat., (2020). *Asylum in EU member States*.

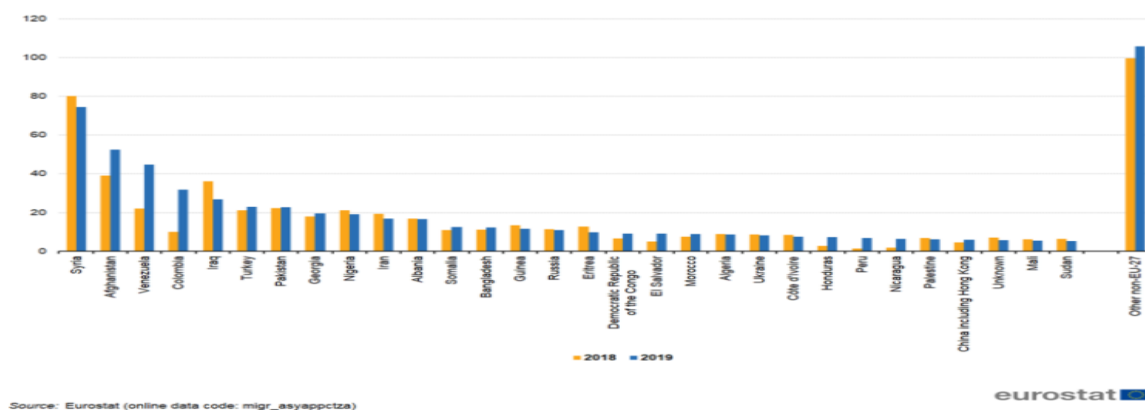

Διάγραμμα

Αιτήσεις που δέχτηκαν τα κράτη-μέλη κατά εθνικότητα, 2019,

πηγή:<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10554400/3-20032020-AP-EN.pdf/6ee052a9-ffb8-d170-e994-9d5107def1a8>

Στο διάγραμμα 3, φαίνονται οι αιτήσεις που δέχτηκαν τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά την χρονική περίοδο 2018-2019. Το μεγαλύτερο ποσοστό, 80% κατέχει η Συρία, ακολουθεί το Αφγανιστάν, 40% και η Βενεζουέλα 22%.

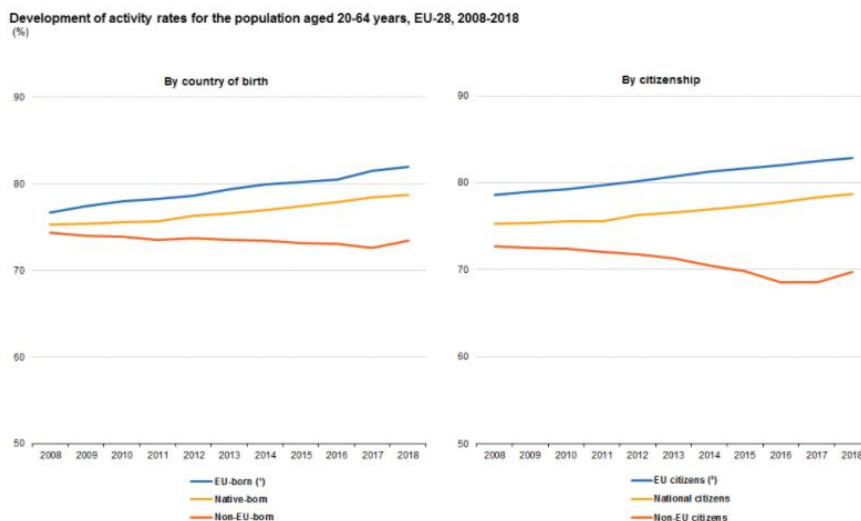

Διάγραμμα 3

Αιτήσεις που δέχτηκαν τα κράτη-μέλη, 2018-2019, πηγή:[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Figure_2_Countries_of_origin_of_\(non-EU\)_asylum_seekers_in_the_EU-27_Member_States,_2018_and_2019_v3.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Figure_2_Countries_of_origin_of_(non-EU)_asylum_seekers_in_the_EU-27_Member_States,_2018_and_2019_v3.png)

3.3.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας, μπορεί να μετρηθεί με βάση το ποσοστό δραστηριότητας, το οποίο παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό του εργατικού δυναμικού, ηλικίας 20-64 ετών, ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Αυτός ο δείκτης, είναι ένας από τους βασικούς δείκτες της Σαραγόσα για τη μέτρηση της ένταξης των μεταναστών. Το ποσοστό δραστηριότητας του εργατικού δυναμικού των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ποικίλλει ανάλογα με τη χώρα γέννησης ή την ιθαγένεια. Κατά την περίοδο από το 2008 έως το 2018, τα άτομα που δεν έχουν γεννηθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατέγραψαν συστηματικά χαμηλότερα ποσοστά δραστηριότητας από ό,τι οι συνομήλικοί τους που γεννήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ή τον γηγενή πληθυσμό του κράτους-μέλους. Οι διαφορές αυξάνονται με την πάροδο του χρόνου. Το 2017 υπήρξε μια αλλαγή στις εξελίξεις, το 2018 το ποσοστό δραστηριότητας των ατόμων που γεννήθηκαν εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυξήθηκε με ταχύ ρυθμό. Το 2018, το ποσοστό δραστηριότητας του εργατικού δυναμικού που γεννήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση και διαμένει σε κάποιο κράτος-μέλος, ήταν 82,0%, σε σύγκριση με το 78,7% για τον πληθυσμό που γεννήθηκε και διαμένει στο ίδιο κράτος-μέλος, και το 73,4% για τα άτομα που γεννήθηκαν εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το διάγραμμα 4.¹¹¹

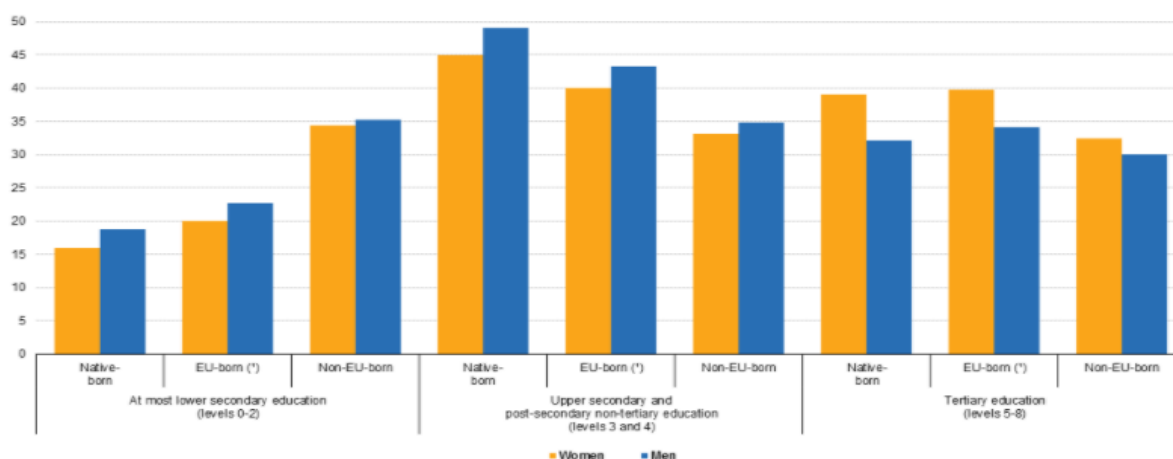
Διάγραμμα 4

Ανάπτυξη του ποσοστού δραστηριότητας μεταξύ των ηλικιών 20-64 στα κράτη-μέλη, 2018-2019,

Πηγή: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators

¹¹¹ Eurostat., *Migrant Integration Statistics-Labour Market*.

3.3.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Διάγραμμα 5

Κατανομή πληθυσμού ηλικιακής ομάδας 25-54, ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο, τον τόπο γέννησης και το φύλο, στα κράτη-μέλη. Πηγή: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_-_education

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 5, το ποσοστό των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ηλικιακής ομάδας 25-54, κατά το 2018, ήταν υψηλότερο στις γυναίκες από ό, τι στους άνδρες. Το 2018, το ποσοστό των γυναικών σε ηλικία εργασίας, με τριτοβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης ήταν σταθερά υψηλότερο από το ποσοστό των ανδρών και στις τρεις υποομάδες του πληθυσμού που περιγράφονται λεπτομερώς στο Διάγραμμα 5. Το μεγαλύτερο χάσμα μεταξύ των φύλων, καταγράφηκε για τους γηγενείς σε ηλικία εργασίας, όπου το ποσοστό των γυναικών με τριτοβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης ανήλθε στο 39,0% σε σύγκριση με το 32,2% με των ανδρών, ενώ η διαφορά μεταξύ των φύλων 5,6%, για τους γεννημένους σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 3,2%, για τους γεννημένους εκτός χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα ποσοστά αντιστράφηκαν για τις δύο ανώτερες κατηγορίες εκπαίδευσης, με υψηλότερο ποσοστό να κατέχουν οι άνδρες σε αντίθεση με τις γυναίκες, σε ηλικία εργασίας. Το γεγονός αυτό παρατηρείται σε όλες τις ομάδες, στο γηγενή πληθυσμό, στο πληθυσμό που γεννήθηκε σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς στους γεννημένους εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹¹²

¹¹² Eurostat., *Migrant Integration Statistics – Education*.

3.3.4 ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

✓ **Παροχή σταθερών αδειών διαμονής κατά την επαγγελματική εκπαίδευση.**

Για να αυξήσει την ασφάλεια δικαίου για τους εργοδότες, η Γερμανία εφάρμοσε ένα νέο σύστημα το 2016 που επιτρέπει στους αιτούντες άσυλο αλλά και στα άτομα που έχουν λάβει απορριπτική απόφαση στο αίτημα ασύλου τους για διεθνή προστασία και δεν μπορούν να απελαθούν λόγω διοικητικών και άλλων παραγόντων, να συμμετέχουν σε στο σύστημα μαθητείας. Το πρόγραμμα εγγυάται ότι κατά την διάρκεια της μαθητείας, η οποία συνήθως διαρκεί τρία χρόνια, μπορούν να παραμείνουν στην χώρα, ακόμη κι αν η αίτηση ασύλου τους έχει απορριφθεί. Επιπλέον, αν βρουν εργασία τελειώνοντας την εκπαίδευσή τους, έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν στην Γερμανία για δυο ακόμα χρόνια. Αυτός ο κανονισμός, δημιουργεί ισχυρά κίνητρα στους πρόσφυγες, ώστε να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους και να αναζητήσουν εργασία. Επίσης μετριάξει τον κίνδυνο για τους εργοδότες, οι οποίοι αισθάνονται ότι η επένδυσή τους στην επαγγελματική κατάρτιση είναι αποδοτική και πως όσοι την έλαβαν δε θα χρειαστεί να εγκαταλείψουν την χώρα.

ΔΑΝΙΑ

✓ **Παροχή εξατομικευμένων πληροφοριών για τους εργοδότες.**

Η κύρια Δανική Ένωση Εργοδοτών, η Δανική Συνομοσπονδία Βιομηχανίας, έχει δημιουργήσει μια τηλεφωνική γραμμή επικοινωνίας για τα μέλη της, με σκοπό να παρέχει στοχοθετημένες συμβουλές σχετικά με την πρόσληψη προσφύγων. Παρέχεται ατομική καθοδήγηση από ειδικούς στον τομέα της εργασίας και της νομοθεσίας για την μετανάστευση. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται κυμαίνονται από νομικές υποχρεώσεις και απαιτήσεις έως τη διαθεσιμότητα επιδοτήσεων σε μισθούς και προγράμματα κατάρτισης. Επιπλέον, η υπηρεσία προσφέρει πληροφορίες για το πως να έρθει σε επαφή ο εργοδότης με τον πρόσφυγα και ποιες κυβερνητικές υπηρεσίες μπορούν να παρέχουν περαιτέρω υποστήριξη. Τα ερωτήματα μπορούν να σταλούν και με e-mail και να απαντηθούν εντός 24 ωρών.

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

- ✓ **Αντιστοίχιση με πρακτική άσκηση, διασφαλίζοντας παράλληλα συμμόρφωση με την νομοθεσία.**

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το πρόγραμμα “Bridges”, συνδέει πρόσφυγες με εργοδότες που προσφέρουν ευκαιρίες εργασίας μικρής διάρκειας, περίπου 23 μερών.

ΔΑΝΙΑ, ΣΟΥΗΔΙΑ, ΝΟΡΒΗΓΙΑ

- ✓ **Χαρτογράφηση ικανοτήτων.**

Στην Δανία, η χαρτογράφηση ικανοτήτων ξεκινά από την φάση της υποδοχής. Σκοπός είναι να ενημερωθούν οι δήμοι και να αναλάβουν την στέγαση των προσφύγων ανάλογα με την ζήτηση που υπάρχει στην τοπική αγορά εργασίας. Η χαρτογράφηση πραγματοποιείται με συνεντεύξεις ανά άτομο ή οικογένεια και ξεκινά από τα κέντρα ασύλου. Τον Ιανουάριο του 2017, η νέα Δανική Υπηρεσία Επιστήμης και Ανώτατης Εκπαίδευσης, δημιούργησε μια γραμμή επικοινωνίας συμβουλευτικής υποστήριξης για όσους ασχολούνται με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων των προσφύγων. Επιπλέον, το Υπουργείο Παιδείας της Δανίας ανέπτυξε μια πλατφόρμα, την «My competence portfolio», που επιτρέπει στα άτομα να δημιουργήσουν μια σύντομη περιγραφή του εκπαιδευτικού τους ιστορικού.

Στην Σουηδία, τα ηλεκτρονικά χαρτοφυλάκια μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους αιτούντες άσυλο για να δημιουργήσουν ένα αρχικό προφίλ δεξιοτήτων, μέσω μιας εφαρμογής για κινητά. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα που χρησιμοποιεί πολύγλωσσους, διαδικτυακούς οδηγούς για διαφορετικά επαγγέλματα προκειμένου να βοηθήσει τους πρόσφυγες να αξιολογήσουν τις δεξιότητες και τα προσόντα τους σε σχέση με τα επαγγέλματα.

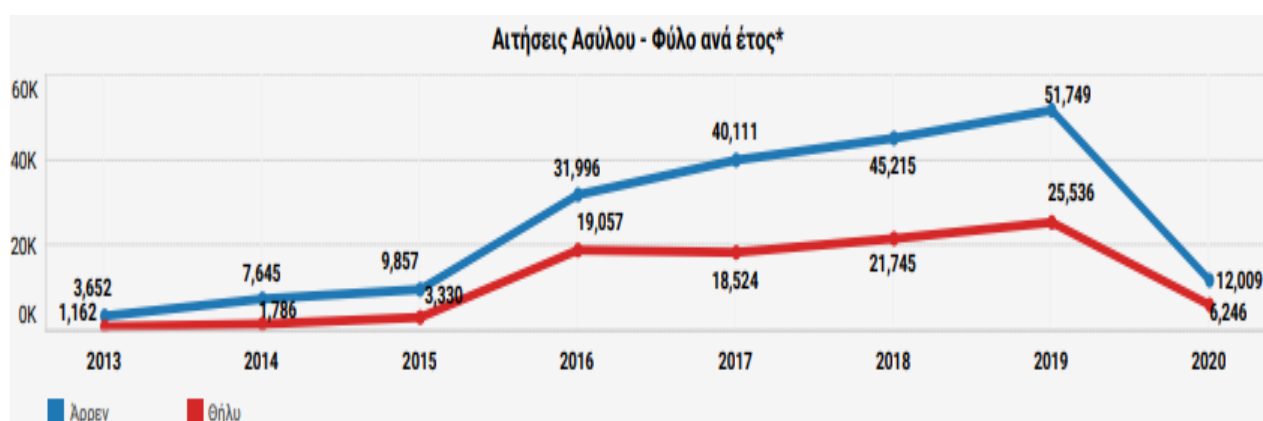
Στην Νορβηγία, αναπτύχθηκε μια γρήγορη διαδικασία αξιολόγησης προσόντων για τους εργοδότες που τους επιτρέπει να ελέγχουν τα εκπαιδευτικά διαπιστευτήρια των προσφύγων. Οι εργοδότες καλούνται να συμπληρώσουν μια ηλεκτρονική πλατφόρμα, αναφέροντας το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των υποψηφίων και εντός πέντε εργάσιμων ημερών παρέχεται ανατροφοδότηση από την Νορβηγική Υπηρεσία Διασφάλισης Ποιότητας στην Εκπαίδευση σχετικά με το αν τα προσόντα είναι διαπιστευμένα και ισοδύναμα με ένα Νορβηγικό πτυχίο.¹¹³

¹¹³ OECD/ UNHCR., (2018). *Engaging with Employers in the Hiring of Refugees*.

3.3 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ

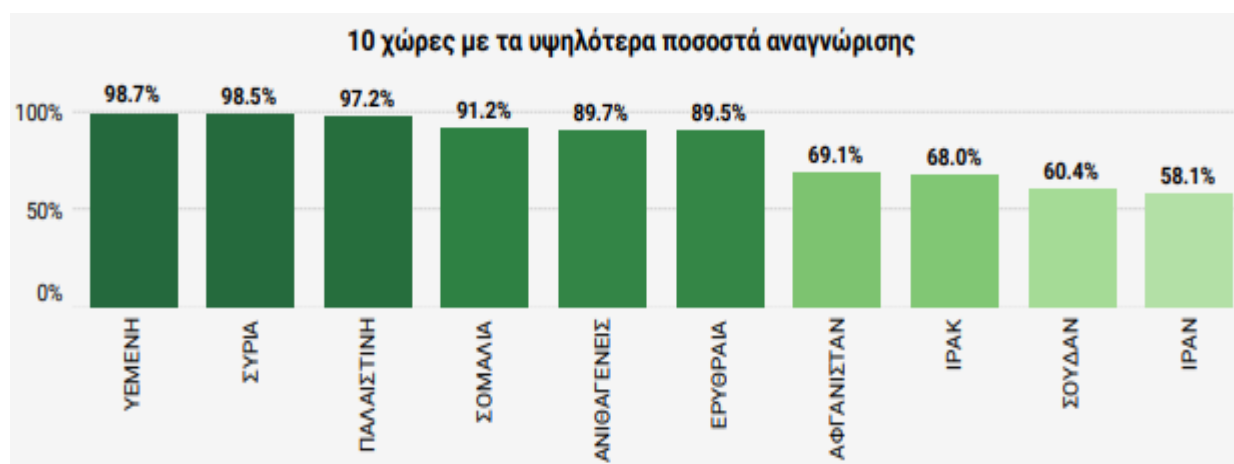
3.3.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που είναι αναρτημένα στην Υπηρεσία Ασύλου, η εικόνα για τα αιτήματα ασύλου που δέχθηκε η Ελλάδα από τις 07.06.2013 έως 29.02.2020 ανά φύλο, απεικονίζονται στο διάγραμμα 6. Ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων που αναφέρεται στο παραπάνω χρονικό διάστημα είναι 299,620. Στο διάγραμμα 7 και στο διάγραμμα 8 αντίστοιχα αναφέρονται οι χώρες προέλευσης με τα υψηλότερα και χαμηλότερα ποσοστά αναγνώρισης.¹¹⁴

Διάγραμμα 6

Αιτήσεις ασύλου ανά φύλο στην Ελλάδα, πηγή:http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2020/03/Greek_Asylum_Service_data_February_2020_gr.pdf

Διάγραμμα 7

Χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά αναγνώρισης, πηγή:http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2020/03/Greek_Asylum_Service_data_February_2020_gr.pdf

¹¹⁴ Υπηρεσία Ασύλου., Στατιστικά Στοιχεία.

Διάγραμμα 8

Χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά αναγνώρισης, πηγή:http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2020/03/Greek_Asylo_Service_data_February_2020_gr.pdf

3.3.2 ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ

Η πρώτη Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη στην Ελλάδα, δημιουργήθηκε το 2013. Πριν από το 2013, η ένταξη στην ελληνική κοινωνία γίνονταν με ad hoc μέτρα και διαδικασίες. Τα Συμβούλια Ένταξης των Μεταναστών (ΣΕΜ) και οι Υπηρεσίες μιας Στάσης (One Stop Shop), αποτελούν δύο παραδείγματα μέτρων τύπου ad hoc. Αναλυτικότερα, στις Υπηρεσίες μιας Στάσης, οι μετανάστες μπορούσαν να ενημερώνονται για τα απαραίτητα έγγραφα που χρειάζονται για να υποβάλλουν αίτηση για άσυλο, για ανανέωση άδειας διαμονής και να λαμβάνουν πληροφορίες που σχετίζονται με αυτά τα θέματα. Η φιλοσοφία των Υπηρεσιών μιας Στάσης είναι κοινή με αυτή των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ). Το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών, υπάρχει σε κάθε δήμο της χώρας και αποτελεί συμβουλευτικό όργανο. Τα μέλη του μπορεί να είναι, εκπρόσωποι μεταναστευτικών κοινοτήτων, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και δημοτικοί σύμβουλοι. Ο σκοπός των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών είναι, η καταγραφή των αναγκών και των προβλημάτων που αφορούν την ένταξη, των νόμιμων εγκατεστημένων μεταναστών και έπειτα, η χάραξη της ενταξιακής πολιτικής του εκάστοτε δήμου. Παρόλα αυτά, υπάρχουν μεγάλες διαφορές από δήμο σε δήμο, ακόμα και από τους μεγάλους δήμους, όπως Αθήνας και Θεσσαλονίκης, και αυτό αποτελεί μια αδυναμία στην λειτουργία τους. Ακόμα, σε αρκετούς δήμους τα Συμβούλια Μεταναστών είναι ανενεργά. Στην Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη του 2013, υπάρχουν αρκετές αναφορές στο «Κοινό Πρόγραμμα για την Ένταξη» και στην «Διακήρυξη της Ευρωπαϊκής Υπουργικής Διάσκεψης της Σαραγόσας για την Ένταξη». Γενικότερα, η Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη του 2013, έχει μια θετική κλίση προς δομική ενσωμάτωση, δηλαδή την αφομοίωση. Η δημιουργία των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και των One Stop Shop, αποτελούν μια

πρωτοπορία για την μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα. Αναφορικά με τα επόμενα βήματα, μετά το 2013 που έχουν γίνει, σε επίπεδο χάραξης πολιτικής για την ένταξη, είναι τα εξής:

- Η αναθεώρηση του Νόμου για την Ιθαγένεια, (4332/2015)
- Ο Μεταναστευτικός Νόμος, (4375/2016)
- ΘΑΛΗΣ II, Μητρώο Ένταξης ΜΚΟ, 2016
- Πρόγραμμα ένταξης παιδιών προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα, από το Υπουργείο Παιδείας, (2016/2017)
- Αξιολόγηση του παραπάνω προγράμματος (2017/2018)
- Η Εθνική Στρατηγική Ένταξης του 2018.

Το βασικό νομοθετικό πλαίσιο της μετανάστευσης στην Ελλάδα, ορίζεται από τον Νόμο για την Ιθαγένεια και από τον Μεταναστευτικό Νόμο. Ο Νόμος για την Ιθαγένεια έχει ανανεωθεί δύο φορές, το 2010 και 2015. Η πρώτη ανανέωση αναφέρεται στην διαδικασία αίτηση ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τους υπηκόους τρίτων χωρών καθώς και στα δικαιώματά τους, ως νόμιμους διαμένοντες, και η δεύτερη, στις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής με σκοπό την εποχιακή εργασία. Επιπλέον, δημιουργείται η Ειδική Γραμματεία Ιθαγένειας και δίνεται η δυνατότητα απόκτηση Ιθαγένειας σε παιδιά μεταναστών που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Ο Μεταναστευτικός Νόμος (4375/2016), ορίζει το πλαίσιο χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, δημιουργεί την Γενική Γραμματεία Υποδοχής και οργανώνει την λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου, της Αρχής Προσφύγων και της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Θέτει επίσης, τις προϋποθέσεις για την είσοδο στην αγορά εργασίας και την απασχόληση των αναγνωρισμένων δικαιούχων διεθνούς προστασίας, των αιτούντων διεθνή προστασία καθώς και όσων τους έχει χορηγηθεί καθεστώς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους στην Ελλάδα. Όσον αφορά το πρόγραμμα ένταξης παιδιών προσφύγων και μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2016-2017, το οποίο εφαρμόστηκε από το Υπουργείο Παιδείας, αφορούσε τα παιδιά που διέμεναν σε δομές ή κέντρα φιλοξενίας του ελληνικού κράτους. Συνολικά, 20.000 παιδιά εντάχθηκαν σε 800 τάξεις υποδοχής. Στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου υπάρχουν κέντρα φιλοξενίας, δημιουργήθηκαν Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ), μέσα στις υπάρχουσες σχολικές μονάδες. Τα μαθήματα λάμβαναν χώρα κατά τις απογευματινές ώρες, με μέγιστη χωρητικότητα ανά τμήμα, 20 μαθητές. Για την υποστήριξη της λειτουργίας του προγράμματος, δημιουργήθηκε η θέση Συντονιστής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ). Η αποτίμηση που

παραπάνω προγράμματος από την Επιστημονική Ομάδα για τη Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων, για την περίοδο Μάρτιος 2016- Απρίλιος 2017, πέρα από την έλλειψη οργανογράμματος και σωστού συντονισμού, καθώς και την περιττή γραφειοκρατία, αναφέρει πως οι συνεχείς μετακινήσεις του προσφυγικού πληθυσμού και οι αλλαγές στην χωροταξία των Κέντρων Φιλοξενίας Προσφύγων, οδηγούν σε κενά κατά την καταγραφή, αλλά και λάθος επιλογές σχολικών μονάδων για την λειτουργία ΔΥΕΠ. Επιπροσθέτως, στα νησιά, ο αριθμός των παιδιών που δεν είχαν πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση ήταν πολύ μεγάλος. Επιπλέον, δεν λειτουργούσαν νηπιαγωγεία στα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων.¹¹⁵

Η Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη, όπως δημοσιεύτηκε από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής του 2018, περιλαμβάνει στρατηγικούς και τακτικούς στόχους, διαμορφωμένους σύμφωνα με τα τοπικά, ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα. Οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές είναι οι εξής:

1. Στόχο αποτελεί η ένταξη και η ομαλή είσοδος στην ελληνική κοινωνία, των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των αιτούντες άσυλο που διαμένουν στην χώρα προσωρινά ή σκοπεύουν να παραμείνουν μετά την αναγνώρισή τους σε καθεστώς προστασίας.
2. Βασικός σκοπός είναι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της ένταξης των μεταναστών και των μεταναστριών, οι οποίοι αδυνατούν να διατηρήσουν το καθεστώς νόμιμης διαμονής λόγω της οικονομικής κρίσης, μέσω της διευκόλυνσης στην επαναφοράς της νομιμότητάς τους.
3. Η ενδυνάμωση της Αυτοδιοίκησης και η εμπλοκή της, ως κύριος παράγοντα στην συνδιαμόρφωση και στην εφαρμογή πολιτικών ένταξης, αλλά και στο σχηματισμό κατάλληλου περιβάλλοντος για την προσθήκη δήμων και περιφερειών στην διαδικασία της ένταξης.
4. Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης της κοινωνίας υποδοχή σχετικά με τα οφέλη της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία, με τελικό στόχο την διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.
5. Η συνοχή στην πολιτική ένταξης, όλων των εμπλεκόμενων φορέων και η ενδυνάμωση της επίδρασης των ενταξιακών δράσεων, μέσω της δημιουργίας κοινού συντονιστικού πλαισίου με οριζόντιο χαρακτήρα.

¹¹⁵ ΔιαΝΕΟσις., (2020). *Συγκριτική Ανάλυση Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων στην Ελλάδα*, (σελ.41-44).

6. Η συνεργασία και ο συντονισμός με διεθνείς, ιδιωτικούς και διακρατικούς φορείς και Κοινωνίες των Πολιτών, με στόχο την αλληλοσυμπλήρωση και την συνοχή στη διαδικασία ένταξης.
7. Την ψηφιοποίηση της διαδικασίας χορήγησης αδειών διαμονής, κίνηση η οποία αποτελεί εκσυγχρονισμό της όλης διαδικασίας, διευκολύνει στην ταχύτερη εξυπηρέτηση και συγχρονίζεται με τους στόχους της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.
8. Την ενημέρωση των μεταναστών και μεταναστριών, σε έγκυρο επίπεδο, σχετικά με τις εξελίξεις στην μεταναστευτική πολιτική, των δράσεων που υπάρχουν και που μπορούν οι ίδιοι να ωφεληθούν, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο καθώς και για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους στην διαδικασία της ένταξης.¹¹⁶

Η νέα Στρατηγική για την Ένταξη, είναι ένα σημείο αναφοράς καθώς καταγράφει και συγκεντρώνει όλες τις απαραίτητες δράσεις σε ένα κείμενο. Διαθέτει περισσότερες λεπτομέρειες από το κείμενο του 2013, δίνει περισσότερη έμφαση στην υποδοχή και στην πρώιμη ένταξη, χωρίς όμως να επικεντρώνεται στην μακροχρόνια ένταξη. Όμως, δε εξηγεί με σαφήνεια τον τρόπο ένταξης των πολιτικών αυτών στη δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση. Στην Στρατηγική του 2013, δίνεται έμφαση στο μοντέλο της αφομοίωσης, στην υιοθέτηση δηλαδή, από τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, του κυρίαρχου κοινωνικού και πολιτισμικού μοντέλου. Στην Στρατηγική του 2018, η έμφαση δίνεται στο μοντέλο της κοινωνικής ένταξης, όπου απώτερος στόχος είναι επικράτηση της διαπολιτισμικότητας, της δημιουργίας δηλαδή, κοινού τόπου αναφοράς μεταξύ γηγενών και μεταναστών, μέσω αμοιβαίας προσπάθειας. Τελικά, η νέα Στρατηγική για την Ένταξη, αποτελεί ένα βασικό βήμα για την δημιουργία ουσιαστικού πλαισίου μεταναστευτικής πολιτικής. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα, συνεχίζει να μην διαθέτει αυτούσια και ανεπτυγμένη νομοθεσία για την ένταξη. Πέραν των φορέων που εμπλέκονται με το κομμάτι της ένταξης, υπουργεία, ΟΤΑ, και ΜΚΟ, που παρέχουν μαθήματα ελληνικών, η Ελλάδα δεν έχει ενιαίο ενταξιακό πρόγραμμα εκπαίδευσης, πρακτικής απασχόλησης για πολίτες τρίτων χωρών και αρωγή του πολίτη. Ακόμη, δεν υπάρχει μηχανισμός αξιολόγησης της ενταξιακής πολιτικής.¹¹⁷

¹¹⁶ Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής., (2019). *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*., (σελ. 35-36).

¹¹⁷ ΔιαΝΕΟσις., (2020). *Συγκριτική Ανάλυση Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων στην Ελλάδα*., (σελ. 45-50).

3.3.3 ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ – ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

➤ ΣΤΕΓΑΣΗ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΣΤΙΑ – ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΤΕΓΑΣΗ

Το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ υλοποιείται στην Ελλάδα, από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Σκοπός του προγράμματος είναι η παροχή στέγασης σε διαμερίσματα, αλλά και η οικονομική στήριξη των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, μέσω προπληρωμένων καρτών. Η στέγαση σε διαμερίσματα, αρχικά βελτιώνει τις συνθήκες διαβίωσης στην ζωή των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα και δημιουργεί ένα πρώτο σκαλοπάτι για την ένταξη. Η ένταξη στον αστικό ιστό, δίνει την δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες αλλά και στην εκπαίδευση. Έπειτα, η τοπική κοινωνία συνηθίζει στην συνύπαρξη με τα νέα μέλη της, αλλά αυτό ωφελείται και σε οικονομικό επίπεδο, καθώς ενοικιάζει τα διαμερίσματά της. Όσον αφορά στην οικονομική υποστήριξη μέσω προπληρωμένων καρτών που παρέχεται στους πρόσφυγες και στους αιτούντες άσυλο, σκοπό έχει την ενδυνάμωση του αισθήματος της αξιοπρέπειας αλλά και την δυνατότητα της επιλογής σχετικά με την κάλυψη των αναγκών τους. Ένα συγκεκριμένο μηνιαίο ποσό εισάγεται στην κάρτα τους και οι ίδιοι το διαχειρίζονται. Ακόμη, η τοπική κοινωνία ενισχύεται και πάλι οικονομικά μέσω της αγορά προϊόντων και υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, στο πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ στην Ελλάδα, υπάρχουν 256, 533 θέσεις στέγασης οι οποίες μοιράζονται αναλογικά στις εξής περιοχές: Νησιά (7%), Αττική (54%), Κεντρική Ελλάδα (8,2%), Βόρεια Ελλάδα (20,8%), Δυτική Ελλάδα (5,8%), και Κρήτη (4,2%). Το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ, χρηματοδοτήθηκε το 2017 και το 2018 από την Πολιτική Προστασία και την Ανθρωπιστική Βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από το 2019 χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹¹⁸

➤ ΥΓΕΙΑ - ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η ανθρωπιστική μη κυβερνητική οργάνωση «Γιατροί του Κόσμου», ιδρύθηκε το 1990. Αποτελεί μέλος του Διεθνούς Δικτύου των Γιατρών του Κόσμου. Μακροπρόθεσμος στόχος της οργάνωσης είναι η εξασφάλιση του βασικού δικαιώματος της πρόσβασης στην υγεία, σε

¹¹⁸ UNHCR., Estia.

όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, ιδεολογίας, σεξουαλικού προσανατολισμού και πολιτικών πεποιθήσεων.¹¹⁹ Οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας ήταν παρόντες και ενεργοί, από την αρχή της ανθρωπιστικής κρίσης προσφέροντας τις υπηρεσίες τους. Συνεχίζουν την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε υπηκόους τρίτων χωρών που φτάνουν στην Ελλάδα. Στην προσπάθεια αυτή, ενισχύουν τις υπάρχουσες δομές και τα προγράμματά τους και παρεμβαίνουν επίσης σε σημεία εισόδου όπως ο Έβρος, τα νησιά του Αιγίου και η Ειδομένη. Διατηρούν Ανοιχτά Πολυιατρεία, Υπνωτήριο Αστέγων και Κινητές Μονάδες σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Πάτρα και Χανιά. Ακόμη, προσαρμόζουν τις δράσεις τους σύμφωνα με τις ανάγκες που υπάρχουν στα νησιά, ενώ υλοποιούν καινοτόμες δράσεις όπως το Πρόγραμμα παρέμβασης σε πλοία που μεταφέρουν υπηκόους τρίτων χωρών στην ηπειρωτική Ελλάδα. Οι Γιατροί του Κόσμου είναι κυρίως αυτοχρηματοδοτούμενη οργάνωση.¹²⁰

➤ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ – ΎΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – SOLIDARITY NOW

Η οργάνωση Solidarity Now ιδρύθηκε το 2013 με σκοπό τη στήριξη ευάλωτων ομάδων, Ελλήνων, προσφύγων και μεταναστών. Οι προγραμματικές προτεραιότητες της οργάνωσης αφορούν την αξιοπρεπή διαβίωση, εκπαιδευτικές δράσεις ενσωμάτωσης, την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θέματα που αφορούν την στέγαση και υποστηρίζουν όσους πλήττονται από την οικονομική και την ανθρωπιστική κρίση. Διαθέτει δύο Κοινωνικά Κέντρα στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη όπου οι υπηρεσίες της προσφέρονται δωρεάν. Στο πλαίσιο της κοινωνικής ένταξης των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων, η Solidarity Now, δημιουργεί το πρόγραμμα **Education matters**, το οποίο υλοποιείται από τον Δεκέμβριο του 2017. Οι δράσεις του προγράμματος ανταποκρίνονται στις άμεσες ανάγκες των ωφελούμενων πληθυσμών, με στόχο την ενδυνάμωση των δυνατοτήτων τους, την καλύτερη ένταξή τους στην τοπική κοινωνία και στην αγορά εργασίας. Συνοπτικά το πρόγραμμα περιλαμβάνει: εκμάθηση της ελληνικής ως ξένη γλώσσα, εκμάθηση αγγλικών και γαλλικών, μαθήματα υπολογιστών κ.α. Οι δράσεις απευθύνονται σε παιδιά και ενήλικες. Στα Κοινωνικά Κέντρα της Solidarity Now, λειτουργεί και η υπηρεσία απασχολησιμότητας, όπου υποστηρίζει Έλληνες, μετανάστες και πρόσφυγες στην διαδικασία αναζήτησης εργασίας. Παρέχονται οι εξής υπηρεσίες: Παρέχεται εργασιακή συμβουλευτική, δημιουργία βιογραφικού σημειώματος, εκπαίδευση

¹¹⁹ Γιατροί του Κόσμου.

¹²⁰ Γιατροί του Κόσμου., (2016). *Προσφυγική-Μεταναστευτική Κρίση στην Ελλάδα.*, (σελ. 2-4).

στις δεξιότητες αναζήτησης εργασίας, προετοιμασία για συνέντευξη, θεματικά σεμινάρια, σύνδεση με υποψήφιους εργοδότες, πληροφόρηση και δικτύωση σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Τα προγράμματα της Solidarity Now, χρηματοδοτούνται από την Ύπατη Αρμοστεία, την UNICEF, το Open Society Foundation κ.α.¹²¹

➤ **ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ – ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (ΕΣΠ)**

Η μη Κυβερνητική Οργάνωση, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, δραστηριοποιείται από 1989 σε θέματα που αφορούν το άσυλο και ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα. Παρέχει καθημερινά δωρεάν υπηρεσίες συμβουλευτικού χαρακτήρα σε νομικά και κοινωνικά θέματα, σε πρόσφυγες και υπηκόους τρίτων χωρών που δικαιούνται διεθνή προστασία στην Ελλάδα. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνει στις πιο ευάλωτες περιπτώσεις όπως τα ασυνόδευτα ανήλικα, τα θύματα σωματεμπορίας κ.α. Σκοπός είναι τόσο η προστασία τους όσο και η ομαλή ένταξή τους στην Ελλάδα. Δραστηριοποιείται σε αρκετές περιοχές της χώρας όπως Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Έβρο, Ιωάννινα, Λέσβο, Χίο, Λέρο, Κω, Σάμο, Ρόδο και Ηράκλειο. Χρηματοδοτείται από Ευρωπαϊκά και Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα, από την Ύπατη Αρμοστεία, από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης καθώς και από Κοινοφελή Ιδρύματα, εταιρίες και ιδιώτες.¹²²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το βασικό ερώτημα που προκύπτει αναφορικά με την μεταναστευτική και προσφυγική κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, είναι αν θα καταφέρουν τελικά, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, να ενταχθούν στις κοινωνίες υποδοχής. Η ένταξη, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι μια διαδικασία αμφίδρομη. Στο προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, αναφέρθηκαν οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών, καθώς και το ενταξιακό πλαίσιο δράσεων στην Ελλάδα. Σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει το δεύτερο μέρος της εξίσωσης, τις δυνατότητες, δηλαδή, των υπηκόων τρίτων χωρών, να

¹²¹ Solidarity Now.

¹²² Greek Council of Refugees.

ενταχθούν, σύμφωνα με τις ικανότητές τους, το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο, σε σχέση πάντα με τα πραγματικά δεδομένα της σημερινής κοινωνικοπολιτικής κατάστασης.

4.1.1 ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Στόχος της έρευνας αυτής είναι να διερευνήσει και να κατανοήσει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, τόσο το κοινωνικό φαινόμενο, αλλά και την διαδικασία που αφορά τις δυνατότητες ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών στην κοινωνική και οικονομική ζωή της Ελλάδας και άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έρευνα, είναι πρωτογενής ποιοτική έρευνα πεδίου, και χωρίζεται σε δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο της έρευνας, διεξήχθη με τη χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο αποτελεί και την πρώτη μεθοδολογική επιλογή. Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε σε τέσσερις γλώσσες, αγγλικά, γαλλικά, αραβικά και περσικά. Έπειτα, το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε σε ωφελούμενους, υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι αποτελούν και την ομάδα στόχο, στο Κοινωνικό Κέντρο της Κάριτας Ελλάς και στο Blue Refuge Centre της Solidarity Now, στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Το δεύτερο στάδιο της έρευνας, διεξήχθη με την χρήση δομημένης μεθοδικής συνέντευξης στους εργασιακούς συμβούλους των δύο Κοινωνικών Κέντρων. Και στα δύο στάδια, οι συμμετέχοντες απάντησαν ανώνυμα. Τελικός σκοπός, είναι η σύγκριση των δύο μεθόδων, για την διεξαγωγή αποτελεσμάτων.

4.1.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Στο πρώτο στάδιο της έρευνας, η επιλογή του δείγματος ήταν τυχαία. Ήταν ωφελούμενοι των Κοινωνικών Κέντρων, υπήκοοι τρίτων χωρών, αιτούντες διεθνή προστασίας και αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, οι οποίοι διέμεναν στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης, σε διαμερίσματα του προγράμματος ΕΣΤΙΑ, σε κέντρα φιλοξενίας, σε διαμερίσματα που οι ίδιοι εκμίσθωναν ή ήταν άστεγοι. Οι ωφελούμενοι επισκέπτονταν τα Κοινωνικά Κέντρα για να χρησιμοποιήσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους. Ενημερώνονταν στην γλώσσα τους για την έρευνα και έπειτα επέλεξαν αν θα συμμετέχουν ή όχι. Στο δεύτερο στάδιο της έρευνας, η επιλογή των συμμετεχόντων ήταν πιο στοχευμένη. Αφορούσε εργασιακούς συμβούλους, οι οποίοι συνεργάζονται με τα δύο Κοινωνικά Κέντρα και υποστηρίζουν τους ωφελούμενους, υπηκόους τρίτων χωρών, να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω δομημένων ερωτήσεων.

4.2 ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

4.2.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Το ερωτηματολόγιο είναι η πρώτη μέθοδος έρευνας που χρησιμοποιήθηκε. Είναι ένα δομημένο ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος παρουσιάζει το εισαγωγικό σημείωμα και το δεύτερο, παρουσιάζει το κυρίως ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε σε τέσσερις γλώσσες. Στην αγγλική, την γαλλική, την περσική και την αραβική γλώσσα. Το κυρίως ερωτηματολόγιο, διαχωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναφέρονται οι ερωτήσεις 1 έως 11, όπου εξετάζουν τα βιογραφικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του ατόμου. Οι ερωτήσεις εξετάζουν το φύλο, την καταγωγή, την οικογενειακή κατάσταση, την μητρική γλώσσα, την νομική κατάσταση, την χρονική περίοδο διαμονής στην Ελλάδα, την γνώση της αγγλικής γλώσσας καθώς και αν υπάρχουν συγγενείς σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αναφέρονται οι ερωτήσεις 12 έως 21, όπου αποτελούν τον πυρήνα του ερωτηματολογίου. Οι ερωτήσεις εξετάζουν, το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο του ατόμου, την συμμετοχή του σε μαθήματα ελληνικών και σε προγράμματα κατάρτισης, την παρούσα επαγγελματική του κατάσταση και την επιθυμία να μείνει στην Ελλάδα.

Το ερωτηματολόγιο απάντησαν 100 ενήλικες πρόσφυγες ωφελούμενοι του Κοινωνικού Κέντρου της Κάριτας Ελλάς και του Blue Refuge Centre της Solidarity Now στην Θεσσαλονίκη, κατά την χρονική περίοδο 2017 – 2019.

4.2.2 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Αναφορικά με τις δυσκολίες συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, αξίζει να σημειωθούν οι κάποιες παρατηρήσεις. Αρχικά, το γλωσσικό εμπόδιο προσπεράστηκε εύκολα, με την συνεργασία των πολιτιστικών διαμεσολαβητών, οι οποίοι συνεργάζονταν με τα Κοινωνικά Κέντρα. Όποιες απορίες προέκυψαν κατά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, διευθετήθηκαν άμεσα. Η βασική δυσκολία που παρατηρήθηκε, αφορούσε την κατανόηση του λόγου για τον οποίο οι υπήκοοι τρίτων χωρών καλούνταν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Γιατί, δηλαδή, πρέπει να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο και ποιο όφελος θα έχουν από αυτό. Πολλοί ρώτησαν αν αυτό σχετίζεται με τη διαδικασία απόκτησης ασύλου. Έπειτα, από τις απαραίτητες επεξηγήσεις που δόθηκαν, αρκετοί ήταν αυτοί που δεν δέχτηκαν να συμπληρώσουν τελικά το ερωτηματολόγιο. Επιπλέον, η διαδικασία στο σύνολό της, ήταν αρκετά χρονοβόρα, επειδή απαιτούσε την ακριβή μετάφραση από την ελληνική γλώσσα στις μητρικές γλώσσες ή σε γλώσσες που ήταν απόλυτα κατανοητές στους

συμμετέχοντες. Οι πολιτιστικοί διαμεσολαβητές που δέχτηκαν να συνεργαστούν στη μετάφραση και την επιμέλεια του ερωτηματολογίου, έπρεπε να διατυπώσουν με σαφήνεια βασικές ερωτήσεις, όπως για παράδειγμα την ερώτηση που αναφέρεται στο εκπαιδευτικό υπόβαθρο, σε απόλυτη αντιστοιχία με τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών καταγωγής των ερωτηθέντων και του ελληνικού και κατ'έκταση ευρωπαϊκού συστήματος. Τέλος, η διανομή και συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, έπρεπε να γίνει με την παρουσία του πολιτιστικού διαμεσολαβητή για την αποφυγή λαθών κατά την συμπλήρωση του και σε περιπτώσεις όπου οι συμμετέχοντες δεν γνώριζαν ανάγνωση.

4.2.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Κατά την ερευνητική διαδικασία παρατηρήθηκαν ορισμένοι περιορισμοί. Στην διανομή και συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, η χρήση κοινής γλώσσας με τους υπηκόους τρίτων χωρών ήταν απαραίτητη. Δεδομένου αυτού, η υποστήριξη από πολιτισμικούς διαμεσολαβητές ήταν απαραίτητη για την επεξήγηση και κατανόηση της διαδικασίας. Έπειτα, λόγω αυτού του αρχικού περιορισμού, η έρευνα τοποθετήθηκε στα προαναφερόμενα κοινωνικά κέντρα και όχι σε κάποιον εξωτερικό χώρο. Ακολούθως, έπρεπε να δοθεί ειδική άδεια από τους υπεύθυνους των κοινωνικών κέντρων για την διεξαγωγή της έρευνας και για την υποστήριξη των πολιτιστικών διαμεσολαβητών του εκάστοτε κοινωνικού κέντρου. Η συνολική αυτή διαδικασία δεν ήταν ιδιαίτερα χρονοβόρα.

Στο δεύτερο μέρος της έρευνας, τις συνεντεύξεις με τους εργασιακούς συμβούλους, ο μοναδικός περιορισμός ήταν ο χρόνος. Η εύρεση κοινού χρόνου καθυστέρησε κατά πολύ την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων. Λόγω του αυξημένου φόρτου εργασίας και των προσωπικών υποχρεώσεων, οι συνεντεύξεις ολοκληρώθηκαν μέσα σε μια περίοδο δύο μηνών.

4.2.4 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Παρακάτω παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά των δεδομένων της έρευνας, για κάθε μια ερώτηση του ερωτηματολογίου, μέσω του πακέτου DescTools.¹²³

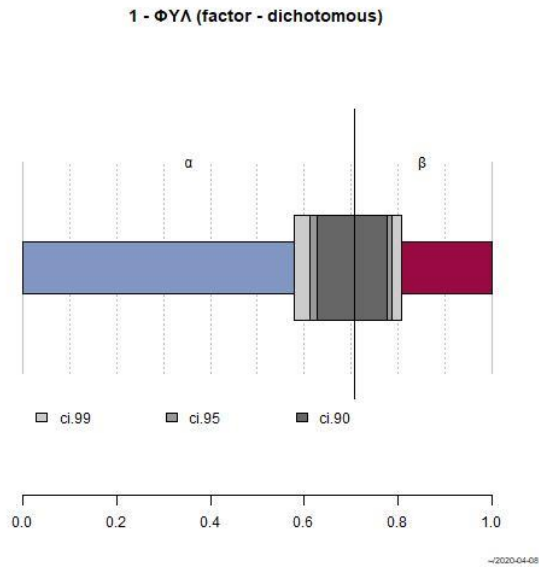
¹²³ Signorell, A., Aho, K., Alfons, A., Anderegg, N., Aragon, T., & Arppe, A. DescTools: Tools for descriptive statistics. (2016). *R package version 0.99, 18.*] της γλώσσας R, στο περιβάλλον RStudio.

4.2.4.1 ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

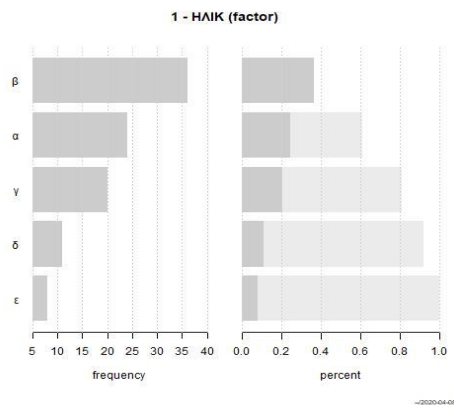
Οι ερωτήσεις 1-11 εξετάζουν τα δημογραφικά και βιογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων.

Στατιστικά στοιχεία:

- 1. Το φύλο των συμμετεχόντων.** Το 70,7% των ερωτηθέντων είναι άνδρες και το 29,3% γυναίκες.

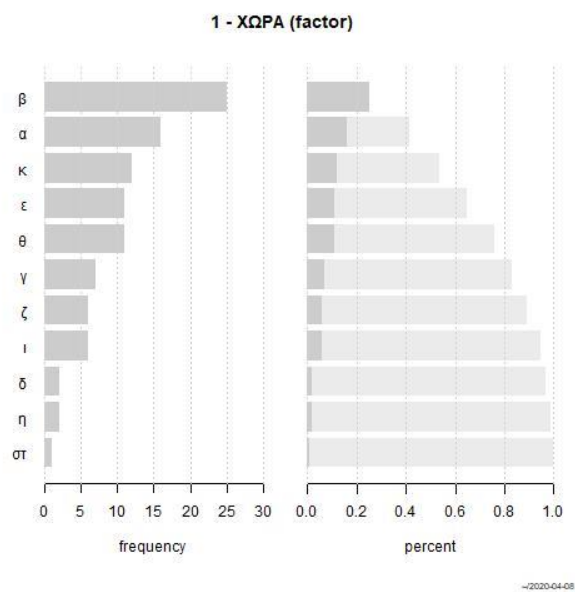

- 2. Η ηλικιακή ομάδα.** Το 36,4% των ερωτηθέντων ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 25-30, το 24,2% ανήκουν στην 18-24, το 20,2% στην 31-36, το 11,1% στην 37-45 και το 8,1% ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα άνω των 46 ετών.

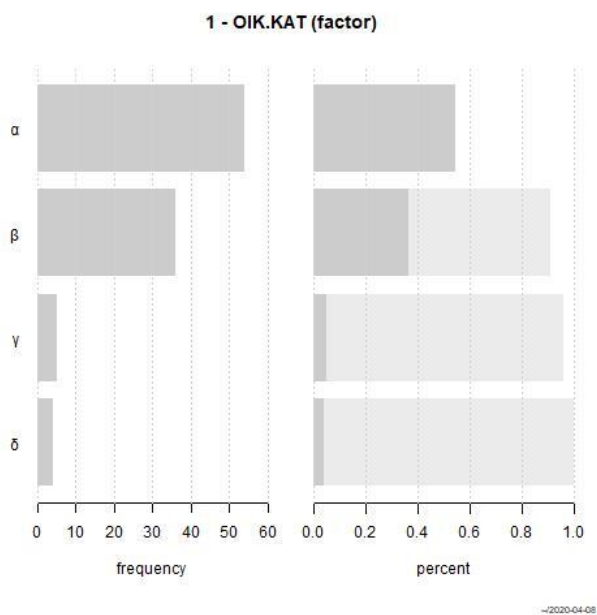

- 3. Χώρα καταγωγής.** Αναφορικά με την χώρα καταγωγής, το 25,3% των ερωτηθέντων κατάγεται από Ιράν, το 16,2% από τη Συρία, το 12,1% έχουν καταγωγή από χώρες όπως

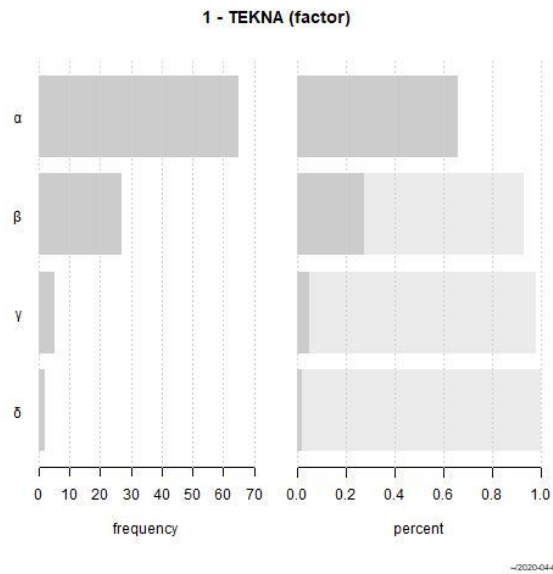
Σενεγάλη, Μπουρκίνα Φάσο, Τόγκο, Λίβανο, Υεμένη, Νέα Γουινέα και Ισραήλ, το 11,1% από το Πακιστάν, το 11,1% από το Κονγκό, το 7,1% από το Ιράκ, το 6,1% από το Μαρόκο, το 6,1% από το Καμερούν, το 2,0% από το Αφγανιστάν, και το 2,0% από Αλγερία.

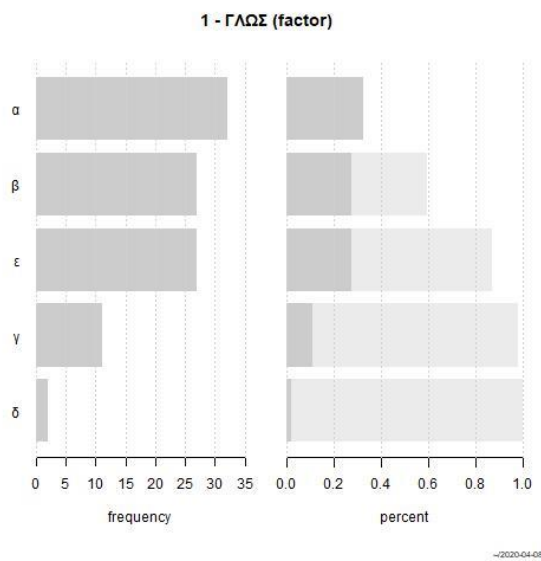
4. Οικογενειακή Κατάσταση. Το 54,5 % των ερωτηθέντων είναι άγαμοι, το 36,4% είναι έγγαμοι, το 5,1% διαζευγμένοι και το 4,0% είναι χήρου/ες.

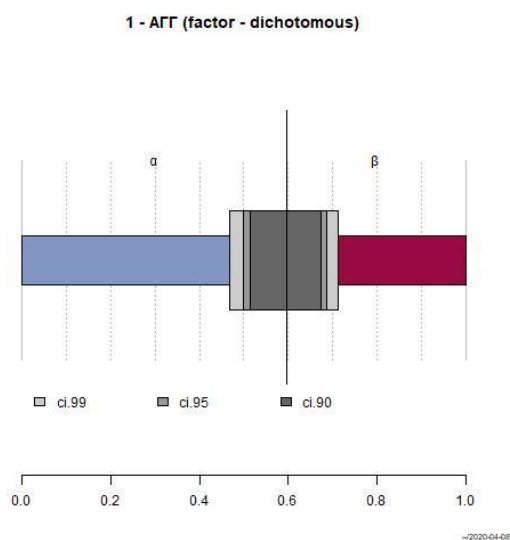
5. Αριθμός τέκνων. Το 65,7% δεν έχουν κανένα παιδί, το 27,3% έχουν από 1 έως 2 παιδιά, το 5,1% έχουν από 3 έως 5 παιδιά και το 2,0% έχουν περισσότερα από 6 παιδιά.

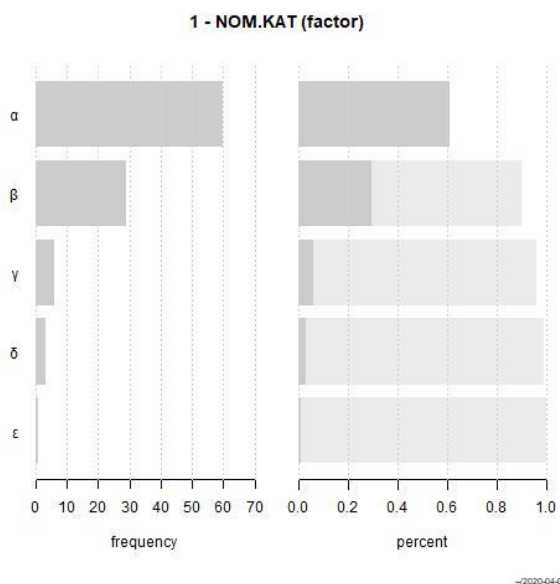
6. Γλώσσα. Το 32,3% μιλά την αραβική γλώσσα, το 27,3% μιλά Περσικά (φαρσί), το 27,3% μιλά Γαλλικά, το 11,1% μιλά Ουρντού και το 2,0% μιλά Κουρδικά.

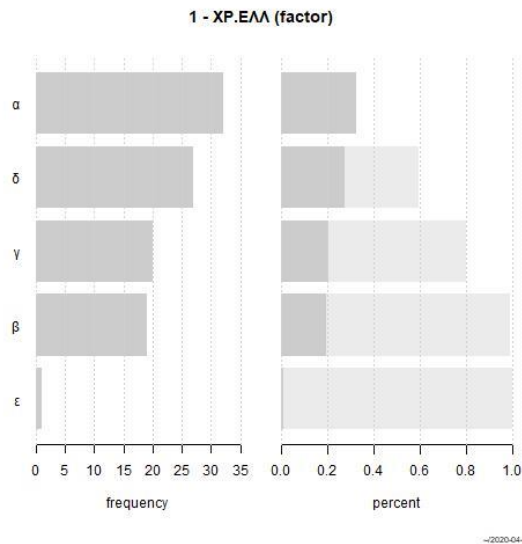
7. Γνώση αγγλικής γλώσσας. Το 59,6% απάντησαν πως γνωρίζουν αγγλικά και το 40,4% απάντησε πως δεν γνωρίζει αγγλικά.

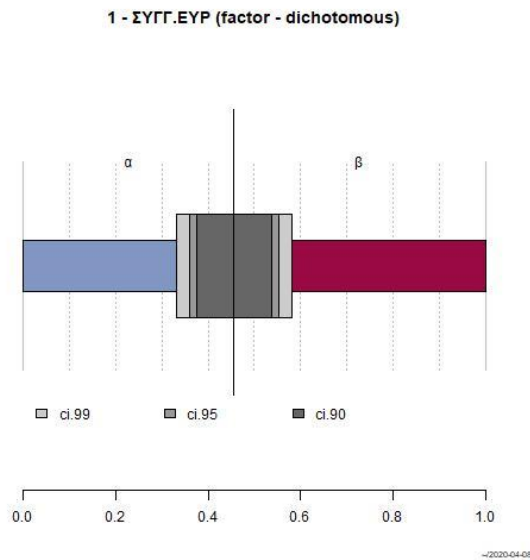
8. Νομική κατάσταση. Το 60,6% των ερωτηθέντων έχει κάνει αίτημα ασύλου, το 29,3% έχει άδεια διαμονής, το 6,1% διαθέτουν υπηρεσιακό σημείωμα και το 3,0% περιμένει για οικογενειακή επανένωση.

9. Χρονικό διάστημα παραμονής στην Ελλάδα. Όσον αφορά το χρονικό διάστημα που βρίσκονται στην Ελλάδα, το 32,3% απάντησε, λιγότερο από ένα χρόνο, το 27,3% πάνω από δύο χρόνια, το 20,2% πάνω από ένα χρόνο και το 19,2% ένα χρόνο.

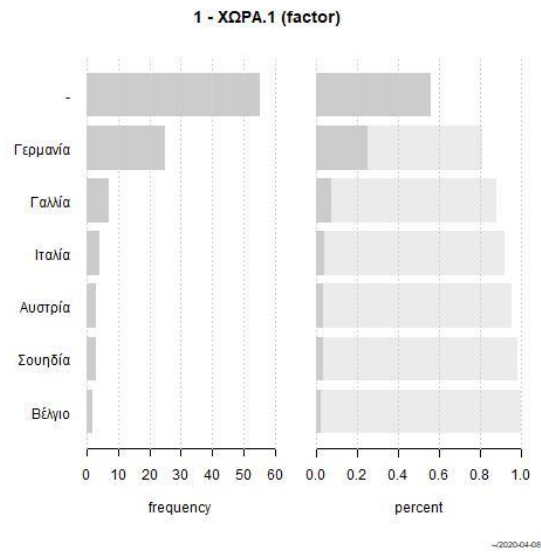

10. Συγγενείς σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Το 45,4% δήλωσε πως έχει συγγενείς σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα και το 54,5% δήλωσε πως δεν έχει.

11. Οι ερωτηθέντες οι οποίοι δήλωσαν πως έχουν συγγενείς σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα (το 45,4%), διευκρίνισαν σε ποια. Το 25,3% έχει συγγενείς στην Γερμανία, το 7,1%

στην Γαλλία, το 4,0% στην Ιταλία, το 3,0% στην Αυστρία, το 3,0% στην Σουηδία και το 2,0% στο Βέλγιο.

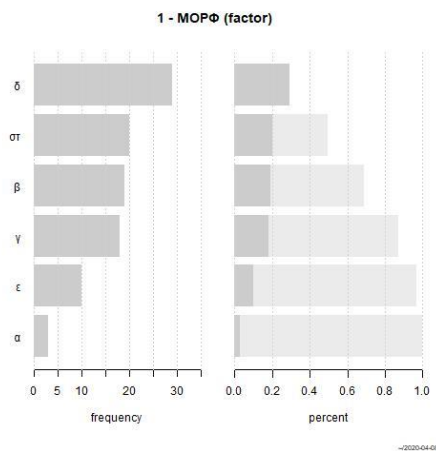

4.2.4.2 ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

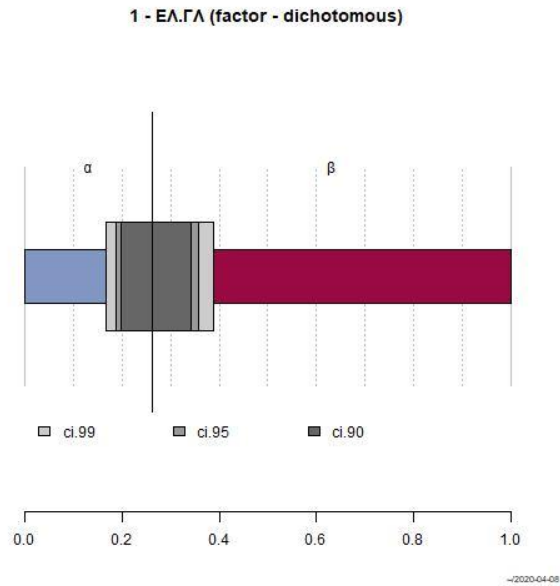
Οι ερωτήσεις 12-22 εξετάζουν το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο του ατόμου, τη συμμετοχή του σε μαθήματα ελληνικών και σε προγράμματα κατάρτισης, την παρούσα επαγγελματική του κατάσταση και την επιθυμία να μείνει στην Ελλάδα.

Στατιστικά Στοιχεία:

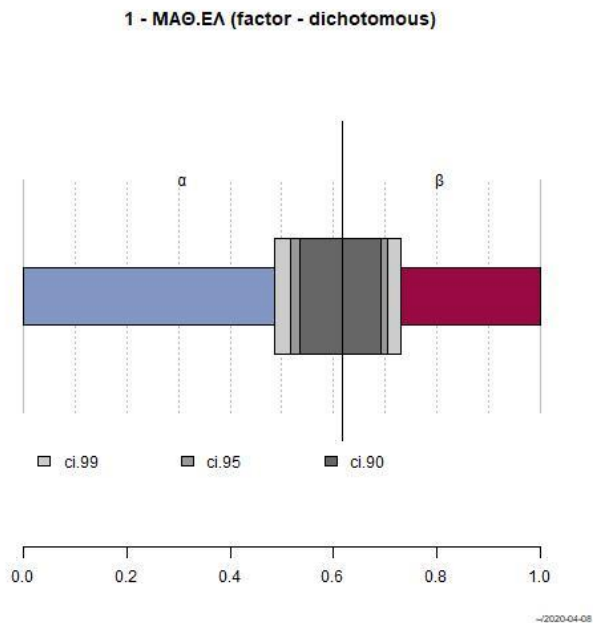
12. Μορφωτικό επίπεδο. Το 29,3% έχουν Απολυτήριο Λυκείου, το 20,2% έχουν Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ, το 19,2% έχουν Απολυτήριο Δημοτικού, το 18,2% έχουν Απολυτήριο Γυμνασίου, το 10,1% έχουν Επαγγελματικό Δίπλωμα και το 3,0% είναι αναλφάβητοι.

13. Γνώση ελληνικής γλώσσας. Το 26,3% δήλωσε πως γνωρίζει ελληνικά και το 73,3% πως δεν γνωρίζει.

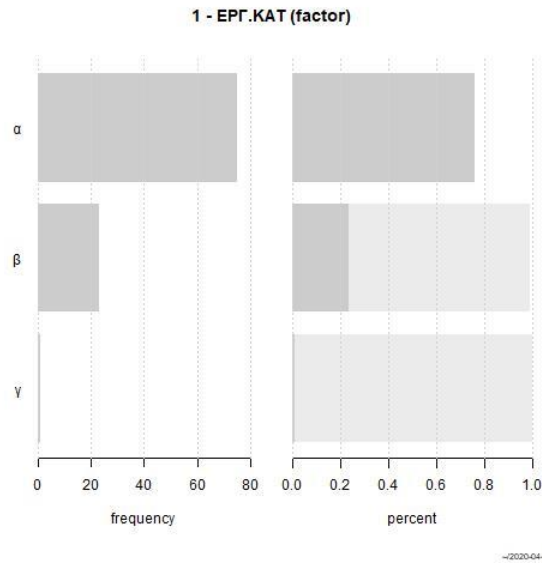

14. Παρακολούθηση μαθημάτων Ελληνικής γλώσσας. Το 61,6% δήλωσε πως παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας και το 38,4% πως δεν παρακολουθεί.¹²⁴

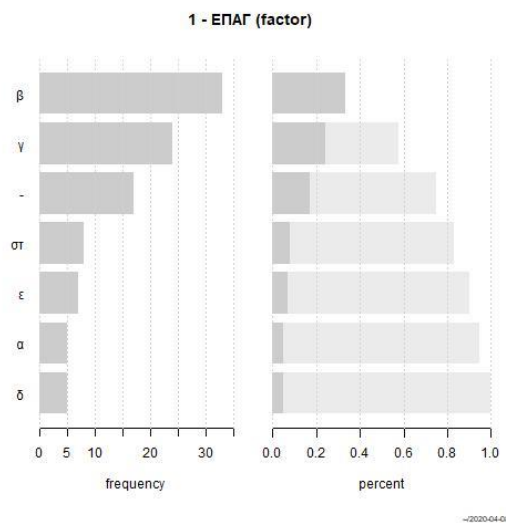

¹²⁴ Τα μαθήματα ελληνικών παρέχονται κυρίως από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, ομάδες εθελοντών και εθελοντικών οργανώσεων της Θεσσαλονίκης. Τα τμήματα είναι ολιγομελή και στόχος είναι η προετοιμασία για την απόκτηση πιστοποιητικού γλωσσομάθειας.

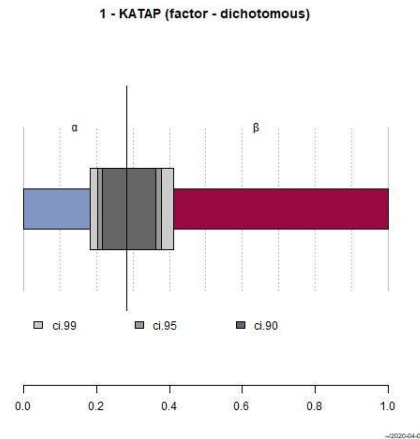
15. Εργασία στην χώρα καταγωγής. Το 75,8% δήλωσε πως είχε εργασία στην χώρα καταγωγής του και το 23,2% πως δεν δούλευε.

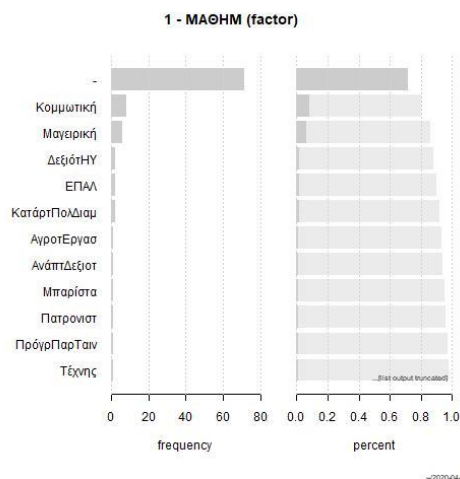
16. Κύριο επάγγελμα στην χώρα καταγωγής. Για το 75,8% το οποίο απάντησε στην προηγούμενη ερώτηση ότι εργαζόταν στην χώρα καταγωγής του, διευκρίνισε ποιο ήταν το κύριο επάγγελμά του. Το 33,3% ήταν ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, 24,2% ήταν υπάλληλοι επιχειρήσεων, το 8,1% απασχολούνταν ως τεχνίτες σε κατασκευαστικές εργασίες, το 7,1% ήταν εργάτες εργοστασίου, το 5,1% απασχολούνταν σε αγροτικές εργασίες και το 5,1% ήταν εκπαιδευτικοί.

17. Παρακολούθηση προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης. Το 28,3% δήλωσε πως παρακολουθεί ή έχει παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα και το 71,7% δήλωσε πως δεν έχει παρακολουθήσει.¹²⁵

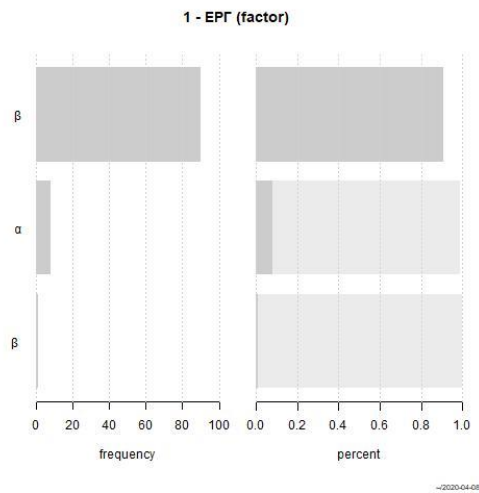

18. Πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης. Για το 28,3% το οποίο απάντησε στην προηγούμενη ερώτηση πως παρακολουθεί ή παρακολούθησε κάποιο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης, διευκρίνισε ποιο. Το 8,1% παρακολούθησε μαθήματα κομμωτικής, το 6,1% μαθήματα μαγειρικής, το 2,0% μαθήματα πληροφορικής, το 2,0% παρακολουθεί μαθήματα στα ΕΠΑΛ και το 2,0% κατάρτιση για πολιτιστικούς διαμεσολαβητές. Μικρότερα ποσοστά όπως 1% έχουν παρακολουθήσει μαθήματα που αφορούν αγροτικές εργασίες, ανάπτυξης δεξιοτήτων, μπαρίστα, πατρονίστ, προγράμματα που αφορούν την παραγωγή ταινιών και διάφορα προγράμματα προσανατολισμένα προς τις τέχνες.

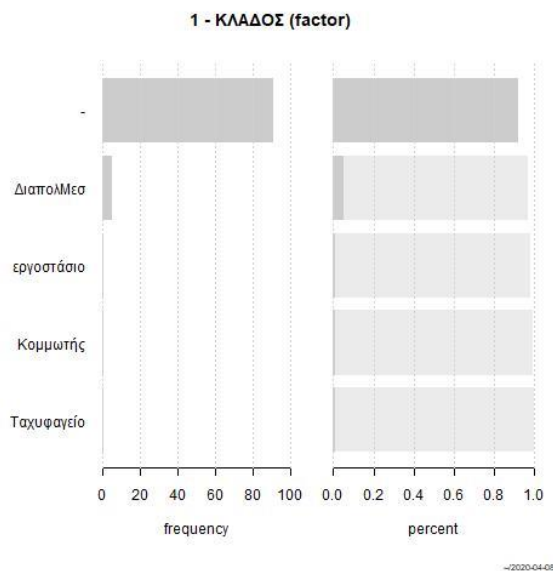

¹²⁵ Τα προγράμματα κατάρτισης παρέχονται από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε συνεργασία με ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς φορείς της Θεσσαλονίκης. Η μορφή των προγραμμάτων κατάρτισης είναι ταχύρρυθμη πραγματοποιείται σε ολιγομελή τμήματα, παρέχεται μετάφραση και δίνεται βεβαίωση παρακολούθησης.

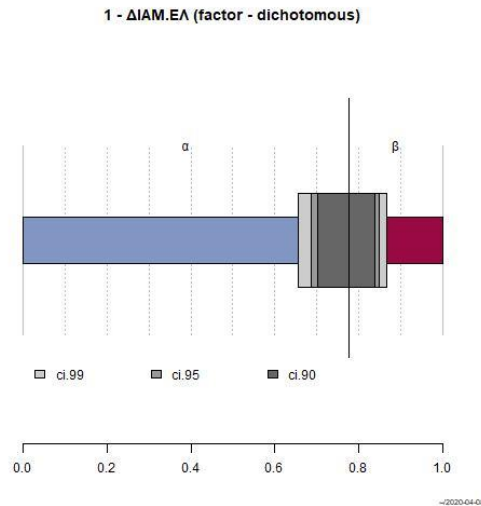
19. Εργασία. Το 90,9% απάντησε πως δεν εργάζεται κατά την χρονική διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, και μόλις το 8,1% απάντησε πως εργάζεται.

20. Είδος εργασίας. Για το 8,1% το οποίο δήλωσε στην προηγούμενη ερώτηση πως εργάζεται, διευκρίνισε. Το 5,1% εργάζεται, κατά την περίοδο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου σε θέσεις πολιτιστικού διαμεσολαβητή και σε μικρότερα ποσοστά όπως 1% εργάζεται σε εργοστάσιο, σε κομμωτήρια και σε ταχυφαγεία.

21. Επιθυμία για διαμονή στην Ελλάδα. Το 77,8% δήλωσε πως επιθυμεί να μείνει στην Ελλάδα και το 22,2% δήλωσε πως δεν επιθυμεί να μείνει στην Ελλάδα.

4.3 ΣΥΝΕΤΕΥΞΗ

4.3.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΝΗΣΕΩΝ ΣΥΝΕΤΕΥΞΗΣ

Μετά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από υπηκόους τρίτων χωρών και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων, ακολούθησαν οι συνεντεύξεις με τέσσερις εργασιακούς συμβούλους των Κοινωνικών Κέντρων. Οι ερωτήσεις της συνέντευξης είναι δομημένες και εστιασμένες στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εργασιακοί σύμβουλοι στην προσπάθειά τους να συνδέσουν τους υπηκόους τρίτων χωρών με την αγορά εργασίας. Οι απαντήσεις έχουν ομαδοποιηθεί για την ευκολότερη εξαγωγή αποτελεσμάτων.

- **Ερώτηση 1: Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο/η ωφελούμενος/η στη διαδικασία σύνδεσής του/της με την αγορά εργασίας;**

Απαντήσεις Α:

- έλλειψη γνώσης ελληνικής γλώσσας
- έλλειψη προσόντων που ανταποκρίνονται στην τοπική αγορά εργασίας
- μεγάλα ποσοστά ανεργίας και κατά συνέπεια λίγες θέσεις εργασίας για πρόσφυγες
- έλλειψη προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης
- έλλειψη προσωπικού δικτύου για άμεση πληροφόρηση για θέσεις εργασίας

Απαντήσεις Β:

- Βασική και πρωταρχική δυσκολία είναι η έλλειψη γνώσης ελληνικής γλώσσας, η οποία απαιτείται ακόμη σε θέσεις χειρωνακτικής εργασίας
- Έλλειψη γενικών προσόντων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων
- Το μεγάλο ποσοστό ανεργίας στη Ελλάδα

Απαντήσεις Γ:

- Έλλειψη γνώσης ελληνικής γλώσσας
- Υψηλή ανεργία της χώρας υποδοχής
- Μακροχρόνια ανεργία ωφελούμενου
- Συνεχή αλλαγή των συνθηκών διαβίωσης των ωφελούμενων
- Διαπολιτισμικές διαφορές
- Περιορισμοί λόγω νομικών και διοικητικών φραγμών
- Διακρίσεις
- Μη αναγνώριση τίτλων σπουδών/ επαγγελματικών πτυχίων/ εργασιακής εμπειρίας
- Έλλειψη ευκαιριών επαγγελματικής κατάρτισης
- Ελλιπής πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης ανέργων
- Έλλειψη ζητούμενων δεξιοτήτων

Απαντήσεις Δ:

- Έλλειψης γλώσσα
- Μεγάλη δυσκολία στην αντιστοίχιση προσόντων με θέσεις εργασίας
- Επαγγελματική κατάρτιση

➤ **Ερώτηση 2: Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε εσείς στη διαδικασία υποστήριξης του/της ωφελούμενου/ης σε σχέση με το πλαίσιο προσόντων και δεξιοτήτων του/της;**

Απαντήσεις Α:

- Μη επαρκή γνώση της ελληνική γλώσσας
- Μη πιστοποιημένα / αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά προσόντα (πχ πτυχίο Πανεπιστημίου, Επαγγελματική Εκπαίδευση κλπ), τα οποία και στο άμεσο μέλλον, δύσκολα ή /και καθόλου θα αναγνωριστούν
- Λιγοστές θέσεις εργασίας που δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο τη διαδικασία υποστήριξης σε σχέση με τα ελλιπή ή/και μη πιστοποιημένα προσόντα

Απαντήσεις Β:

- Η ανέφικτη αναγνώριση εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων ενός μεγάλου αριθμού υπηκόων τρίτων χωρών
- Η ανάληψη θέσης εργασίας στην Ελλάδα σε αρκετές περιπτώσεις δεν σχετίζεται με τα τυπικά προσόντα των υπηκόων τρίτων χωρών

Απαντήσεις Γ:

- Προβλήματα επικοινωνίας καθώς δεν ομιλούμε με τον/ν ωφελούμενο/η την ίδια γλώσσα και αυτό έχει επίπτωση στην πλήρη και ακριβή καταγραφή των δεξιοτήτων και προσόντων των ωφελούμενων
- Περιορισμοί και δυσκολίες επικοινωνίας ακόμα και στην περίπτωση διάθεσης διερμηνείας για την καταγραφή του ακριβούς επαγγελματικού ιστορικού. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μην καταγραφούν όλα τα προσόντα και οι δεξιότητές του/της ωφελούμενου/ης με ακρίβεια, σε βιογραφικό και άλλες αιτήσεις για εργασία
- Δυσκολίες διεκπεραίωσης απλών πρακτικών θεμάτων λόγω μη γνώσης των ωφελούμενων της ελληνικής γλώσσας ή του ελληνικού διοικητικού και άλλου πλαισίου λειτουργίας βασικών ενεργειών συνδεδεμένες με την εργασία (πχ πώς λειτουργεί το δίκτυο μέσων μαζικής συγκοινωνίας (αστικές, υπεραστικές συγκοινωνίες), ποιες είναι οι τράπεζες στην Ελλάδα, τι είναι το ΙΚΑ, ότι ο καθένας ανήκει σε ένα τοπικό κατάστημα της εφορίας, κλπ)
- Δυσκολίες κατανόησης της λειτουργίας των δομών στις χώρες των ωφελούμενων και λειτουργίες του εκπαιδευτικού συστήματος ή και κάποιων επαγγελμάτων . Πχ. Διαφορετικές χώρες έχουν διαφορετική διάκριση των εκπαιδευτικών βαθμίδων. Σε κάποιες χώρες μπορείς να εργαστείς ως παιδαγωγός χωρίς πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο τρόπος άσκησης επαγγελμάτων όπως αυτά του φαρμακοποιού, ηλεκτρολόγου, έμπορου λαϊκών αγορών, κλπ, είναι εντελώς διαφορετικός στις χώρες καταγωγής από ότι στην Ελλάδα.
- Υψηλή ανεργία και δυσκολία στην εύρεση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας
- Ανεπαρκής υποστηρικτικών διαδικασιών για τους/τις ωφελούμενους/ες αναφορικά με την εκμάθηση γλώσσας και την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων
- Εντατική εργασία καθώς υπάρχει μεγάλη ανάγκη από τους/τις ωφελούμενους/ες από εργασιακή υποστήριξη και υπάρχουν λίγες αντίστοιχες υπηρεσίες

Απαντήσεις Δ:

- Ένα απ' τα βασικότερα προβλήματα είναι η δυσκολία της εύρεσης κοινού κώδικα επικοινωνίας με τους ωφελούμενους. Ακόμη κι ομάδες πληθυσμού που μιλάνε ελληνικά, ίσως να έχουν πρόβλημα κατανόησης του πλαισίου μέσα στο οποίο χρειάζεται να γίνει η συμβουλευτική κι ο επαγγελματικός προσανατολισμός.
- Είναι δύσκολο να καταλάβει εξαρχής ο/η ωφελούμενος/η τι ακριβώς εννοούμε, οι εργασιακοί σύμβουλοι, όταν ρωτάμε ποιες είναι οι δεξιότητές τους. Με πολύ κουβέντα και πολύ προτροπή, στις 7 απ' τις 10 περιπτώσεις μπορούμε να καταγράψουμε δεξιότητες που ούτε οι ίδιοι γνωρίζουν ότι κατέχουν ή ότι είναι σημαντικές.

➤ **Ερώτηση 3: Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε εσείς στη διαδικασία σύνδεσης του/της ωφελούμενου/ης με τον υποψήφιο εργοδότη;**

Απαντήσεις Α:

- Κατανόηση της διαφορετικής κουλτούρας

Απαντήσεις Β:

- Στερεότυπα
- Ξενοφοβία
- Έλλειψη πληροφόρησης σε κάποιες περιπτώσεις σχετικά με το αν υπάρχουν τα απαραίτητα έγγραφα και το νόμιμο δικαίωμα εργασίας
- Βασικότερος ανασταλτικός παράγοντας παραμένει η έλλειψη γνώσης Ελληνικής γλώσσας

Απαντήσεις Γ:

- Με την ομάδα των προσφύγων, καθώς δεν υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας στα ελληνικά, απαιτείται πολύ περισσότερο η δική μας διαμεσολάβηση στη σύνδεση του/της ωφελούμενου/ης με τον εργοδότη (παρακολούθηση θέσεων εργασίας λόγω του ότι είναι διαθέσιμες μόνο στα ελληνικά, τηλεφωνήματα για εκδήλωση ενδιαφέροντος, κλπ). Η δική μας διαμεσολάβηση, συνεχίζεται πολλές φορές και στην επιτυχημένη περίπτωση της απασχόλησης του/της ωφελούμενου/ης
- Προκατάληψη και δυσπιστία από την πλευρά της επιχείρησης προς το δικό μας ρόλο στη διαμεσολάβηση μεταξύ ωφελούμενου/η με υποψήφιο εργοδότη
- Μη ύπαρξη ή ύπαρξη μη επικαιροποιημένων βάσεων δεδομένων επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριοποίησης που να διευκολύνει στη διασύνδεση τους

- Έλλειψη ενημέρωσης από την πλευρά των εργοδοτών για τη δυνατότητα της νόμιμης εργασίας των προσφύγων (αν τα εγχώρια έντυπα που διαθέτουν -ταυτοποιήσεις, άδειες παραμονής, κλπ- τους επιτρέπουν να εργαστούν, ποια δικαιώματα εργασίας έχουν, κλπ)
- Προκαταλήψεις και ρατσισμός από το χώρο των επιχειρήσεων (εργοδότες αλλά και εργαζόμενοι) σχετικά με τον/την ωφελούμενη για τον/ην οποίο/α διαμεσολαβούμε

Απαντήσεις Δ:

- Σε πολλές περιπτώσεις οι ωφελούμενοι ενθαρρύνονται να κάνουν οι ίδιοι επικοινωνία με τον εργοδότη. Σε περίπτωση που το χρειάζονται γίνεται προετοιμασία για συνέντευξη επιλογής προσωπικού, ώστε να μάθουνε τεχνικές παρουσίασης των δεξιοτήτων τους
- Σε περιπτώσεις που, λόγω δυσκολιών στη γλώσσα, χρειάζεται διαμεσολάβηση, η μεγαλύτερη δυσκολία έγκειται στο να προσπεράσει ο υποψήφιος εργοδότης ορισμένες προκαταλήψεις, καθώς και στερεότυπα που έχει για την ομάδα όπου ανήκει ο υποψήφιος

➤ **Ερώτηση 4: Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζετε στη διαδικασία σύνδεσης ωφελούμενου/ης με την αγορά εργασίας σε σχέση με τον κρατικό μηχανισμό;**

Απαντήσεις Α:

Κυρίως:

- Η ελληνική γραφειοκρατία
- Οι νόμοι που αλλάζουν
- Κατά περίπτωση, οι Δημόσιες Υπηρεσίες μπορεί να φέρουν διάφορα κολλήματα και να καθυστερούν τη οποιαδήποτε διαδικασία

Απαντήσεις Β:

- Δυσκολίες στην έκδοση ασφαλιστικού μητρώου ΑΜΚΑ
- Δυσκολίες ή και άρνηση έκδοσης τραπεζικού λογαριασμού μισθοδοσίας στους αιτούντες άσυλο που έχουν προσληφθεί σε θέσεις εργασίας

Απαντήσεις Γ:

- Μη αναγνώριση τίτλων σπουδών/ επαγγελματικών πτυχίων/ εργασιακής εμπειρίας
- Ανυπαρξία δυνατοτήτων επαγγελματικής κατάρτισης

- Ανυπαρξία κινήτρων προς τις επιχειρήσεις (πχ απαλλαγή από την κάλυψη εργοδοτικών εισφορών και την κάλυψη τους από κρατική επιδότηση) για την επαγγελματική απασχόληση της ομάδας των προσφύγων
- Ανυπαρξία ευρύτερης πολιτικής για την εργασιακή ένταξη της ομάδας των προσφύγων
- Διοικητικοί φραγμοί, δυσλειτουργίες και καθυστερήσεις (πχ. Μη έκδοση ΑΦΜ για μεγάλο διάστημα λόγω αλλαγής διαδικασίας, αντικατάσταση ΑΜΚΑ με άλλο σχετικό αριθμό και αναστολή των σχετικών διαδικασιών για καιρό)
- Μη παρέμβαση του κρατικού μηχανισμού στα προβλήματα ανοίγματος τραπεζικού λογαριασμού
- Μη δυνατότητα ιατροφαρμακευτικής και λοιπής κάλυψης των αιτούντων προσφύγων που εργάζονται και έχουν εκπληρώσει όλες τις προϋποθέσεις ασφαλιστικής ικανότητας
- Μη ύπαρξη διερμηνείας προφορικής ή γραπτών εγγράφων για την εξυπηρέτηση των ωφελούμενων σε κρατικές υπηρεσίες (πχ εφορία, ΚΕΠ, ΙΚΑ)
- Ανεπαρκή εφαρμογή ελεγκτικών μηχανισμών σχετικά με την εργασία με αποτέλεσμα να υπάρχει σε μεγάλο βαθμό η άτυπη ή υπο-ασφαλισμένη εργασία. Αυτό ισχύει για όλους και ειδικότερα για τους πρόσφυγες που ανήκουν στις ευάλωτοι/ες
- Ανυπαρξία καμπανιών ευαισθητοποίησης για την εργασιακή και την ευρύτερη ένταξη των προσφύγων

Απαντήσεις Δ:

- Τα περισσότερα ζητήματα το τελευταίο διάστημα αφορούσαν τις δυσκολίες απόκτησης ΑΜΚΑ και ΑΜΑ, καθώς είχαν «παγώσει» οι διαδικασίες και πήρε υπερβολικά μεγάλο διάστημα να διαμορφωθεί το καινούριο πλαίσιο

➤ **Ερώτηση 5: Ποιες είναι οι θέσεις εργασίας που καλύπτουν συνήθως οι πρόσφυγες και οι μετανάστες;**

Απαντήσεις Α:

- Κυρίως θέσεις κατώτερου «κύρους», βοηθητικές, όπου δεν απαιτείται η γνώση της ελληνικής γλώσσας και σε μεγάλο ποσοστό δεν θα καλύπτονται από Έλληνες εργαζόμενους, κάτι που γνωρίζουν οι εργοδότες.

Απαντήσεις Β:

- Παραγωγή σε Βιομηχανία /βιοτεχνία
- Αγροτικός τομέας
- Τουριστικός τομέας
- Καθαριότητα
- Βοηθοί κουζίνας/λάντζα
- Εστιατόρια και γενικότερα σε χώρους εστίασης

Απαντήσεις Γ:

- Τις γνωστές στην βιβλιογραφία ως 3D jobs, dirty, difficult and dangerous. Δηλαδή καλύπτουν θέσεις εργασίας ανειδίκευτες, χειρωνακτικές και συνήθως με πολύ μεγάλη επισφάλεια τόσο στους όρους όσο και στις συνθήκες εργασίας. Τέτοιες θέσεις είναι στον αγροτικό και κτηνοτροφικό τομέα, εργάτες παραγωγής, φορτοεκφορτώσεις, κλπ
- Κάποιες τεχνικές εργασίες που απαιτούνται από την τοπική ή εγχώρια εργασία και βρίσκονται σε έλλειψη από την πλευρά του προσφέροντος εργατικού δυναμικού. Παραδείγματα τέτοιων θέσεων είναι αυτές των ραφτών, επιπλοποιών, οξυγονοκολλητών και σιδεράδων, κλπ
- Ένα μικρό ποσοστό εργάζεται το διάστημα αυτό της μεγάλης προσφυγικής κρίσης στο τομέα της μετάφρασης και της πολιτιστικής διαμεσολάβησης.

Απαντήσεις Δ:

- Είναι οι ίδιες ακριβώς θέσεις που καλύπταν οι Έλληνες μετανάστες στη Γερμανία και το Βέλγιο τη δεκαετία του '60. Δηλαδή οι θέσεις εργασίας που δε θέλουν πλέον να κάνουν οι ντόπιοι. Εργάτες παραγωγής, μεταφορείς, αγροτοεργάτες, λαντζέρηδες, φροντιστές σε beach bar
- Σερβιτόροι ή γενικά σε θέσεις που απαιτείται επαφή με κόσμο, διεκδικούν κυρίως οι νεότεροι/ες, κι αυτοί που έχουν γνώση ξένων γλωσσών, οι οποίοι μπορούν να εργαστούν στον τουρισμό.

4.3.2 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Με βάση τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου και των συνεντεύξεων, προκύπτει η τελική ανάλυση. Το πρώτο μεθοδολογικό εργαλείο απευθύνεται στους υπηκόους τρίτων χωρών και το δεύτερο στους εργασιακούς συμβούλους. Και τα δύο εργαλεία, τόσο το ερωτηματολόγιο όσο και οι συνεντεύξεις, μελετούν την δυνατότητα ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, προσφύγων και μεταναστών, στο κοινωνικό και εργασιακό πλαίσιο της Ελλάδας και στο

ευρύτερο Ευρωπαϊκό πλαίσιο. Με την σύγκριση των δυο τμημάτων της έρευνας, προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

- Ο βασικός παράγοντας ένταξης σε μια κοινωνία είναι η γλώσσα. Από το ερωτηματολόγιο διαπιστώθηκε, ότι μόλις το 26,3% των ερωτηθέντων, υπηκόων τρίτων χωρών γνωρίζει την ελληνική γλώσσα, το 59,6% την αγγλική γλώσσα και το 61,6% παρακολουθεί μαθήματα ελληνικών. Ο κοινός παρονομαστής, από τις συνεντεύξεις των εργασιακών συμβούλων, για την είσοδο στην αγορά εργασίας, είναι η γλώσσα. Ακόμα και στα πιο τεχνικά επαγγέλματα, η γνώση και η χρήση της γλώσσας, θεωρείται απαραίτητη. Επομένως η γλώσσα αποτελεί το βασικό εμπόδιο κατά την είσοδο στην αγορά εργασίας.
- Αναφορικά με την εκπαίδευση και το πλαίσιο προσόντων και δεξιοτήτων των υπηκόων τρίτων χωρών, από το ερωτηματολόγιο προέκυψε πως το 20,2% διαθέτει πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ και το 75,8% είχε εργαστεί στην χώρα καταγωγής του. Παρόλα αυτά δεν υπάρχει μέχρι στιγμής κάποιο πλαίσιο αναγνώρισης των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων τους. Από τις συνεντεύξεις των εργασιακών συμβούλων προέκυψε πως, πέρα από την δυσκολία της αναγνώρισης των τυπικών προσόντων, δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, που να τους συμπεριλαμβάνουν, επομένως δεν τους δίνεται η ευκαιρία για να αποκτήσουν αναγνωρισμένα, για την ελληνική και ευρωπαϊκή αγορά, προσόντα και δεξιότητες.
- Τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας που εμφανίζει η Ελλάδα, έχουν ως αποτέλεσμα λιγοστές θέσεις εργασίας και δυσκολία στην αντιστοίχιση προσόντων με αυτά των υπηκόων τρίτων χωρών. Το ερωτηματολόγιο έδειξε πως το 90,9% των ερωτηθέντων δεν εργάζεται στην Ελλάδα και μόλις το 8,1% εργάζεται. Από το 8,1%, το 5,1% εργάζεται σε θέσεις πολιτιστικού διαμεσολαβητή. Μέσω της παρατήρησης και της σύγκρισης των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου και των συνεντεύξεων, διαπιστώνεται πως, το μεγαλύτερο μέρος των υπηκόων τρίτων χωρών έρχεται αντιμέτωπο με την ανεργία.
- Το ερωτηματολόγιο έδειξε πως το 33,3% ήταν ιδιοκτήτες επιχειρήσεων στην χώρα καταγωγής του. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τους εργασιακούς συμβούλους, οι θέσεις που καλύπτουν, αναφέρονται σε θέσεις που ο γηγενής πληθυσμός αρνείται να καλύψει. Οι θέσεις αυτές θεωρούνται θέσεις «κατώτερου» κύρους, τις γνωστές στην βιβλιογραφία ως 3D jobs, dirty, difficult and dangerous. Δηλαδή καλύπτουν θέσεις εργασίας ανειδίκευτες, χειρωνακτικές και συνήθως με πολύ μεγάλη επισφάλεια, τόσο

στους όρους όσο και στις συνθήκες εργασίας. Τέτοιες θέσεις είναι στον αγροτικό και κτηνοτροφικό τομέα, εργάτες παραγωγής, φορτοεκφορτώσεις, ράφτες, επιπλοποιοί, οξυγονοκολλητές και σιδεράδες. Οι θέσεις εργασίας, καλύπτονται από τους υπηκόους τρίτων χωρών και στον τομέα του τουρισμού. Και σε αυτόν το τομέα οι θέσεις είναι πάλι χαμηλού κύρους, όπως βοηθοί κουζίνας/λάντζα, καθαριστές, καμαριέρες κτλ. Σε πολλές περιπτώσεις, οι συνθήκες εργασίας σε όλους τους παραπάνω τομείς είναι δύσκολες. Πολλές ώρες δουλειάς με χαμηλές αποδοχές.

- Αναφορικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εργασιακοί σύμβουλοι κατά την διαδικασία σύνδεσης του ωφελούμενου με την αγορά εργασίας, υπάρχουν δύο συνιστώσες. Η πρώτη περιλαμβάνει τους εργοδότες. Η διαφορά κουλτούρας που υπάρχει, τα στερεότυπα και οι ξενοφοβικές τάσεις, δημιουργούν εμπόδια στην απορρόφηση των υπηκόων τρίτων χωρών. Επίσης, η έλλειψη ενημέρωσης από πλευράς εργοδοτών σχετικά με το νομικό πλαίσιο εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών και τα δικαιώματά τους, αποτελεί ένα πρόβλημα. Η δεύτερη συνιστώσα περιλαμβάνει τον κρατικό μηχανισμό. Η γραφειοκρατία, η συχνή αλλαγή στη νομοθεσία και οι δυσκολίες έκδοσης Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ), απομακρύνει την πιθανότητα απασχόλησης, ακόμη και στις περιπτώσεις που έχει βρεθεί θέση εργασίας. Επιπλέον, σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο, το ποσοστό των αιτούντων άσυλο αγγίζει 60,6% σε σχέση με όσους έχουν άδεια διαμονής που φτάνουν το 29,3%. Η διαδικασία ανανέωσης των δελτίων ασύλου, κάθε έξι μήνες αποτελεί ένα ακόμη γραφειοκρατικό πρόβλημα.

4.3.3 ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ➤ Οι πρόσφυγες / μετανάστες/αιτούντες άσυλο, θέλουν να ενταχθούν (θέλουν να μάθουν την γλώσσα και να δουλέψουν) ➤ Διεθνείς και τοπικές Μη κυβερνητικές οργανώσεις τους υποστηρίζουν ➤ Ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων/μεταναστών/αιτούντων άσυλο, ζουν σε μεγάλα αστικά κέντρα	ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ ➤ Οι πρόσφυγες / μετανάστες/αιτούντες άσυλο, διαθέτουν χαμηλά προσόντα και δεξιότητες ➤ Δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα ➤ Δεν είναι εξοικειωμένοι με τον τρόπο λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών ➤ Παρατηρείται αύξηση της εγκληματικότητας ➤ Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός προσφύγων/μεταναστών/αιτούντων άσυλο, διαμένει ακόμα σε περιοχές απομακρυσμένες από αστικά κέντρα
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ➤ Διαφαίνεται μια λύση στο δημογραφικό πρόβλημα της Ευρώπης ➤ Οι βιομηχανίες είναι θετικά προσκείμενες στο να προσλάβουν πρόσφυγες/μετανάστες/αιτούντες άσυλο ➤ Ένα κομμάτι της τοπικής κοινωνίας είναι ευαισθητοποιημένο, τους αποδέχεται και τους υποστηρίζει ➤ Οι πρόσφυγες/μετανάστες/αιτούντες άσυλο, δημιουργούν τις δικές τους κοινότητες ➤ Η Ευρωπαϊκή ατζέντα για την μετανάστευση ➤ Η Εθνική στρατηγική για την ένταξη	ΑΠΕΙΛΕΣ ➤ Ο υψηλός δείκτης ανεργίας ➤ Η συχνή αλλαγή της νομοθεσίας ➤ Μεγάλος αριθμός υπηκόων τρίτων χωρών έχει «κολλήσει» στην Ελλάδα ➤ Οι δημόσιες υπηρεσίες δεν έχουν επαρκή ενημέρωση αναφορικά με την εξυπηρέτηση προσφύγων/μεταναστών/αιτούντων άσυλο ➤ Η λήξη της υποστήριξης του προγράμματος ΕΣΤΙΑ, της Ύπατης Αρμοστείας, σε αναγνωρισμένους πρόσφυγες, αυτομάτων σημαίνει και την διακοπή παροχής κατοικίας -> Δημιουργία Αστέγων ➤ Αύξηση μη τυπικής εργασίας ➤ Αύξηση ρατσιστικών και ξενοφοβικών τάσεων ➤ Αύξηση εκμετάλλευσης

4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με αναφορά του Οργανισμού Οικονομικών, Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), του 2018, για τις τάσεις που δημιουργούνται στην διεθνή μετανάστευση, στις χώρες που ανήκουν στην συμμαχία των G20, οι προοπτικές ένταξης στην αγορά εργασίας για τους πρόσφυγες αλλά και για τους μετανάστες, εξαρτώνται από το επίπεδο της εκπαίδευσής τους.

Κατά μέσο όρο, άτομα τα οποία έχουν ένα υψηλό μορφωτικό επίπεδο, έχουν καλύτερες προοπτικές απασχόλησης σε σύγκριση με τα άτομα που έχουν μόνο βασική εκπαίδευση. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί, καθότι τα άτομα με καλύτερο μορφωτικό επίπεδο, προσαρμόζονται ευκολότερα στις ανάγκες της αγοράς εργασίας στην χώρα φιλοξενίας, διαθέτουν ικανότητες στην εκμάθηση γλωσσών και παρουσιάζουν δεξιότητες που σχετίζονται με την μη τυπική μάθηση. Αναφορικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες που απασχολούνται ήδη στις χώρες υποδοχής και διαθέτουν ένα καλό εκπαιδευτικό επίπεδο, η θέση εργασίας που κατέχουν είναι κατώτερη των προσόντων τους. Οι ομάδες των ατόμων που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα εμπόδια κατά είσοδο τους στην αγορά εργασίας, είναι οι πρόσφυγες και οι αιτούντες διεθνούς προστασίας και λιγότερο οι οικονομικοί μετανάστες. Αυτό συμβαίνει διότι, οι δυο αυτές ομάδες καθοδηγούνται από παράγοντες ώθησης και όχι από παράγοντες έλξης. Διαθέτουν λίγο ή και καθόλου χρόνο για να προετοιμαστούν για την μετακίνησή τους. Δεν κατάφεραν να συλλέξουν τα απαραίτητα έγγραφα που αποδεικνύουν την εκπαίδευσή τους και τα προσόντα τους, να μάθουν την γλώσσα και παράλληλα, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο ταξίδι τους με πιθανές συνέπειες στην υγεία τους.¹²⁶ Άλλοι παράγοντες που δυσκολεύουν την είσοδο των προσφύγων στην αγορά εργασίας, όπως οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην χώρα υποδοχής, η νομοθεσία και οι πολιτικές σχετικά με την προστασία τους, το δικαίωμα τους στην εργασία και άλλα πρακτικά ζητήματα, όπως γλωσσικά και διοικητικά εμπόδια. Ως αποτέλεσμα είναι, ότι οι πρόσφυγες εργάζονται συχνά σε καθεστώς άτυπης απασχόλησης, σε θέσεις χαμηλής ειδίκευσης, σε υποβαθμισμένους τομείς εργασίας, όπου βρίσκονται εκτεθειμένοι σε αναξιοπρεπείς συνθήκες, διακρίσεις και εκμετάλλευση.¹²⁷ Επίσης, σε αντίθεση με τους διακινούμενους εργαζομένους, οι πρόσφυγες φτάνουν χωρίς δουλειά στο χέρι. Η ένταξη των προσφύγων στην αγορά εργασίας απαιτεί χρόνο. Τα στοιχεία από την Ευρώπη δείχνουν πως, μετά από 15 χρόνια στην χώρα υποδοχής τους, φτάνουν σε ποσοστό που το 70%, είναι συγκρίσιμο με αυτό των γηγενών. Επιπροσθέτως, οι διακινούμενοι μετανάστες εργάτες, μπορεί να μην διαθέτουν επαρκείς γλωσσικές δεξιότητες και συχνά έχουν περιορισμένα ή και καθόλου κοινωνικά και επαγγελματικά δίκτυα για να βασίζονται. Αυτή η κατάσταση περιορίζει τις δυνατότητές τους για πλήρη πληροφόρηση για την αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων και των εργατικών τους δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια, αυτό περιορίζει την διαπραγματευτική τους δύναμη. Σε συνδυασμό με την άμεση ανάγκη για εργασία, για την αποπληρωμή των μεταναστευτικών εξόδων και την αποστολή εμβασμάτων, έχει ως συνέπεια

¹²⁶ OECD., 2018, *G20 International Migration and Displacement Trends Report*. (σελ 5).

¹²⁷ International Labour Organisation., 2016, *Guidelines Principles – Access of Refugee and other Displaced Person to the Labour Market*. (σελ 3).

την μη τυπική απασχόλησή τους. Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που αντιμετωπίζουν είναι η έλλειψη αναγνώρισης των επίσημων προσόντων και δεξιοτήτων τους. Ένας εργοδότης που δεν είναι ενήμερος σχετικά με τα ξένα διαπιστευτήρια ή του συνολικού επιπέδου δεξιοτήτων του μετανάστη εργάτη, χρησιμοποιεί συστηματικά τις προσωρινές συμβάσεις ως μοχλό ελέγχου του εργαζομένου.¹²⁸

Σύμφωνα με την έρευνα του Ευρωπαϊκού Ιστότοπου που διεξήχθη τον Δεκέμβριο του 2019, για την ένταξη των αιτούντων διεθνή προστασία και των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο Ηνωμένο Βασίλειο, σχετικά με την εφαρμογή πολιτικών και άλλων μέτρων σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής, που στοχεύουν στην μακροπρόθεσμη ένταξη, παρατηρήθηκαν τα παρακάτω:

- Σχεδόν όλες οι χώρες διαθέτουν ένα στρατηγικό πλαίσιο ένταξης, αλλά λίγες πραγματοποιούν συστηματική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.
- Οι εθνικές κυβερνητικές αρχές αναγνωρίζουν την σημασία της εκμάθησης γλωσσών, αλλά σε πολλές χώρες δεν υπάρχει υποστήριξη για ενδιάμεσα και προχωρημένα επίπεδα μαθητών.
- Ενώ οι πρόσφυγες και οι μετανάστες έχουν πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και απασχόληση, παρατηρείται μια ασυνέπεια στην διαθεσιμότητα των υπηρεσιών, καθώς και σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους.
- Υπάρχει άνιση υποστήριξη για τις ανάγκες των παιδιών μεταναστών και προσφύγων στην εκπαίδευση, όπως και έλλειψη συστηματικής υποστήριξης για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και στην στέγαση, απαιτεί περισσότερη προσοχή από τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής.
- Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτουν νόμους κατά των διακρίσεων με βάση την ιθαγένεια ή την εθνικότητα ή την φυλή, αλλά σε πολλές χώρες υπάρχει αδυναμία στην επιβολή τους.¹²⁹

¹²⁸ OECD, 2018, *G20 International Migration and Displacement Trends Report 2018*. (σελ 16)

¹²⁹ European Web Site on Migration, 2020, *What measures are in place to ensure the long-term integration of immigrants and refugees in Europe?*

4.4.1 ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Υπάρχει ένα ευρύ πεδίο στον τομέα της ένταξης, που χρήζει βελτιώσεων και προτάσεων, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας. Τα βασικά ζητήματα που πρέπει να βελτιωθούν, αφορούν την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την είσοδο στην αγορά εργασίας. Οι βελτιώσεις θα πρέπει να γίνουν καθολικά. Αρχικά, οι εκάστοτε κυβερνήσεις, θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στην υποχρεωτική εκμάθηση της γλώσσας. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η γλώσσα είναι το πρώτο βασικό βήμα, τόσο για την είσοδο στην αγορά εργασίας, όσο και για την διευκόλυνση στην καθημερινή κοινωνική ζωή. Ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε αυτό να υλοποιηθεί, λαμβάνοντας υπόψη τον μεγάλο αριθμό των υπηκόων τρίτων χωρών, είναι η δημιουργία επίσημων δομών εκπαίδευσης, με ταχύρρυθμα προγράμματα εκμάθησης γλώσσας, κοντά στα κέντρα διαμονής και μέσα στον αστικό ιστό των πόλεων. Τα ταχύρρυθμα προγράμματα θα απευθύνονται σε ενήλικες και η παρακολούθηση θα ορίζεται ως υποχρεωτική. Στις περιπτώσεις που κάποιος δεν παρακολουθεί ή συγκεντρώνει έναν μεγάλο αριθμό απουσιών, οι κυρώσεις που θα έχει, να είναι ανάλογες της δημόσιας εκπαίδευσης.

Επιπλέον, σε ότι αφορά την είσοδο και την ένταξη στην αγορά εργασίας, προτείνεται, η δημιουργία ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης, σε τεχνικά κυρίως επαγγέλματα. Τα προγράμματα κατάρτισης είναι απαραίτητα γιατί δεν υπάρχει πλαίσιο αναγνώρισης προσόντων και δεξιοτήτων των υπηκόων τρίτων χωρών. Με αυτό τον τρόπο αποκτούν αναγνωρισμένα αποδεικτικά στοιχεία και ειδικεύονται σε κάποιο αντικείμενο εργασίας. Επιπροσθέτως, η ενημέρωση για το δικαίωμα στην εργασία αλλά και για τα εργασιακά δικαιώματα, φαίνεται να είναι απαραίτητη. Όπως αναφέρεται και στα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας, οι εργοδότες δεν είναι ενημερωμένοι για το αν και ποιοι υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν δικαίωμα στην εργασία. Από την άλλη, ούτε οι ίδιοι οι υπήκοοι γνωρίζουν το εργασιακό πλαίσιο και τα δικαιώματά τους. Η προαναφερόμενη ενημέρωση, χρήσιμο θα είναι να γίνει από κάποιον επίσημο κρατικό φορέα.

Ακόμα, ένα σημαντικό ζήτημα που προκύπτει και χρειάζεται βελτίωση είναι η εξυπηρέτηση των υπηκόων τρίτων χωρών στις δημόσιες υπηρεσίες. Στην Ελλάδα υπάρχει έντονη γραφειοκρατία που δυσκολεύει ακόμα και τους γηγενείς. Οι υπάλληλοι οφείλουν να εξυπηρετούν με ισότητα και σεβασμό το κοινό. Προτείνεται, η καλύτερη ενημέρωση των υπαλλήλων σχετικά με τις αλλαγές στην νομοθεσία, όπως επίσης, για το νομικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων.

4.4.2 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΣΗ

Έχουν υλοποιηθεί πολλά προγράμματα και έχουν πραγματοποιηθεί πολλές έρευνες για την ένταξη ευάλωτων ομάδων στις σύγχρονες κοινωνίες. Παρόλα αυτά, υπάρχουν ομάδες που ζουν ακόμα στο περιθώριο. Τα αίτια της περιθωριοποίησης ποικίλουν. Μπορεί οι διαδικασίες της ένταξης να μην είναι λειτουργικές, μπορεί οι άνθρωποι να μην επιθυμούν να ενταχθούν, μπορεί η κοινωνία να μην δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες ένταξης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, της μαζικής εισροής υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, η προβληματική της ένταξης, διογκώνεται. Σε συνέχεια της παρούσας έρευνας αναφορικά με τις προοπτικές κοινωνικής και οικονομικής ένταξης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περαιτέρω διερεύνηση σχετικά με την αυτοαπασχόληση, ως επιλογή εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών, που έχουν το δικαίωμα του «επιχειρείν». Ακολούθως, οι προοπτικές δραστηριοποίησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, παρουσιάζει επίσης ενδιαφέρον. Η κοινωνική οικονομία εμφανίστηκε στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια ως μια λύση στην οικονομική κρίση. Πολλές κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις έκαναν την εμφάνισή τους και πολλές από αυτές έχουν έναν βιώσιμο χαρακτήρα. Γεννιέται λοιπόν το ερώτημα, αν θα μπορούσε ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας να αποτελεί μια πρόταση ενταξιακής πολιτικής των υπηκόων τρίτων χωρών. Υπάρχουν παραδείγματα, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, όπου η λύση στο πρόβλημα της οικονομικής ένταξης ευάλωτων ομάδων, δόθηκε από το πεδίο της κοινωνικής οικονομίας. Θα μπορούσε λοιπόν, να αποτελεί ένα πεδίο μελλοντικής διερεύνησης.

4.5 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η μετανάστευση είναι ένα παγκόσμιο και διαχρονικό φαινόμενο. Το θεσμικό πλαίσιο που αναφέρεται στην μετακίνηση εργατικού δυναμικού, αλλά και στην αναγκαστική μετακίνηση των πληθυσμών που έρχονται αντιμέτωποι με εμπόλεμες συγκρούσεις και διωγμούς, είναι κατοχυρωμένο από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, έχει καθοριστεί η Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την μετανάστευση και οι κοινές αρχές της ένταξης. Παρόλα αυτά, οι πολιτικές και τα συστήματα ένταξης των χωρών που υποδέχονται τον μετακινούμενο πληθυσμό υστερούν. Πολλά κράτη -μέλη της Ευρώπης, ειδικότερα οι μεσογειακές χώρες, οι οποίες αποτελούν και χώρες πρώτης υποδοχής, δεν έχουν καταφέρει να αναπτύξουν αποτελεσματικές πολιτικές ένταξης. Η βιβλιογραφική και εμπειρική έρευνα, έδειξαν πως οι υπάρχουσες κρατικές δομές στην Ελλάδα, δεν αρκούν και δεν επαρκούν για την μαζική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, υποστηρίζουν το πεδίο της ένταξης και βοηθούν στην διαμόρφωσή του, όμως η κρατική

συμβολή είναι απαραίτητη. Ο αριθμός των προσφύγων, των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο στην Ευρώπη αλλά και στην Ελλάδα, είναι αρκετά μεγάλος. Επομένως, υπάρχει ένα αριθμητικό πρόβλημα, το οποίο χρήζει αντιμετώπισης. Επίσης, δεδομένου της αστάθειας στην αγορά εργασίας και στην μειωμένη ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού, δεν διαφαίνεται κάποια λύση αναφορικά με την ένταξη στην αγορά εργασίας. Τα κράτη – μέλη, πρέπει να λάβουν πιο συγκροτημένα και αποτελεσματικά μέτρα, ώστε να μην καταλήξουν αποθήκες συσσώρευσης αδρανών ανθρώπων. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί και στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών πληθυσμών, ώστε να μην υπάρχουν έντονες ρατσιστικές και ξενοφοβικές τάσεις. Οι χώρες που διαθέτουν ικανότερα συστήματα ένταξης και αναπτυγμένη ή σταθερή οικονομία, μπορούν να φιλοξενήσουν περισσότερους υπηκόους τρίτων χωρών, ώστε να ελαφρύνουν τις χώρες όπου υπάρχει μεγάλη συσσώρευση. Τέλος, με βάση, τα παραπάνω και όλα όσα αναφέρθηκαν στα συμπεράσματα, το θέμα της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των προσφύγων και των μεταναστών, είναι ένα θέμα που θα απασχολήσει αρκετά στο μέλλον και απαιτεί μια νέα αξιολόγηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α) ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

Βεντούρα, Λ. (2011). «Γηγενείς/μετανάστες: Οροθέτηση και μετατόπιση κοινωνικών συνόρων». Στο: Λ., Βεντούρα, (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 19).

Βεντούρα, Λ.(2011). «Οι διακρίσεις και η κατασκευή μιας αναφομοίωτης διαφοράς». Στο: Λ., Βεντούρα (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα* . Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ.31).

Βεντούρα, Λ. (2011). «Η ενσωμάτωση: συγκρουσιακή διαδικασία μετατόπισης συνόρων». Στο: Λ., Βεντούρα., (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 46-47).

Βεντούρα, Λ. (2011). «Στρατηγικές και πρακτικές προσαρμογής μεταναστών». Στο: Λ., Βεντούρα (επιμ.), *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος., (σελ. 36-37, 39).

Βουτσίνου, Μ. (2015). «Προστασία δικαιωμάτων μεταναστών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας: ζητήματα αποτελεσματικής εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας». Στο: Δ, Συρρή., (επιμ.) *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ.30-35).

Βουτυρά, Ε. (2015).«Μετανάστες, πρόσφυγες και ένταξη». Στο: Δ., Συρρή., (επιμ.), *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ. 22-24).

Καραμπελιάς, Γ. (2015). «Εισαγωγή». Στο: Γ, Καραμπελιάς., Ν, Δημητριάδης, Γ, Ραγκάς., (επιμ.), . *Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση. Η Ελλάδα ανάμεσα στο μεταναστευτικό και τη δημογραφική κατάρρευση*, Αθήνα : Εναλλακτικές Εκδόσεις., (σελ.11-13, 53).

Κασίμης, Χ., & Παπαδόπουλος, Α. (2012). «Εισαγωγή». Στο: Χ, Κασίμης., Α, Παπαδόπουλος., (επιμ),. *Μετανάστες στην Ελλάδα, Απασχόληση και Ένταξη στις Τοπικές Κοινωνίες*, Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια., (σελ.12-13).

Κοτζαμάνη. Α., Λαφαζάνης. Γ., & Σκλάβου. Κ., (2008). *Συμβουλευτική Προσφύγων, Παλιννοστούντων, Μεταναστών και Αιτούντων Άσυλο*, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ).

Μαρούκης, Θ., (2009), *Οικονομική Μετανάστευση στην Ελλάδα: Αγορά Εργασίας και Κοινωνική Ένταξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση., (σελ.80-81,83-84,87).

Νάσκου - Περράκη, Π. (2015). «Η μετανάστευση, η διαπολιτισμικότητα και οι διεθνείς οργανισμοί». Στο: Δ., Συρρή, (επιμ.), *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ιανός., (σελ. 66).

Παπαγεωργίου, Ι. (2017). «Η ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης μετά το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης». Στο: Ν, Ζάικος., (επιμ.), *Μετανάστευση και Δίκαιο Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις*, Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Κούφα, Εκδόσεις Ανικούλα., (σελ.53, 56-57, 59, 62).

Παπαδοπούλου, Δ., (2006). Χ., Μπαγκαβός (επιμ),. *Μετανάστευση και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία*, Αθήνα: Εκδόσεις: Gutenberg., (σελ. 299-300).

Χριστοδούλου. Δ., Νίκας. Χ., (2012), *Η Διεθνής Οικονομική Στη Εποχή Της Παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο., (σελ.143-147).

Σαρρής, Ν., & Βαρουζή, Χ. (2012). «Μετανάστευση και Ένταξη: Προκλήσεις και Διακρίσεις». Στο:Α., Αφουξενίδης, Ν., Σαρρής, & Ο., Τσακηρίδη, (επιμ), *Ένταξη των*

Μεταναστών: Αντιλήψεις, Πολιτικές, Πρακτικές. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών., (σελ.20-21).

B) ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Levitas. R., Pantazis. C., Fahmy. E., Gordon. D., Lloyd. E., & Patsios. D., (2007). *The Multi-dimensional Analysis of Social Exclusion*. University of Bristol., (pg.9).

Rogers, M. Smith., (2011), *Citizenship, Borders and Human Needs*, University of Pennsylvania Press.,(pg 177-178).

Signorell, A., Aho, K., Alfons, A., Anderegg, N., Aragon, T., & Arppe, A., DescTools: Tools for descriptive statistics. (2016). *R package version 0.99, 18.*] της γλώσσας R, στο περιβάλλον RStudio.

Ziyauddin, K.M., & Kasi, E. (2009). *Dimensions of Social Exclusion*. Cambridge Scholars Publishing., (pg.9).

Γ) ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Γιατροί του Κόσμου., (2016). *Προσφυγική-Μεταναστευτική Κρίση στην Ελλάδα* (σελ.2-4)., στο: https://mdmgreece.gr/app/uploads/2016/07/EL_Concept-Note_Refugees-Crisis_MdM-Greece_6_2016.pdf, Ανακτήθηκε: 24/01/2020.

Γιατροί του Κόσμου., στο: <https://mdmgreece.gr/our-mission/>, Ανακτήθηκε: 24/01/2020.

Διαδικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων., (15 Ιανουαρίου του 2019). *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, ανακτήθηκε από: <http://www.opengov.gr/immigration/?p=799>, Ανακτήθηκε: 24/02/2020.

ΔιαΝΕΟσις., Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης (01/2020). *Συγκριτική Ανάλυση Ένταξης Προσφύγων και Μεταναστών στην Ελλάδα* (σελ. 20-22 , 41-44)., στο: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2020/01/immigration_report_final.pdf Ανακτήθηκε: 23/03/2020.

Διεθνής Αμνηστία., *Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, στο: <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights>, Ανακτήθηκε: 23/11/2020.

Δρ. Μπαξεβάνης, Χ., (2018), *Η Προσφυγική Κρίση*, στο: <http://www.lecourrierdiplomatique.eu/2018/02/i-siriaki-prosfigiki-krisi/>, (12/2019). Ανακτήθηκε: 28/12/2019.

Ελληνική Αστυνομία., *Το φαινόμενο της μετανάστευσης*, στο: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852, 14/12/2019.

Ελληνική Δημοκρατία., Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής, Υποδοχής και Ασύλου, Υπηρεσία Ασύλου, *Δουβλίνο III*, στο: http://asylo.gov.gr/?page_id=113, Ανακτήθηκε: 22/11/2019.

Ενωμένοι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα., *Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*, στο: <https://gr.humanrights.com/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/>. Ανακτήθηκε: 14/12/2019.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή., (07/2017), *Η ΕΕ και η Μεταναστευτική Κρίση*, στο: <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/migration-crisis/el/>, Ανακτήθηκε: 23/02/2020.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή., *Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)*, στο: <https://ec.europa.eu/greece/sites/greece/files/docs/body/20160406asylum.pdf>, Ανακτήθηκε: 12/03/2020.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – Συμβούλιο της Ε.Ε., *Δήλωση Ελλάδας – Τουρκίας, (18 Μαρτίου 2016)*, στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>, Ανακτήθηκε: 23/12/2019.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο., (2005) ,*Το Πρόγραμμα της Χάγης: 10 προτεραιότητες για την προσεχή πενταετία*, στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l16002&from=EL>, Ανακτήθηκε: 23/11/2019.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο., *Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, (15-16 Οκτωβρίου 1999), (σημείο 11)*, στο: <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/GR-%CE%A4AMPERE-1999.pdf>, Ανακτήθηκε: 12/02/2020.

Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Ασυλο., Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:jl0038>, Ανακτήθηκε: 12/02/2020.

Ευρωπαϊκός Χώρος Δικαιοσύνης Ελευθερίας και Ασφάλειας., Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης 2010-2014, στο: <https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopieia-ee/elladasten-ee/europaikos-khoros-dikaiousunes-eleutherias-kai-asphaleia.html?page=3>, Ανακτήθηκε: 26/11/2019.

Λαπαβίτσας, Κ.,(10/3/2016), *Η προσφυγική Κρίση στην Ελλάδα απειλεί την ΕΕ*, στο:<https://socialpolicy.gr/2016/03/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B9%CE%BB%CE%B5.html>, Ανακτήθηκε: 12/2/2020.

Λιαλιούτη, Ζ., Γεωργιάδου, Β., Γαλαριώτης, Γ., & Καφέ, Α. (2017), *Η Ξενοφοβία στην Ελλάδα ως Ερευνητικό πρόβλημα: Εννοιολογικά και Μεθοδολογικά Ζητήματα.*, (σελ. 163-167). στο:https://www.researchgate.net/publication/313865517_E_xenophobia_sten_Ellada_os_ere_unetiko_problema_Ennoiologika_kai_methodologika_zetemata, Ανακτήθηκε: 12/2/2020.

Ξηρουχάκης, Π., Κουρλιάρος, Η., (Ιανουάριος του 2011), *Τοπικές αγορές εργασίας και μετανάστευση: θεωρητικές και εμπειρικές διαστάσεις της συμβολής των μεταναστών στην τοπική ανάπτυξη*, (σελ. 3)στο: https://www.researchgate.net/profile/Elias_Kourliouros/publication/267631259_Topikes_agores_ergasias_kai_metanasteuse_theoretikes_kai_empeirikes_diastraseis_tes_symboles_ton_metanaston_sten_topike_anaptyxe/links/5454dfb50cf26d5090a6f71c/Topikes-agores-ergasias-kai-metanasteuse-theoretikes-kai-empeirikes-diastraseis-tes-symboles-ton-metanaston-sten-topike-anaptyxe.pdf Ανακτήθηκε:15/01/2020.

Παπαδοπούλου, Δ., *Όψεις του Προσφυγικού Φαινομένου, Το Προσφυγικό Φαινόμενο, Η Ελληνική και η Διεθνής Εμπειρία*, (σελ.4, 26-27), στο: <http://theatroedu.gr/Portals/0/main/images/stories/files/Programs/Ki%20an%20isoun%20esy/entypa%20syndesmoi/3i%20enotita.pdf?ver=2019-01-13-235642-567>, Ανακτήθηκε:06/12/2019.

Υπηρεσία Ασύλου. (9/3/2020). *Στατιστικά Στοιχεία*, στο: http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2020/03/Greek_Asylum_Service_data_February_2020_gr.pdf, Ανακτήθηκε: 25/02/2020.

Υπουργείο Εσωτερικών., Υπηρεσία Ασύλου, *Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου,* στο: http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/asylumservice13_gr/asylumservice13_gr?OpenDocument, Ανακτήθηκε: 24/02/2020.

Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής., (07/2019). *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη* (σελ. 10-11, 35-36). στο: http://www.immigration.gov.gr/documents/20182/59315/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE+%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7%CE%BD+%CE%88%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7_07.2019/6ab60b00-1a4f-4719-97cb-67583f04ff5b, Ανακτήθηκε: 24/02/2020.

Παπαδοπούλου. Δ., *Η κοινωνική Ενσωμάτωση των Μεταναστών στην Ελλάδα,* *Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον,* στο: <https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/SEP137/>, Ανακτήθηκε: 06/12/2019.

Clarke, R., (2015). *Refugee Crisis: What happened in 2015 and what's ahead,* CNN, στο: <https://edition.cnn.com/2015/12/22/europe/refugee-crisis-what-happened-whats-next/index.html>, Ανακτήθηκε:28/01/2020.

Commission Of The European Communities., (01/09/2005). COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, *A Common Agenda for Integration Framework for the Integration of Third-Country Nationals in the European Union,* (pg.5-13). {COM(2005) 389 final} στο: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0389:FIN:EN:PDF>, Ανακτήθηκε: 12/02/2020.

Council of European Union., (24/09/2008), *European Pact on Immigration and Asylum,* {13440,LIMITE, ASIM 72} (pg.2,5-7,9-11,14-16) στο: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2013440%202008%20INIT>, Ανακτήθηκε: 23/02/2020.

European Asylum Support Office., *EASO history,* στο: <https://easo.europa.eu/about-us/easo-history>, Ανακτήθηκε: 11/12/2019.

European Commission, Migration and Home Affairs., *Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF)*, στο: , https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/asylum-migration-integration-fund_en. Ανακτήθηκε: 13/11/2019.

European Commission., (2016). COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS *Plan on the integration of third country nationals*, {COM(2016) 377 final} στο: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf. Ανακτήθηκε: 23/11/2019.

European Commission., (13/05/2015), COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, *A European Agenda On Migration*, {COM(2015) 240 final}, στο: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf. Ανακτήθηκε: 12/02/2020.

European Commission., European Web Site on Integration, *Migrant Integration and good Practices* στο: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/the-eu-and-integration/eu-actions-to-make-integration-work>. Ανακτήθηκε: 13/01/2020.

European Commission., European Web Site on Migration, 2020, *What measures are in place to ensure the long-term integration of immigrants and refugees in Europe?*, στο: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/feature/what-measures-are-in-place-to-ensure-the-long-term-integration-of-migrants-and-refugees-in-europe>. Ανακτήθηκε: 13/01/2020

European Commission., (07/06/2016). COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, *Action Plan on the integration of third country nationals*, (pg. 1-20), { COM(2016) 377 final}, στο: <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation->

[package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf](https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/EN/1-2011-455-EN-F1-1.Pdf), Ανακτήθηκε:12/02/2020.

European Commission., (20/07/2011). COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, *European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals*, (pg 5-7), {COM(2011) 455 final}, στο: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/EN/1-2011-455-EN-F1-1.Pdf>, Ανακτήθηκε: 23/02/2020.

European Commission.,(2017), *Employers Together for Integration*, στο: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/european-dialogue-skills-and-migration/integration-pact_en, Ανακτήθηκε: 14/02/2020.

European Commission., *Skills Profile Tool for Third Country Nationals*, ανακτήθηκε από: <https://audiovisual.ec.europa.eu/el/video/I-145869>, Ανακτήθηκε: 14/02/2020.

Eurostat., (20/03/2020). *Asylum in EU member States*, στο: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10554400/3-20032020-AP-EN.pdf/6ee052a9-ffb8-d170-e994-9d5107def1a8>, Ανακτήθηκε: 28/03/2020.

Eurostat., (04/2020). *Migrant Integration Statistics – Education*, στο: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_-_education, Ανακτήθηκε:15/04/2020.

Eurostat., *Migrant Integration Statistics-Labour Market*, στο: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators, Ανακτήθηκε:15/04/2020.

Greek Council of Refugees., στο: <https://www.gcr.gr/el/>, Ανακτήθηκε:14/02/2020.

International Labour Organisation., (28/11/2016). *Guidelines Principles – Access of Refugee and other Displaced Person to the Labour Market*, (σελ 3), στο:

http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@migrant/documents/genericdocument/wcms_536440.pdf , Ανακτήθηκε: 13/04/2020.

International Organization for Migration. στο: https://en.wikipedia.org/wiki/International_Organization_for_Migration, Ανακτήθηκε: 12/02/2020.

Kimberly, A., (2019). *Eurozone Debt Crisis, The balance*, στο: <https://www.thebalance.com/eurozone-debt-crisis-causes-cures-and-consequences-3305524>, Ανακτήθηκε: 28/01/2020.

OECD/ UNHCR., (2018). *Engaging with Employers in the Hiring of Refugees*, στο: <https://www.oecd.org/els/mig/UNHCR-OECD-Engaging-with-employers-in-the-hiring-of-refugees.pdf>. Ανακτήθηκε: 12/03/2020.

OECD., 2018, *G20 International Migration and Displacement Trends Report* , (σελ 5,16), στο: <https://www.oecd.org/els/mig/G20-international-migration-and-displacement-trends-report-2018.pdf>. Ανακτήθηκε: 12/04/2020.

Poddar, S.,(2016), *European Migrant Crisis: Financial Burden or Economic Opportunity*, University of Pennsylvania, στο: <https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1046&context=sire>, Ανακτήθηκε: 12/02/2020.

Pr. Esposito, M., (2014), *The European Financial Crisis*, Harvard University, στο: <https://scholar.harvard.edu/files/markesposito/files/eurocrisis.pdf>. Ανακτήθηκε: 26/01/2020.

Solidarity Now., στο: <https://www.solidaritynow.org/>, Ανακτήθηκε: 12/03/2020.

UNHCR., (2013), *A NEW BEGINNING: Refugee Integration in Europe*, United Nations (σελ. 13-14)., στο: <https://www.unhcr.org/52403d389.html>, Ανακτήθηκε: 23/02/2020.

UNHCR., *Estia*, στο: http://estia.unhcr.gr/el/home_page/. Ανακτήθηκε: 23/03/2020.

UNHCR., The UN Refugee Agency, *Ιστορία της Ύπατης Αρμοστείας*, στο: <https://www.unhcr.org/gr/%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%af%ce%b1-%cf%84%ce%b7%cf%82-%cf%8d%cf%80%ce%b1%cf%84%ce%b7%cf%82->

[%ce%b1%cf%81%ce%bc%ce%bf%cf%83%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1%cf%82](#) ,
Ανακτήθηκε: 23/12/2019.

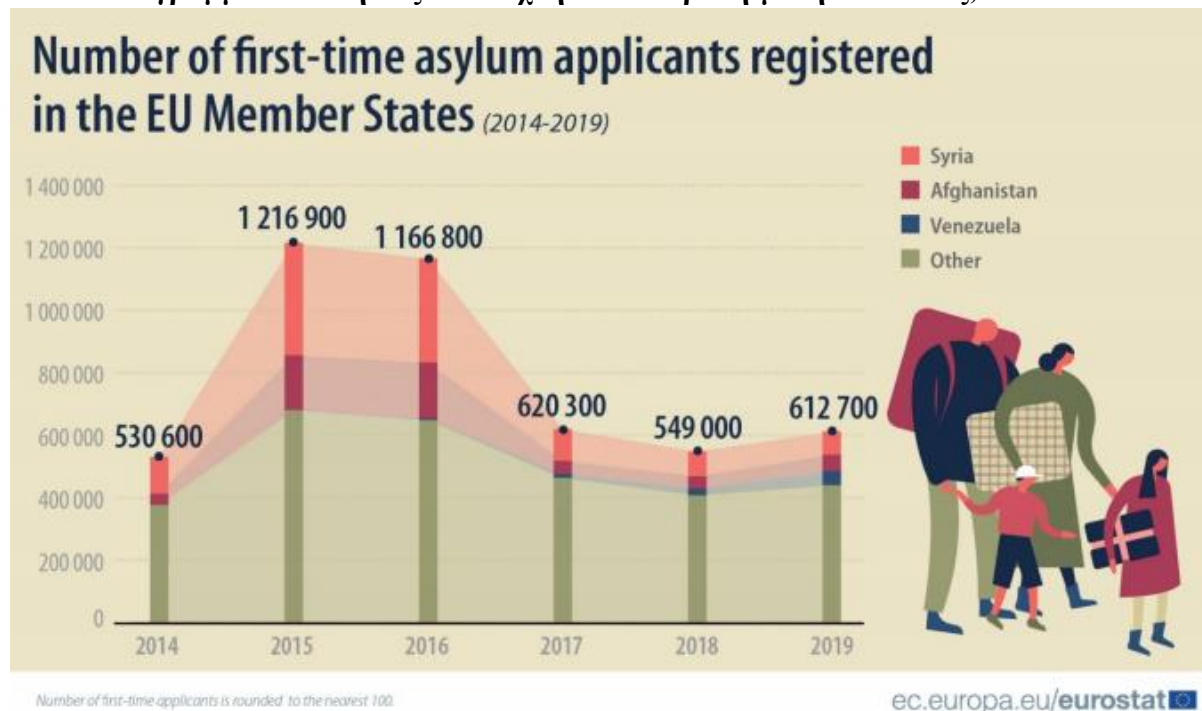
UNHCR., Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων, στο:
<https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2018/01/04-symvasiprotokollo.pdf>,
Ανακτήθηκε: 22/12/2019.

UNRIC., Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών, στο:
https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26541:-60-&catid=4:latest-news&Itemid=18, Ανακτήθηκε: 23/11/2020.

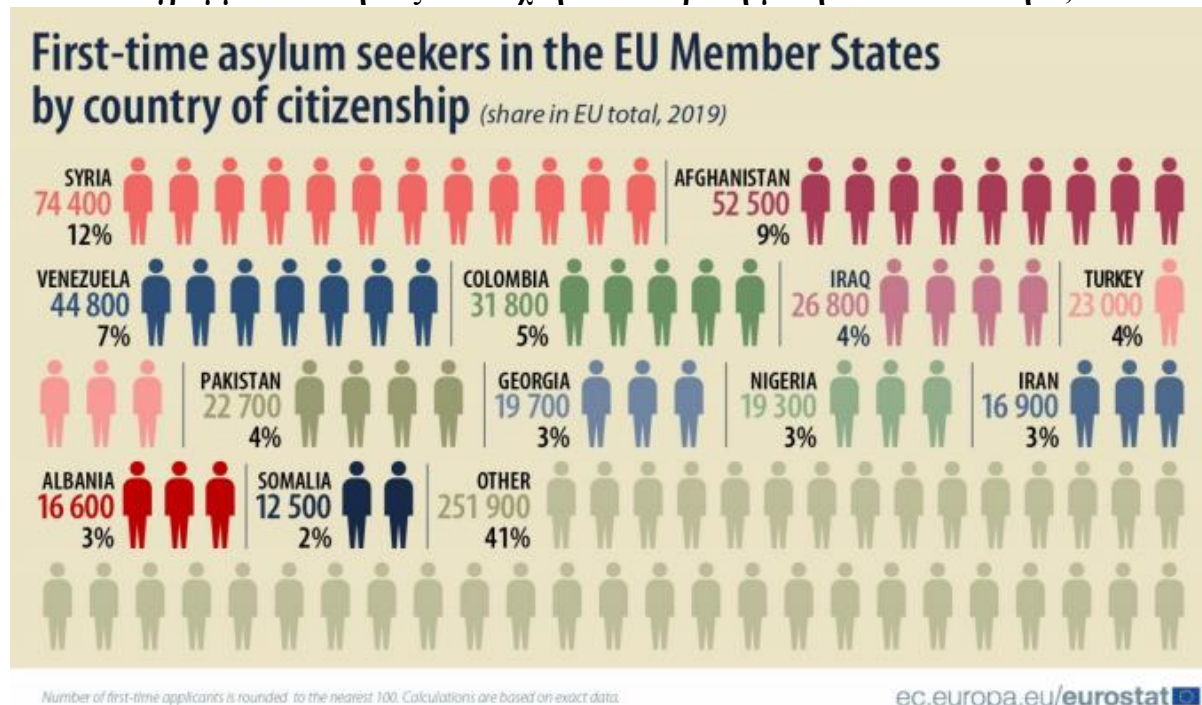
Wikipedia., Κανονισμός του Δουβλίνου, στο:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%94%CE%BF%CF%85%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85, Ανακτήθηκε: 21/12/2020.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α:

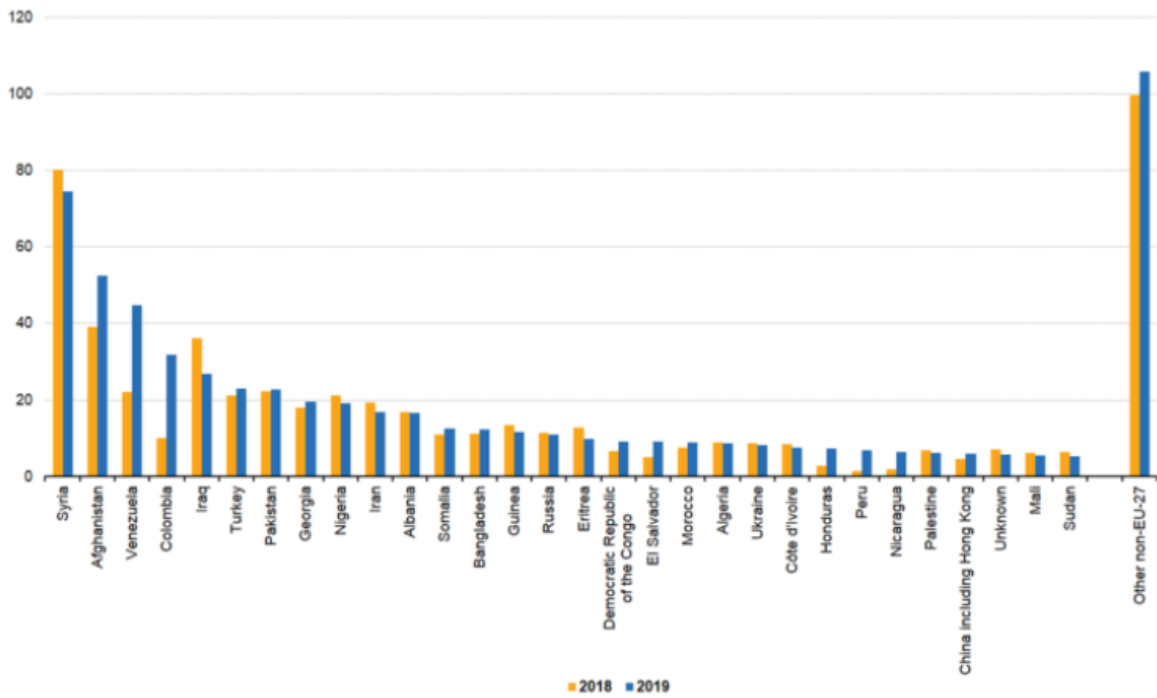
- Διάγραμμα 1: Αιτήσεις που δέχτηκαν τα κράτη-μέλη κατά έτος, 2014-2019

- Διάγραμμα 2: Αιτήσεις που δέχτηκαν τα κράτη-μέλη κατά εθνικότητα, 2019

- Διάγραμμα 3: Αιτήσεις που δέχτηκαν τα κράτη-μέλη, 2018-2019

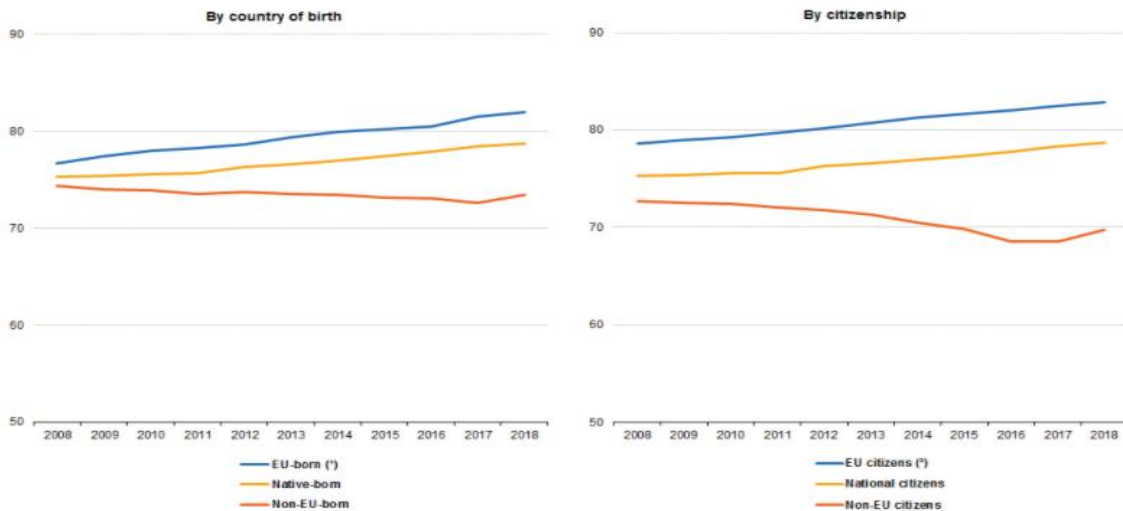

Source: Eurostat (online data code: migr_asyappctza)

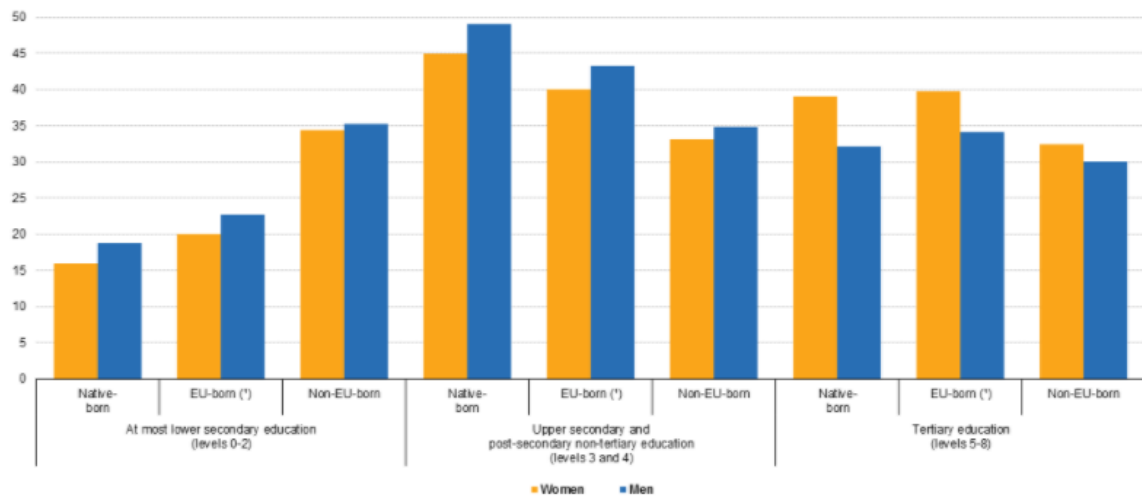
eurostat

- Διάγραμμα 4: Ανάπτυξη του ποσοστού δραστηριότητας μεταξύ των ηλικιών 20-64 στα κράτη-μέλη, 2018-2019

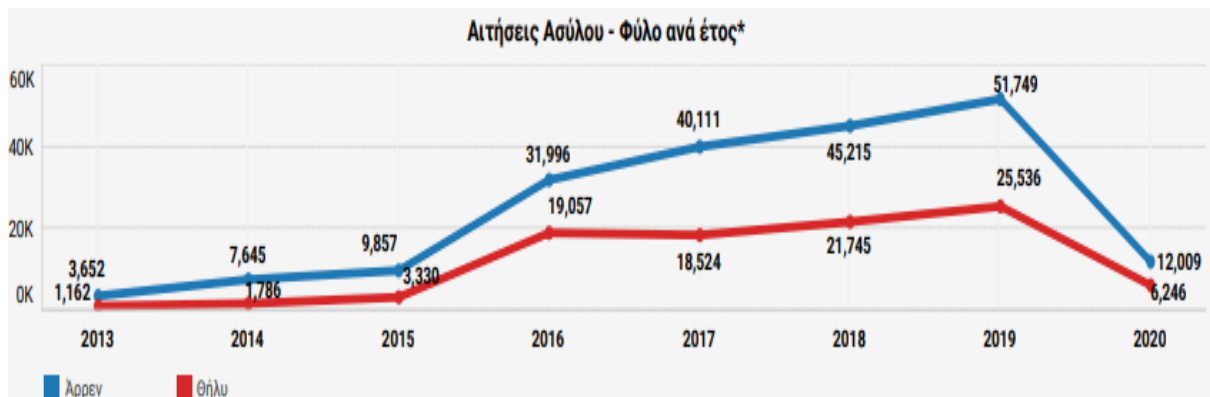
Development of activity rates for the population aged 20-64 years, EU-28, 2008-2018 (%)

- **Διάγραμμα 5: Κατανομή πληθυσμού ηλικιακής ομάδας 25-54, ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο, τον τόπο γέννησης και το φύλο, στα κράτη-μέλη**

- **Διάγραμμα 6: Αιτήσεις ασύλου ανά φύλο στην Ελλάδα, 2013-2020**

- **Διάγραμμα 7: Χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά αναγνώρισης**

- **Διάγραμμα 8: Χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά αναγνώρισης**
10 χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά αναγνώρισης

6. Γλώσσα:
α. Αραβικά β. Περσικά γ. Ουρντού δ. Κουρδικά ε. Γαλλικά στ. Άλλη
(διευκρινίστε).....
7. Γνωρίζετε Αγγλικά;
α. Ναι β. Όχι
8. Νομική Κατάσταση:
α. Αιτών Άσυλο β. Άδεια Διαμονής γ. Υπηρεσιακό Σημείωμα
δ. Οικογενειακή Επανένωση ε. Άλλη
(διευκρινίστε).....
9. Χρονικό Διάστημα παραμονής στην Ελλάδα
α. <1 χρόνο β. 1 χρόνο γ. > 1 χρόνο δ. > 2 χρόνια
10. Συγγενείς σε άλλη χώρα;
α. ΝΑΙ β. ΟΧΙ
11. Αν ΝΑΙ, σε ποια;.....
12. Μορφωτικό επίπεδο:
α. Αναλφάβητος/η β. Απολυτήριο Δημοτικού
γ. Απολυτήριο Γυμνασίου δ. Απολυτήριο Λυκείου
ε. Επαγγελματικό Δίπλωμα στ. Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ
ζ. Μεταπτυχιακό – Διδακτορικό
13. Γνωρίζεται την Ελληνική Γλώσσα;
α. ΝΑΙ β. ΟΧΙ
14. Παρακολουθείτε μαθήματα ελληνικής γλώσσας;
α. ΝΑΙ β. ΟΧΙ
15. Εργαζόσασταν στη χώρα σας;
α. ΝΑΙ β. ΟΧΙ
16. Αν ΝΑΙ, ποιο είναι το κύριο επάγγελμά σας;
α. Αγροτικές εργασίες β. Ιδιοκτήτης Επιχείρησης γ.
Υπάλληλος Επιχείρησης δ. Εκπαιδευτικός ε.
Εργάτης Εργοστασίουστ. Τεχνικές – Κατασκευαστικές εργασίες
17. Παρακολουθείτε κάποιο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης;
α. ΝΑΙ β. ΟΧΙ
18. Αν ΝΑΙ,
ποιο;.....

19. Εργάζεστε;

α. ΝΑΙ

β. ΟΧΙ

20. Αν ΝΑΙ,

που;.....

21. Επιθυμείτε να μείνετε στην Ελλάδα;

α. ΝΑΙ

β. ΟΧΙ

The present master's thesis in *European Studies on Youth, Education and Culture* at the School of International and European Studies, University of Macedonia, focuses on the prospects of economic and social integration of refugees and migrants in Greece and in member countries of the European Union. This questionnaire research project is being conducted as part of the thesis.

This is an anonymous questionnaire.

Questionnaire

1. Gender:

A. Man

B. Woman

C. Other

2. Age:

A: Between 18-24

B. Between 25-30

G. Between 31-36

D. between 37 - 45

E. Over 46

3. Country of Origin:

A. Syria

B. Iran

C. Iraq

D. Afghanistan

E. Pakistan

F. Morocco

G. Algeria

H. Congo

J. Cameroon

K.

Other

.....

.....

4. Marital Status:

A. Single

B. Married

C. Divorced

D. Widower/widow

E. Single parent

5. How many children do you have?

A. 0

B. 1-2

C. 3-5

B. over 6

6. Language:

A. Arabic

B. Persian

C. Urdu

D. Kurdish

E. French

F. Other

.....

.....

7. Do you speak English?
A. Yes B. No
8. Legal Status:
A. Asylum seeker B. Residence permit C. Police note
D. Family reunification E. Other.....
9. How long have you been living in Greece?
A. Less than 1-year B. 1-year C. Over 1-year D. Over 2 years
10. Do you have relatives in other European Countries?
A. Yes B. No
11. If Yes,
in which one/ones?.....
12. Studies:
A. Illiterate B. Primary School
C. Pre-Highschool D. Highschool E. Technical Studies F. Bachelor
G. Postgraduate – PhD
13. Do you speak the Greek language?
A. Yes B. No
14. Do you attend Greek language courses?
A. Yes B. No
15. Did you work in your country?
A. Yes B. No
16. If yes, what was your occupation?
A. Agricultural works B. Freelance C. Business Employee D. Teacher
E. Factory worker F. Technical worker
17. Have you attended any training programs?
A. Yes B. No
18. If Yes, please clarify.....
19. Are you working now?
A. Yes B. No

20. If **Yes**, please
clarify.....

21. Do you want to stay in Greece?

A. Yes

B. No

في اطار برنامج رساله الدكتوراه، الشببيه الاوروبيه السياسيه، التعليم والحضاره، لجامعه مقدونيا لكلية الدراسات الدوليه والاوروبيه في تحضير دراسته دبلوم لموضوع (التصورات الاقصاديه والاجتماعيه لاندماج المهاجرين واللاجئين في اليونان وفي دول الاتحاد الاوروبي)

في ما يلي جدول أسنله وهو قسم بحث الدبلوم، تعبئه الجدول سيساعد في المسيره للبحث.

جدول الاسنله لا يحتاج لتعبئه الاسماء

جدول الاسنله

1. الجنس:

أ.رجل	ب.أمرأه	ت.غير هذا
2. العمر:

أ.18-24	ب.25-30	ت.31-36	ث.37-45	ج.فوق 46 عام
3. الجنسيه:

أ.سوريا	ب.ايران	ت.العراق	ث.أفغانستان	ج.باكستان
ح.المغرب	خ.الجزائر	د.الكونغو	ذ.الكمرون	ر.دوله أخرى
4. الحاله الاجتماعيه:

أ.أعزب\عزباء	ب.متزوج\اه	ت.مطلق\اه	ث.أرمل\اه	ج.أحادي رب العائله
5. عدد الابناء:

أ.0	ب.1-2	ت.3-5	ث.أكثر من 6 أولاد
6. اللغه:

أ.العربيه ب.الفارسيه ت.أوردو	ث.الكرديه	ج.الفرنسيه	ح.لغه آخر.....
7. تتكلم اللغه الانجليزيه:

أ.نعم	ب.لا
8. الحاله القانونيه:

أ.طلب لجوء ب.أذن اقامه ت.خارطيه من الشرطه ث.لم شمل عائلي ج.شيء اخر.....
9.الفترة الزمنية للاقامه في اليونان:

أ.أقل من عام ب.عام ت.أكثر من عام ث.أكثر من عامين
10.أقارب في دول أخرى:

أ.نعم ب.لا

11.إذا نعم,في أي بلد.....

12.المستوى التعليمي:

أ.أمي ب.المرحلة الابتدائية ت.المرحلة الاعداديه ث.المرحلة الثانويه ج.دبلوم مهني
ح.المرحلة الجامعيه|معهد عالي خ.دكتوراه-ماجستير

13.تتكلم اللغة اليونانيه!

أ.نعم ب.لا

14.تتابع دروس لغة يونانيه!

أ.نعم ب.لا

15.هل كنت تعمل في بلدك!

أ.نعم ب.لا

16.إذا نعم ما هي مهنتك الرئيسيه!

أ.أعمال زراعيه ب.صاحب مشروع ت.موظف ث.مدرس ج.عامل في مصنع ح.اعمال حرفيه.في البناء

17.تتابع برنامج التحاق مهني!

أ.نعم ب.لا

18.إذا نعم ما هي!

19.هل تعمل الان!

أ.نعم ب.لا

20.إذا نعم أين!

21.هل تريد البقاء في اليونان!

أ.نعم ب.لا

این پایان نامه در مورد "نتایج ادغام سازی اجتماعی و اقتصادی پناهندگان و مهاجران در جامعه یونان و اتحادیه اروپا" در مقطع کارشناسی ارشد رشته سیاست اروپا برای جوانان، آموزش و پرورش و فرهنگ، در دانشگاه مقدونیه، بخش مطالعات بین المللی و اروپایی انجام می شود.

پرسشنامه زیر بخشی از تحقیق در این پایان نامه است و تکمیل آن به شفافسازی بیشتر آن کمک خواهد کرد.

پاسخ به این پرسشنامه به صورت ناشناس انجام می شود.

پرسشنامه

1. جنسیت :

الف) مرد ب) زن ج) دیگر

2. سن :

الف) 24-18 ب) 30-25 ج) 36-31 د) 45-37 ذ) 46 و بالاتر

3. کشور مبدا شما :

الف) سوریه ب) ایران ج) عراق د) افغانستان ذ) پاکستان ر) مراکش
ز) الجزایر س) کنگو ش) کامرون ص) سایر (لطفا مشخص کنید).....

4. وضعیت تاهل :

الف) مجرد ب) متاهل ج) طلاق د) همسر م فوت کرده
ذ) صاحب فرزند بدون زندگی مشترک

5. تعداد فرزندان :

الف) ندارم ب) 1-2 ج) 3-5 د) بالای تعداد 6 فرزند

6. زبان:

الف) عربی ب) فارسی ج) اردو د) کردی ذ) فرانسوی
ر) سایر (لطفا مشخص کنید).....

7. آیا انگلیسی را می دانید؟

الف) بله ب) نه

8. وضعیت حقوقی و قانونی شما:

- (الف) درخواست پناهندگی دارم (ب) مجوز اقامت دارم (ج) گواهی پلیس دارم (د)
پیوند با خویشاوند (ذ) سایر (لطفا مشخص کنید)
-

9. مدت اقامت در یونان :

- (الف) کمتر از یک سال (ب) یک سال (ج) بیش از یک سال (د) بالای دو سال

10. آیا بستگان در کشوری دیگر اروپایی دارید؟

- (الف) بله (ب) نه

11. اگر بله، کدام کشور؟

.....

12. سطح تحصیلات:

- (الف) بی سواد (ب) 6 سال (ج) 9 سال (د) 12 سال (ذ) دیپلم فنی
(ر) لیسانس (ز) کارشناسی ارشد – دکترا

13. آیا با زبان یونانی آشنایی دارید؟

- (الف) بله (ب) نه

14. آیا درس های زبان یونانی را می گذرانید؟

- (الف) بله (ب) نه

15. آیا در کشور خود کار کرده اید؟

- (الف) بله (ب) نه

16. اگر بله، شغل اصلی شما چه بود؟

- (الف) کشاورز (ب) آزاد (ج) کارمند (د) فرهنگی (معلم و غیره) (ذ) کارگر
(ر) کارگر فنی و متخصص

17. آیا در هرگونه برنامه آموزش حرفه ای شرکت می کنید؟

- (الف) بله (ب) نه

18. اگر بله، لطفا مشخص کنید؟

.....

19. آیا در حال حاضر کار می کنید؟

- (الف) بله (ب) نه

20. اگر بله ، لطفا توضیح دهید؟

.....

21. آیا می خواهید در یونان باقی بمانید؟
الف) بله ب) نه

Dans le cadre du Diplôme d'Etudes Approfondies (D.E.A.): "Politiques Européennes pour la Jeunesse, l' Education et la Culture" - Université Macédoine, Faculté des Etudes Internationales et Européennes, la thèse sous-titre: "Perspectives d'insertion économique et sociale des réfugiés et des immigrants en Grèce et dans l'Union Européenne" est en cours de préparation.

Le questionnaire suivant fait partie de la recherche de thèse précédente.

En le remplissant, vous aidez à la recherche.

Le questionnaire est anonyme.

QUESTIONNAIRE

1. Sexe

- a. Homme b. Femme c. Autre

2. Vous avez l'âge de :

- a: 18-24 b. 25-30 c. 31-36 d. 37 - 45 e. > 46

3. Pays d'origine :

- a. Syrie b. Iran c. Iraqi d. Afghanistan e. Pakistan f.
Maroc g. Algérie h. Congo i. Cameroun j. Autre
(précisez svp)

4. Situation familiale :

- a. Célibataire b. Marié(e) c. Divorcé (e) d. Veuf (ve)
e. Monoparental(e)

5. Nombre d'enfants :

- a. 0 b. 1-2 c. 3-5 d. >6

6. Langue :

- a. arabe b. persan c. ourdou d. Kurde e. français f.
Autre (précisez svp)

7. Parlez - vous l'anglais ?

- a. Oui b. Non

8. Statut juridique :

- a. Demandeur d'asile b. Permis de résidence c. Note de Police d.
Réunification familiale e. Autre (précisez svp).....

9. Période de résidence en Grèce :

- a. <1 an b. 1 an c. > 1 an d. > 2 ans

10. Proches Parents dans un autre pays européen :

- a. OUI b. NON

11. Si OUI, ou ?.....

12. Education :

- a. Illettré b. Certificat d'études primaires c. Gymnase d.
Baccalauréat e. Diplôme d'études techniques f. Diplôme
universitaire : Licence / Maitrise g. DEA /PhDoctorat

13. Parlez-vous le grec ?

- a. OUI b. NON

14. Suivez - vous des cours de grec ?

- a. OUI b. NON

15. Travailliez- vous dans votre pays ?

- a. OUI b. NON

16. Si oui, quelle est votre boulot/ profession?

- a. Travaux agricoles b. Propriétaire d'entreprise c.
Employé dans une entreprise d. Professeur e. Ouvrier
f. Technique - Travaux de construction

17. Suivez-vous une formation professionnelle ?

- a. OUI b. NON

18. Si OUI,

quelle?.....

19. Travaillez-Vous ?

- a. OUI b. NON

20. Si **OUI**,

ou?.....

21. Voulez-vous rester en Grèce ?

- a. OUI b. NON

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Ευρωπαϊκές Πολιτικές Νεολαίας, Εκπαίδευσης και Πολιτισμού, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, της Σχολής Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, εκπονείται η Διπλωματική Εργασία με θέμα «Προοπτικές Οικονομικής και Κοινωνικής Ένταξης Προσφύγων και Μεταναστών στην Ελλάδα και σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Στα πλαίσια αυτού, διενεργείται η παρακάτω συνέντευξη με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.

Παρακαλούμε απαντήστε με την ειδικότητά σας ως εργαζόμενος/η ή στέλεχος στα πλαίσια της υπηρεσίας/ του φορέα σας, σε προγράμματα ένταξης προσφύγων και μεταναστών στην αγορά εργασίας. Η συνέντευξη είναι ανώνυμη.

1. Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο/η ωφελούμενος/η στη διαδικασία σύνδεσής του/της με την αγορά εργασίας;
2. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε εσείς στη διαδικασία υποστήριξης του/της ωφελούμενου/ης σε σχέση με το πλαίσιο προσόντων και δεξιοτήτων του/της;
3. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε εσείς στη διαδικασία σύνδεσης του/της ωφελούμενου/ης με τον υποψήφιο εργοδότη;
4. Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζετε στη διαδικασία σύνδεσης ωφελούμενου/ης με την αγορά εργασίας σε σχέση με τον κρατικό μηχανισμό;
5. Ποιες είναι οι θέσεις εργασίας που καλύπτουν συνήθως οι πρόσφυγες και οι μετανάστες;

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ